

บทที่ 3

การเกิดเพลงลูกทุ่งในสังคมไทย (พ.ศ.2488-2507)

เพลงไทยสากลซึ่งมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่เริ่มจากการแทรกประกอบละครและภาพยนตร์ก็ได้เป็นที่นิยมสนใจของคนในสังคมไทยมากขึ้นเป็นลำดับโดยเฉพาะในสมัยรัฐนิยม(พ.ศ.2481-2487) จากบทบาทของรัฐบาลขณะนั้นที่ใช้เพลงเป็นสื่อเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองและสนับสนุนเป็นการเฉพาะด้วยนั้นส่งผลต่อวัฒนธรรมการฟังเพลงของคนในสังคมไทยที่เกิดขึ้นในวงกว้างที่ได้มีแนวโน้มเพลงไทยสากลกันขึ้นอย่างมากและนำมาสู่การสร้างสรรค์เพลงไทยสากลแนวต่างๆในระยะภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองสงบซึ่งเพลงไทยสากลได้พัฒนาการมาเป็นที่นับเทียงเฉพาะอย่างอีกรูปแบบหนึ่งของสังคมไทยอย่างชัดเจน บทเพลงไทยสากลแนวแปลกหลากหลายที่ถูกเรียกขานว่าเพลงตลาด หรือ เพลงชีวิต ที่ได้มีขึ้นในช่วงดังกล่าวนี้ด้วยนั้นเป็นรากฐานหรือพัฒนาการระยะแรกของเพลงลูกทุ่ง

3.1 “เพลงตลาด”/ “เพลงชีวิต” : พัฒนาการระยะเริ่มแรกของเพลงลูกทุ่ง(หลังสงคราม2488-2500)

เพลงตลาด เป็นคำเรียกบทเพลงของนักร้องเพลงไทยสากลกลุ่มหนึ่งในช่วงภายหลังสงครามอย่างไม่เป็นทางการ โดยป.วรานนท์นักจัดรายการวิทยุพล 1 ใช้เรียกขานเมื่อประมาณปีพ.ศ.2498-99 ซึ่ง นคร ถนอมทรัพย์ได้อธิบายให้ฟังว่า “คำว่าตลาดนี้ไม่ได้หมายถึงว่าค้า มันกว้าง เพลงพวกนี้ได้รับความนิยมกว้าง มีแผ่นเพลงกว้าง โดยวัดจากแผ่นเสียง เพลงพวกนี้พวกเครื่องไฟ เครื่องขยายเสียงความถี่ต่างๆ เขาจะซื้อแผ่นเสียงเหล่านี้ รวมทั้งคามวัดคามวาค่างๆ พระมาซื้อบ้าง เพลงเหล่านี้จะเป็นเพลงที่ขายดีกว่าเพลงประเภทลิลาศ¹” เหล่านักร้องที่ถูกเรียกขานว่าเป็นกลุ่มนักร้องเพลงตลาด บางคนก็ถูกเรียกว่าเป็นนักร้องเพลงชีวิตเพราะร้องเพลงสะท้อนชีวิต สะท้อนสังคมเช่นแสงนภา บุญราศรี คำรณ สัมบุณณานนท์ เสน่ห์ โกมารชุน เป็นต้น ซึ่งทั้งจากบทเพลงและลีลาการขับร้องเป็นลักษณะที่แปลกกว่าบทเพลงหรือลีลาการขับร้องเพลงของนักร้องที่มีผลงานเพลงแพร่หลายอยู่ในขณะเดียวกันนั้น

¹ สัมภาษณ์ นคร ถนอมทรัพย์ วันอังคารที่ 23 กุมภาพันธ์ 2542

3.1.1 บรรยายภาพความบันเทิงหลังสงครามกับการเกิดศิลปินเพลงตลาด

ภายหลังสงครามบ้านเมืองเริ่มเข้าสู่ภาวะปกติ มหรสพสิ่งบันเทิงต่างๆ เริ่มฟื้นตัวขึ้น ซึ่งเหล่าศิลปินเพลงตลาดก่อนที่จะได้เป็นนักร้องเพลงไทยสากลที่มีชื่อเสียงต่างก็ได้ไต่เต้าขึ้นมาจากการร้องเพลงประกอบสิ่งบันเทิงทั้งหลายในช่วงนี้ สง่า อารัมภีร์ ศิลปินนักแต่งเพลงได้เล่าถึงบรรยากาศของวงการเพลงไทยที่มีความคึกคักอย่างมากในระบอบหลังสงครามว่า

...พอสงครามสงบก็มีทหารฝรั่งเศสต่างๆ เข้ามาเต็มบ้านเต็มเมืองแทนทหารญี่ปุ่น บาร้ขายเหล้าขายเบียร์ซึ่งมีเวทีเต้นรำด้วยจึงเปิดขึ้นมากมายในแถวใต้เช่น ถนนสีลม บางรัก สาทรและสุริวงค์ นักดนตรีไทยแทบทั้งประเทศไปชุมนุมกันอยู่แถวนั้นทั้งสิ้น เพลงที่บรรเลงนั้นเป็นเพลงฝรั่งป๊อปป๊อวล่า พอถึงปี 2492 บริษัทแผ่นเสียงต่างๆ เกิดขึ้นหลายบริษัท นักเพลงทั้งหลายก็นำเพลงไปขายและจัดหา นักและนักร้องไปอัดแผ่นเสียงเป็นที่สนุกสนานและอุ้นหนาผ่าคั่ง ในขณะที่นั้นวงดนตรีสากลที่คึกคักขึ้นหลายวง อาทิ วงกรุงเทพสวิง วงกรุงเทพศิลปิน วงกาญจนะศิลป์ วงประสานมิตร อันนอกเหนือจากวงสุนทราภรณ์ เหล่านี้รับงานและผลิตผลงานเพลงในวงสำหรับอัดเสียงและบรรเลงกันอย่างกว้างขวาง...²

การบันทึกแผ่นเสียงซึ่งเคยซบเซาไประหว่างสงครามก็กลับมาดำเนินงานผลิตแผ่นเสียงกันใหม่ นคร ถนนมหาราช(ทุ่ง กาดิน)ศิลปินนักแต่งเพลง นักร้องและนักแสดงในยุคหลังสงครามเล่าถึงว่า

“เคยมีการบันทึกเสียงกันอยู่ตั้งแต่ราวๆ ปี 2470 กว่าๆ ก็เป็นเพลงจากละคร แล้วมีการเอามานับันทึกแผ่นเสียงอย่างเช่น เพลงในละครเรื่องจันทร์เจ้าขา เมื่อปี 2474 ก็ถูกนำมาบันทึกแผ่นเสียงในประมาณปี 2475-2477 การทำแผ่นเสียงในยุคเก่านั้นทำกันเองไม่ได้ในประเทศ ต้องส่งไปทำที่ต่างประเทศ ในช่วงสงครามการติดต่อกับต่างประเทศไม่สะดวกทำให้การบันทึกเสียงขาดตอนลง ไม่มีการบันทึกเสียง จนกระทั่งสงครามเลิกปี 2488 ผ่านมาแล้วอีก 3 ปีถึงจะมีแผ่นเสียงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ช่วงนั้นโรงไฟฟ้าถูกбомบส์ก็มีอะไรต่างๆ จะต้องมีตัวกันระยะหนึ่ง พอปี 2492 ก็ทำแผ่นเสียงออกมา มีแผ่นเสียงขายแล้ว วงดนตรีต่างๆ ที่โด่งดังจากการบรรเลงในช่วงสงคราม ซึ่งไม่เคยทำแผ่นเสียงกันเลย ไม่ว่าจะ เป็นวงดนตรีสุนทราภรณ์หรือกรมโฆษณาการ ทั้งครูเอื้อ สุนทรสนาน มีฉันทนา โมรากุล ซึ่งเป็นนักร้องที่เคยร้องเพลงบันทึกแผ่นเสียงกันระยะ 2-3 ปีก่อนสงคราม

² คำให้สัมภาษณ์ของสง่า อารัมภีร์ อ้างถึงในบรรจง ชลวิโรจน์, “อิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่มีต่อการประพันธ์ทำนองของสยาม กาญจนะผลิติน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538), หน้า 78.

ก็ได้มีโอกาสมาบันทึกเสียงกันอีกครั้งหนึ่ง³

บริษัทผลิตแผ่นเสียงหลายแห่งที่ต่างต้องการผลิตเพลงไทยสากลด้วยกันทั้งสิ้น อาทิ ห้าง
ครากระต่าย(ต.เจ๊กชวน) ซึ่งเป็นห้างเก่าที่มีมาก่อนสงคราม และ บริษัทที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น ห้าง
แผ่นเสียงนำไทย ห้างกมตสุโกศล ห้างแผ่นเสียงอัศวิน ห้างแผ่นเสียงคีตบุปผารัตน เป็นต้น

มหรสพตั้งบันเทิงที่เริ่มฟื้นตัวหลังสงคราม ภาพยนตร์ไทยขนาด 16 ม.ม. ส่งผลให้เกิดนัก
ร้องหน้าใหม่และบทเพลงไทยสากลเป็นจำนวนมากทางหนึ่ง เพราะทั้งละครเวทีและภาพยนตร์
ต่างก็มีเพลงประกอบ กาญจนาคพันธุ์เล่าว่าในขณะนั้นมีเพลงไทยสากลที่แต่งขึ้นใหม่จำนวน
หลายร้อยเพลง⁴

ภาพยนตร์ต่างประเทศที่เคยเข้ามาฉายในเมืองไทยได้หยุดชะงักไปในช่วงสงครามและ
ภายหลังสงครามก็ยังไม่มีการนำภาพยนตร์ต่างประเทศใหม่ๆเข้ามาฉาย จึงได้แต่ฉายภาพยนตร์เก่าๆกัน
ไปก่อน ทำให้ละครเวทีฟูเฟื่องขึ้นมา มีโรงละครเกิดขึ้นมาหลายโรง เช่นโรงละครศิลปากร
เฉลิมนคร เฉลิมกรุง เฉลิมไทยและนาครเกษม ฯลฯ และมีคณะละครเวทีเกิดขึ้นหลายคณะ อาทิ
คณะอัศวินของพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล คณะนาฏยากรของสด ฐรมะโรหิต คณะศิวารมย์ของ
ขุนสวัสดิ์ทิพย์มพร คณะวิจิตรเกษมของบัวชูชัย องค์วิศิษฐ์ เป็นต้น ละครเวทีเป็นละครชายจริง
หญิงแท้และละครทุกเรื่องจะต้องมีเพลงประกอบอย่างน้อย 1-2 เพลง เรื่องใดมีเพลงมากก็จะเป็น
ที่นิยมของผู้ชม ละครบางเรื่องตัวแสดงสามารถร้องเพลงได้เอง ก็จะร้องเพลงเหล่านั้น ดังเช่น
สวัสดิ์ ผกาพันธ์กับฉลอง สิมะเสถียร ในเรื่องบ้านทรายทอง(ก.สุรางคนางค์) มัจฉานา โมรากุลกับ
วินัย บุณยะประ ในเรื่องจุฬาศรีคุณ และถ้าหากตัวละครร้องเพลงเองไม่ได้ก็จะมีผู้ร้องแทนอยู่ข้าง
ฉากแทน

เพลงละครเวทีที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เช่น เพลงนำดาแสงใต้ (แต่งท่านองโดยสง่า
อาร์มกัรและคำร้องโดยมารุตและเนรมิตร)จากละครเรื่องพันท้ายนรสิงห์ พระนิพนธ์ของพระเจ้า
วรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล แสดงณ ศาลาเฉลิมกรุงเมื่อปี พ.ศ.2488 เพลงนำดาแสงใต้
ขับร้องคือสุรสิทธิ์ สัตยวงศ์

นวลเจ้าพี่เอ๋ย	คำน้องเอ๋ยถ้าครวญ
ด้อยค่าเหมือนจะชวน	ใจพี่หวนครวญคร่ำอาลัย
นำดาอาบแก้ม	เพียงแซมเพชรไสว
แววรับจับหัวใจ	เกล้าแสงไฉ่งามจับตา

³ สัมภาษณ์ นคร รัตนอมทรัพย์ วันอังคารที่ 23 กุมภาพันธ์ 2542

⁴ กาญจนาคพันธุ์, เรื่องของละครและเพลง(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เรื่องศิลป์, 2520),

เพลงน้ำตาแสงได้เป็นเพลงประกอบละครที่สร้างชื่อให้กับสง่า อารัมภีรอย่างมาก ต่อมา บุญช่วย หิรัญสุนทรร้องบันทึกแผ่นเสียงคนแรกและชรินทร์(งามเมือง) นันทนาครร้องบันทึกเสียงครั้งที่ 2 พ.ศ.2498และนักร้องคนอื่นๆร้องบันทึกเสียงกันต่อเรื่อยมา

เพลงประกอบละครที่ได้รับความนิยมมากอีกเพลงหนึ่งคือเพลงเคียวคาย เป็นเพลงเอกของละครเรื่องนางไพร บทประพันธ์ของรพีพร แสดงณ เวทีละครเฉลิมนครพ.ศ. 2494 เพลงนี้ ไสล ไกรเลิศเป็นผู้แต่งคำร้อง สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ขับร้อง เพลงเคียวคายมีเนื้อร้องว่า

ขวัญเอ๋ย...เคยภิรมย์ซิคะขึ้นสุขสันต์
 หลงเพื่อฝันรักมัน มีหันจะเนิ่นเธอเหม็นหมาง
 ไย อ่างว่างอวรณ์ฤดี เหมือนโนรีจากคอน
 หลงรังนอนลิ้มที่ เหมือนชีวีเคียวคายเอกรา

.....

และจากความสำเร็จของละครเรื่องนางไพรทำให้ชรินทร์ นันทนาครได้ฉีกจรัสขึ้นด้วยการร้องเพลงดวงใจในฝันสลับน้ามันามานเวทีละครและเพลงนี้เป็นเพลงแรกที่เขาได้รับการสนับสนุนจากไสล ไกรเลิศให้ร้องบันทึกแผ่นเสียงพ.ศ.2494 เมื่อคอนนั้นชรินทร์ นันทนาครมีอายุเพียง 18 ปี เพลงดวงใจในฝันมีเนื้อร้องว่า

รำพึงรำพันฝันรัก รักเอ๋ยไผ่หา
 ยังจำติดตาชวนปลื้มฉ่ำลิ้มไม่ลง
 เป็นรอยพิศวาทปักใจมั่นคง
 ผิงใจพะวงหลงรอคอย

.....

การแสดงละครเวทีนั้นในระหว่างละครปิดฉากเพื่อจัดเปลี่ยนฉากต่อไปจะมีเวลาว่างอยู่ประมาณ 10-15 นาที จะมีนักร้องหน้าใหม่ๆออกมาร้องเพลงเป็นการขึ้นเวลา นักร้องที่มาร้องเพลงสลัฉากเหล่านี้ต้องออกมาขึ้นร้องหน้าม่านขณะม่านปิด เพลงที่ร้องเรียกว่า “เพลงหน้าม่าน” สุเทพ วงศ์กำแหงเล่าถึงการเป็นนักร้องเพลงสลัฉากหน้าม่านที่เวทีเฉลิมนครและเฉลิมไทย ในช่วงที่เริ่มเข้าสู่วงการเพลงพ.ศ.2495ว่า “นักร้องสมัยนั้นแทบทุกคนจะต้องผ่านการร้องเพลงหน้าม่าน ค่าแรงครั้งแรก 250 บาท 13 วันต่อโปรแกรมหนึ่ง ส่วนใหญ่ร้องเพลงของไสล ไกรเลิศ ป.ชื่นประโยชน์ ไพบุลย์ บุตรขัน”⁵

นักร้องนักแสดงที่มีชื่อเสียงหลายคนในเวลาต่อมาได้เริ่มชีวิตจากการเป็นนักร้องเพลงหน้าม่านนี้เอง เช่น บุญช่วย หิรัญสุนทร สุพรรณ บูรณพิมพ์ ชรินทร์ นันทนาคร คำธณ

⁵ กองบรรณาธิการ, “สัมผัสกับสุเทพ วงศ์กำแหง นักร้องยอดนิยมอมตะ” ถนนคนตรี ปี 7 ฉบับที่ 7 (พฤษภาคม 2530) : 29.

สัมบุญฉานนที พยงค์ มุกดา สมยศ พิศนพันธ์ ชาญ เอ็นแบ สุรพล สมบัติเจริญ ศรีสองศรี
ศรีเนตร เป็นต้น

ต่อมาละครเวทีที่ได้รับความนิยมลงประมาณปีพ.ศ.2496-97 มีการนำภาพยนตร์จากต่างประเทศและภาพยนตร์ที่สร้างโดยคนไทยเข้ามาฉายแทนการเปิดแสดงละคร โรงละครที่เคยเปิดแสดงไม่ว่าจะเป็นเฉลิมนคร เฉลิมไทยต่างปิดโรงเพื่อฉายภาพยนตร์ทั้งภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์จากต่างประเทศซึ่งเป็นภาพยนตร์ 16 มม.และคาราละละครเวทีก็เปลี่ยนไปแสดงภาพยนตร์กันเป็นส่วนใหญ่ด้วย การที่มีการสร้างภาพยนตร์กันอย่างมากมายส่งผลให้เกิดเพลงไทยสากลใหม่ ๆ ขึ้นด้วย เพราะภาพยนตร์ทุกเรื่องจะต้องมีเพลงเอกประจำอย่างน้อย 1 เพลงและมักเอาชื่อเพลงที่ได้รับความนิยมไปทำภาพยนตร์เพลงในยุคภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมเช่น เพลงชายสามโบสถ์ พ.ศ.2493(แต่งคำร้องและทำนองโดยไพฑูริย์ บุตรจันทร์/ขับร้องโดยคำรณ สัมบุญฉานนที)

คำคนประณามชายสามโบสถ์ทราชมัชฌิมาสามานต์
ประนามหญิงสามผัวผ่านเป็นคนจัญจาลไม่หวังคบพา
ไอ้เอ๊ยอนิจจา โคนหัวฝากตัวในศาสนาแต่คำเขาว่าป่วน ใจให้คิดทุกที
มีมารผจญสุดแสนจะทนบวชแล้วขำลา จากเรือนเหมือนเสื่อหนีป่า
มารก็ถามมาของล้างราวี บวชแล้วสึกทุกทีเป็นเสื่ออย่างนี้แหละพี่น้องเอ๊ย
ตั้งคำเขาเอ๊ยบวชเสื่อผ้าเหลือง

ข้าบวชมาแล้วโบสถ์หนึ่งซบซึ่ง ได้แทนคุณแม่คำน้ำนมแกแทนทดหมดเปลือง
มารตามทวงหนี้มีเรื่องต้องแหกผ้าเหลืองสึกมา มันฟ้องอุปัชฌาย์แค้นข้ากัถหนอง
คนมองข้าทราชมเหยียดหยามหมคคิด้องหนีหน้าไปเกือบเป็นเสื่อสาขเสื่อใหญ่
ข้าต้องกลับใจไหว้พระคุ้มครองบวชซ้ำใหม่ใคร่ปองใจหวัง
สร้างบุญในโบสถ์ที่สองพึ่งธรรมะสองที่สร้างบาปมา

ข้าเป็นชายสองโบสถ์ห้าม โบสถ์สามนี้ยังไม่แน
โลกหมุนปรวนแปรสุดแท้จะพาไปเป็นชายชั่วคราว
หวังศานากลับใจแต่แล้วเหตุใดเขาไม่อุคหนุน
จึงวอนไหว้อิงชายหญิงที่พึ่งด้วยน้ำคาคถอ ไปรดจงสงสารขานต่อ
แต่พอข้ามีบาปเคราะห์บุญข้าหวังพึ่งพุทธคุณ เขมแล้วอย่าซ้ำซ้ำเหยียบจนขุน
ร่วมโพธิ์พระอุณก็ขอบวชนาน...จนตาย

เพลงแม่ศรีเรือน (แต่งคำร้องและทำนองโดยไพฑูริย์ บุตรจันทร์/ขับร้องโดยชาญ เอ็นแบ) เป็นเพลง
จากภาพยนตร์เรื่องแม่ศรีเรือนที่บริษัทสหสันติจำกัดเป็นผู้สร้างเมื่อปี พ.ศ.2497

แม่ศรีเอยแม่ศรีเรือน นื่องเป็นทั้งเพื่อนและเมียที่รักบูชา
ยามผัวกลับมาจากงานคืนสู่บ้านเคหา เข้ายาเรือนงามคาเหนื่อยมาหายคลายอาหาร

แม่ศรีเอยแม่ศรีนวล นื่องดีครบถ้วนสิ่งควรผู้หญิงสงวรณ์
 ปรนนิบัติศิวดีโดยไม่มีเงงอน เรื่องกินหลับนอนไม่เคยคือครีอนอะไร
 สมเป็นยอดหญิงมิ่งมิตรเมยดี เทอคทูนเป็นศรีแห่งกัลยาณีได้
 ร้อยรู้หรือจะสู้เมียรกร่วมใจแม่ศรีทราวมวยพริกจืดใจของจริง
 แม่ศรีเอยแม่ศรีใจ สันทวิพจน์ับได้เก็บหอมเมื่อไว้ดียิ่ง
 ขามเมื่ออยากอับจนทนร่วมอยู่แอบอิง ไม่เคยทอดทิ้งกอดคอร่วมทุกข์กันไป
 เพลงคาราวคงใจ(แต่งคำร้องและทำนองโดยไพบุลย์ บุตรขัน/ขับร้องโดยชาญ เย็นแข)
 เพลงสิบเก้ามงกุฎ เพลงเหนือธรรณี เพลงมรสุมสวาท เพลงทาสเทวี เป็นต้น

ภายหลังสงคราม เพลงร่ำวงยังได้เป็นที่นิยมกันอยู่มาก มีคณะร่ำวงเกิดขึ้นหลายคณะ ใน
 พระนครแต่ละชุมชนจะมีคณะร่ำวงประจำ เช่นคณะศิษย์พระเจน คณะบ้านบาตร และที่มีชื่อเสียง
 โด่งดังคณะหนึ่งได้แก่คณะสามย่าน(ดาวสีฟ้า) ประชุม หุ่มศิริ นักร้องเพลงร่ำวงคณะสามย่านได้
 ให้สัมภาษณ์ว่า คณะร่ำวงคณะหนึ่งจะมีผู้ร่ำ 2 คู่(ชาย-หญิง) มีกองเชียร์อย่างมากไม่เกิน 6 คน มี
 หน้าที่ตีกลอง เขย่าแซกและร้องเพลง⁶ ซึ่งจากคณะร่ำวงทำให้เกิดเพลงใหม่ๆขึ้นจำนวนไม่น้อย
 อยู่ด้วยทางหนึ่ง ดังเช่นเพลงที่คณะสามย่าน(ดาวสีฟ้า)แต่งขึ้นและแพร่หลายเป็นที่รู้จักกันดีก็คือ
 เพลงอุซุซา เพลงบางระจัน และ ผู้ที่เป็นนักเชียร์ร่ำวงหลายคนต่อมาได้เป็นนักร้องเพลงไทย
 สากลด้วย อาทิ คำรณ สัมบุณยานนท์ เพลงร่ำวงของคำรณ เช่น เพลงร่ำวงจ้ำจี้ ลอยเรือร่ำวง
 โมราร่ำวง พวงมาลัยร่ำวง ร่ำวงหนูเอ๋ย ฯลฯ และคนอื่นๆที่สำคัญคือเบญจมิตรผู้ที่ได้รับขนาน
 นามในขณะนั้นว่า ราชาเพลงร่ำวง และสุรพล สมบัติเจริญที่ต่อมาจะได้สร้างผลงานเพลงด้วย
 จังหวะสนุกๆของเพลงร่ำวงเป็นพื้นฐานเหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนี้เวทีประกวดร้องเพลงตามงานวัดยังเป็นแหล่งที่มาของนักร้องเพลงไทยสากล
 ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังจำนวนมากมาย นริศ อารีย์ นักร้องเพลงไทยสากลผู้ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งกล่าวว่า
 “นักร้องทั้งหลายจะดังขึ้นมาได้ จะมีชื่อเสียงขึ้นมาได้ก็ต้องประกวดงานวัดทั้งนั้น งานวัดเป็นงาน
 ที่ยิ่งใหญ่สำหรับนักร้อง”⁷

ใหญ่ นภายน นักดนตรีชั้นครูเล่าถึงการร้องเพลงประกวดเวทีงานวัดซึ่งเป็นที่นิยมมาตั้งแต่
 แด่ก่อนสงครามและในระหว่างสงครามมาก่อนว่า

⁶ คำให้สัมภาษณ์ของประชุม หุ่มศิริ นักร้องเพลงร่ำวงคณะสามย่าน(ดาวสีฟ้า)ในรายการ
 ครั้งที่ 279 “สนทนาวิชาการเรื่อง เพลงร่ำวง” (ศุกร์ที่ 8 มีนาคม 2528) เทปบันทึกเสียงของศูนย์
 สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

⁷ คำให้สัมภาษณ์ของนริศ อารีย์ ในรายการครั้งที่ 310 “สนทนาวิชาการเรื่องรำลึกถึงครู
 ไพบุลย์ บุตรขัน”(ศุกร์ที่ 11 ตุลาคม 2528) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ
 จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

“สมัยนั้น พ.ศ.2479 80 81 82 นักร้องต้องขึ้นมหาวิทยาลัยอารามหลวง
กันทั้งนั้น เริ่มแรกชั้นประถมจะต้องไปที่วัดจางวางศิษย์ ขึ้นมาชั้นมัธยม
จะต้องไปวัดหัวลำโพง ไปวัดสามปลื้ม ขึ้นมหาวิทยาลัยต้อง ไปภูเขาทอง
ถึงจะเป็นนักร้องที่มีชื่อ ไม่ว่าเบญจมินทร์ พงศ์ มุกดา เลิศ ประสมทรัพย์
หรือถ.ลูกทุ่ง คำรณ แต่ละท่านต้องผ่านงานวัดมาทั้งนั้น”^๕

วัดในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่จะจัดประกวดร้องเพลงกันแทบทั้งนั้น ถ้าเมื่อใดที่ทางวัดมีงาน
ประจำปี อาทิ วัดหัวลำโพง(สามย่าน) วัดแก้วฟ้า(สี่พระยา) วัดสุทัศน์(เสาชิงช้า) วัดมเหยง
พาราม(แพรงสรรพศาสตร์) วัดสระเกศ(ภูเขาทอง ผ่านฟ้า) วัดยานนาวา(วัดเลียบ) วัดจักร
วรรดิราชวาต(สามปลื้มหรือวัดจระเข้) เป็นต้น

การประกวดร้องเพลงเวทีงานวัดเป็นหนทางที่เปิดกว้างสำหรับผู้ที่มีความสามารถทาง
การร้องเพลงและแต่งเพลงให้ได้แสดงน้ำเสียงและมีมือกันอย่างเต็มที่ อาจถือเป็นเวทีขั้นต้นใน
การทดลองแนวนิยมของประชาชนที่มีคอบทเพลงซึ่งหลายคนได้แต่งเพลงเองร้องเองและได้รับ
ความนิยมไม่น้อย การประกวด ไม่ได้มีกฎกติกาเคร่งครัดมากเหมือนการประกวดระดับประเทศ ผู้
ใดสนใจก็เข้าร่วมประกวดได้โดยไม่ต้องมีต้นสังกัดหรือวงดนตรีส่งเข้าประกวด เพลงที่ใช้ร้อง
ประกวดเป็นเพลงไทยสากลที่อาจจะแพร่หลายอยู่ในขณะนั้นที่ชื่นชอบหรืออาจแต่งขึ้นใหม่เองก็
ได้ ผู้ที่เข้าประกวดร้องเพลงเวทีงานวัดมีจำนวนมากมายหลายคน ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะอยู่
เสมอก็มี แล้วต่อมาได้เป็นนักร้องผู้มีชื่อเสียงโด่งดังมีหลายคน^๖ อาทิ เลิศ ประสมทรัพย์(ถ.ลูก
ทุ่ง) ชาญ เข็มแบ(อ.เอี้ยวพญา) คำรณ สัมบุญณานนท์(ค.ชามะรงค์) คอกดิน กัญญามาลย์(ค.
ดินคำ) สถาพร มุกดาประกร(พ.พยอมไพร) เล็ก อ่ำเที่ยงตรง(ด.ชามะรงค์) นริศ อารีย์(ค.ดาวรุ่ง)
ใหญ่ นภายน(ส.สี่พระยา) ฌรงค์ ชนะวังน้อย ไชยศ อมาตยกุล หรือฝ่ายหญิง เช่น เพ็ญศรี
พุ่มชูศรี สวลี ผกาพันธ์ เป็นต้น

จากกิจกรรมทางการบันเทิงทั้งหลายดังกล่าวทำให้เพลงไทยสากลแพร่หลายมากขึ้น
พร้อมกันกับส่งผลให้มีนักร้องเพลงไทยสากลเกิดขึ้นจำนวนมากมายหลายคน ซึ่งแต่ละคนนั้นก็มิ
ลีลาการขับร้องหรือแนวเพลงแตกต่างกันไปคนละแบบ ดังที่พงษ์ค์ มุกดาเล่าว่า

^๕ ทำให้สัมภาษณ์ของใหญ่ นภายน ในรายการครั้งที่ 672 “สนทนาวิชาการเรื่อง คิดถึง
เบญจมินทร์” (ศุกร์ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2536) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ
จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

^๖ ใหญ่ นภายน, “การตีความในการบรรเลง” ใน สุนทรภรณ์วิชาการในวาระครบรอบ 50
ปี คณะดนตรีสุนทรภรณ์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ๗ หอสมุดแห่งชาติ (12-17
มิถุนายน 2532), หน้า 89.

“นักร้องมืออยู่หลายท่าน แต่ละท่านจะมีบุคลิกกันคนละแบบๆ
คุณแสนห์ ไกมารชุนร้องเพลงในสไตล์ของการเมือง และร้องเพลง
แบบกลอนสด คุณชลอ ไตรครองสอนร้องเพลงในสไตล์ของทหาร
ไปในแนวรักชาติ สมยศ ร้องเพลงไพเราะ ซาญู เขียนแนวร้องเพลงไพเราะ
คุณคำรณร้องเพลงประเภทชีวิต แล้วมีที่ซึ่งไปกว่านั้นก็คือคุณแสงนภา
บุญราศรี และนคร มงคลายนี่ก็เป็นคันทับเพลงแปลง นักร้องหญิง
ก็จะมีคุณอัมพร ประทีปเสนร้องเพลงกึ่งการเมือง สีลาเปรี้ยวๆ ก็มี
คุณชูศรี มีสมมนต์นี่จะร้องทั้งเพลงสากลและมีความสามารถมาก
ของหมก็เป็นเพลงหัวเราะ คุณเบญจมินทร์นี่เป็นเพลงร่าวซึ่งสีลาเสียง
ที่ไปอีกแบบหนึ่ง แข่งกันว่าในแนวของใครก็ทำให้มันดีขึ้นมา”¹⁰

เพลงไทยสากลที่แพร่หลายอยู่ในสังคมขณะเดียวกันนั้น ก็มีบทเพลงของสุนทราภรณ์ที่
ได้แพร่หลายมาก่อนตั้งแต่ช่วงสงครามโลกและได้กลายเป็นต้นแบบของบทเพลงไทยสากลที่ถูก
แบบแผนทั้งคำร้อง ทำนองเพลงตลอดจนการขับร้องของนักร้อง สำหรับบทเพลงของ
สุนทราภรณ์จะเป็นที่นิยมหรือรู้จักกันมากสำหรับการติดตามซึ่งสุนทราภรณ์มีบทบาทโดดเด่นทาง
ด้านนี้มาก่อน สำหรับเพลงไทยสากลเพื่อการฟังที่เกิดขึ้นใหม่ส่วนหนึ่งเป็นเพลงของนักร้อง
เพลงรักและนักร้องค่อนข้างจะรักษาติลาการขับร้องที่สุภาพเป็นระเบียบแบบแผนแบบ
สุนทราภรณ์¹¹ สำหรับนักร้องเพลงไทยสากลแนวเพลงคลาสิกหรือแนวเพลงชีวิตเป็นอีกส่วน
หนึ่งที่มีติลาการขับร้องหลากหลาย สมจริงสมจังกับบทเพลงที่หลากหลายทั้งเป็นเพลงดลกสนุก
สนาน และเป็นเพลงสะท้อนชีวิตสะท้อนสังคมด้วย

¹⁰ คำให้สัมภาษณ์ของพงษ์ค์ มุกดาในรายการครั้งที่ 672 “สนทนาวิชาการเรื่องคิดถึง
เบญจมินทร์” (วันศุกร์ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2536) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคาร
กรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

¹¹ วัชรภรณ์ อาจหาญได้วิเคราะห์เนื้อหาสาระบทเพลงของสุนทราภรณ์พบว่า ผู้แต่งมี
ทัศนคติในด้านที่ดี มีพื้นฐานอยู่ในกรอบแห่งบรรทัดฐานของสังคมไทย เช่นด้านความรักและ
ธรรมชาติ เป็นทัศนคติที่ค่อนข้างจะโน้มเอียงไปในทางความงดงามตามแบบ “อุดมคติ” มากกว่า
“ถ้อยนิยม” บทเพลงที่กล่าวถึงความชั่วของมนุษย์มีน้อยมากและมักจะไม่วางถึงความโหดร้าย
ของสภาพธรรมชาติ แต่จะเน้นความละเอียดอ่อนและอ่อนไหวในอารมณ์ของมนุษย์ที่มีต่อธรรม
ชาติแทน ซึ่งทัศนคติโดยรวมที่ปรากฏในบทเพลงสุนทราภรณ์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความดีงามที่
ควรจะเป็นของมนุษย์และยึดมั่นกับสิ่งที่เรียกว่า “ดีที่สุด” ที่มนุษย์พึงมีและควรกระทำ ไม่ว่าจะ
เป็นความรักที่ละเอียดละไม ธรรมชาติที่สวยงาม การดำเนินชีวิตและการดำรงรักษา ความเชื่อ
และคุณธรรม วัชรภรณ์ อาจหาญ, “การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์”

3.1.2 ลักษณะของเพลงไทยสากลแนวชีวิต/แนวตลาด

ผลสะท้อนจากสถานการณ์ของสงครามโลกครั้งที่สองทำให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศ ช่วงหลังสงครามไม่มั่นคงนักและก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่างที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยตรงและมีผลกระทบข้างเคียงที่สำคัญคือ ปัญหาเงินเฟ้อและปัญหาขาดแคลนข้าว ซึ่งประเทศไทยต้องส่งข้าวให้กับอังกฤษเป็นจำนวน 1.5 ล้านตัน(โดยไม่คิดมูลค่าในระยะแรก และอังกฤษจะคิดมูลค่าให้บ้างในระยะหลัง)ปรากฏว่าระยะนั้นตลาดต่างประเทศมีความต้องการข้าวเป็นจำนวนมาก ทำให้ข้าวมีราคาสูง จึงมีการลักลอบส่งข้าวออกนอกประเทศซึ่งมีปริมาณครั้งหนึ่งของข้าวที่ถูกกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีการกักตุนโดยพ่อค้าคนกลาง ทำให้ภายในประเทศขาดแคลนข้าวมากขึ้น¹² อีกทั้งยังต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับกิจการของชาติสัมพันธมิตรที่รัฐบาลยึดกิจการมาดำเนินการระหว่างสงคราม ตลอดจนต้องรับภาระเลี้ยงดูกองทัพสหประชาชาติที่เข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย อันเป็นการเพิ่มปัญหาทางเศรษฐกิจให้แก่รัฐบาลมากขึ้น¹³ อีกทั้งคณะนายทหารในคณะรัฐประหาร 2490ซึ่งได้แตกแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มราชครู(ผิน-เผ่า)กับกลุ่มสี่เสาเทเวศน์(สฤษดิ์ ธนะรัชต์) ได้มีบทบาททางการเมือง และใช้อำนาจแข่งขันกันแสวงหาผลประโยชน์กันมาก ดังเช่นออกกฎหมายให้ความคุ้มครองพิเศษ การมอบอภิสิทธิ์ให้ผูกขาดและหลีกเลี่ยงกฎหมาย¹⁴ ทำให้มีการรวมตัวต่อต้านขึ้นหลายครั้ง เช่นกบฏวังหลวง(26 กุมภาพันธ์ 2492) กบฏแมนฮัตตัน(2494) ขบวนการสันติภาพ(10 พฤศจิกายน 2495) ขบวนการกู้ชาติ(2495) เป็นต้น สภาพะบ้านเมืองยังไม่ค่อยเป็นปกติสุขนัก และส่งผลกระทบต่อ

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535) สำหรับเพลงไทยสากลที่แพร่หลายอยู่ด้วยในระยะเดียวกันดังเช่น เพลงของสุเทพ วงศ์กำแหง เพลงของชรินทร์ นันทนาคร ฯลฯ ที่ถูกเรียกว่าเพลงผู้ดีในระยะนี้ซึ่งต่อมาถูกเรียกว่าเพลงลูกกรุง มักจะร่าเริงร่าฟัน ระทมครมใจที่มีความสุขและผิดหวังอันต้องเกี่ยวข้องกับความรักเป็นสำคัญ ดูสมบัติ กิ่งกาญจนวงศ์, "วิเคราะห์เพลงลูกกรุง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534)

¹² ศิริวิรัตน์ ช่วงสกุล, "การเข้ามามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มทหาร พ.ศ.2481-2500," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า144-145.

¹³ สมศักดิ์ นิลนพคุณ, "ปัญหาเศรษฐกิจของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และการแก้ไขของรัฐบาลระหว่างพ.ศ.2488-2498," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527), หน้า96.

¹⁴ ศุภศิริวิรัตน์ ช่วงสกุล, "การเข้ามามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มทหาร พ.ศ.2481-2500,"

ประชาชนซึ่งเป็นคนทั่วไปในสังคมที่ต้องทุกข์ยากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ งานการก็ต้องแย่งกันทำ ดังที่มีข่าวว่าในพระนครขณะนั้นมีอาชีพใหม่ที่กำลังเฟื่องฟูคือ อาชีพรับจ้างหางานให้ทำ ใครอยากได้งานทำก็ให้ไปสมัครแล้วก็หางานให้ทำ จนมีการตั้งเป็นสำนักงานจัดหางานขึ้นทันทีด้วย¹⁵

บทเพลงแนวชีวิตของเหล่านักร้องดังกล่าวเป็นผลสะท้อนทางหนึ่งของคนในสังคมที่ถูกกดดันจากภาวะการปิดกั้นทางปัญญาของรัฐบาล และสภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่ย่ำแย่ในช่วงหลังสงคราม ซึ่งในขณะนั้นมีการระบายความคับข้องใจกันโดยทางต่างๆ ที่เด่นชัดด้านหนึ่งก็คืองานเขียนแขนงต่างๆ ของนักเขียนหัวก้าวหน้าทั้งหลายที่เริ่มได้รับแนวคิดเกี่ยวกับสังคมนิยม อาทิ ศรีบูรพา ทวี เกศววันดี นายผี จิตร ภูมิศักดิ์ ลาว คำหอม นักเขียนเหล่านี้เป็นพวกที่ยึดถืองานเขียนที่เป็น "ศิลปะเพื่อชีวิต" มีลักษณะที่มองปัญหา ความขัดแย้งในสังคมและสนใจปัญหาความเป็นอยู่ของประชาชนกันอย่างมาก เสนอให้เห็นความอดอยากยากจน ความทุกข์ยากในด้านความเป็นอยู่และการถูกเอารัดเอาเปรียบของคนยากจนในสังคม คือชาวนา กรรมกร หรือคนที่ประสบปัญหาต่างๆ ในสังคมออกมาแทนที่จะเสนอให้เห็นแต่สถานที่สวยงามหรือความสุขแต่ด้านเดียว¹⁶

นักร้องที่ร้องเพลงแนวหลากหลายหรือเพลงตลาด ส่วนหนึ่งนั้นร้องเพลงที่มีสาระสะท้อนความทุกข์ยากของประชาชนหรือสะท้อนชีวิต จนได้รับการขนานนามว่านักร้องเพลงชีวิตที่โดดเด่นได้แก่ แสงนภา บุญราศรี เสน่ห์ โกมารชุน และคำรณ สัมบุณยานนท์

ผู้ที่ถือได้ว่าบุกเบิกแนวเพลงแนวชีวิตมาก่อนใครก็คือ แสงนภา บุญราศรี หรือชื่อเดิม ฉ้อฉน บุญราศรี (พ.ศ.2461-2496) แสงนภา บุญราศรีเป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมจากโรงเรียนหอวัง เคยเป็นคาราโอเกะร้องคณะบรรทมศิลป์ของพระยาอนิรุทธเทวา เป็นนักร้องสถาบันกษัตริย์ที่ ร้องเพลงประจำวงดนตรีดุริยโยธิน และวงจำปา เล่มสารานุกรม แสงนภา บุญราศรีมีผลงานเผยแพร่ในช่วง พ.ศ.2483-2491 โดยนำเสนอบทเพลงสะท้อนชีวิต

¹⁵ ไทยโทรทัศน์ ปีที่1 ฉบับที่10(พฤศจิกายน 2497) :7.

¹⁶ กาญจนา ประสงค์เงิน, "การศึกษาเรื่องสั้นไทยที่เสนอปัญหาสังคมชนบทอีสาน : 2501-2525," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527) หรือศุภศิริศิลป์ บุญขจร, "พัฒนาการนวนิยายไทยพ.ศ.2475-2500 : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายไทยกับสังคม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 164 ศุภศิริศิลป์ บุญขจรวิเคราะห์ว่าในช่วงหลังสงครามหรือโดยเฉพาะในระหว่างพ.ศ.2493-2495มีแนวโน้มใหม่เกิดขึ้นในวงการนวนิยายไทยคือ การเริ่มต้นของนวนิยายเพื่อชีวิตอันเป็นผลจากพัฒนาการนวนิยายเสนอปัญหาสังคมและการเมืองในระยะเริ่มต้น ถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญและเด่นชัดมากจุดหนึ่งในประวัติศาสตร์นวนิยายไทย

สะท้อนสังคม นับเป็นความแปลกที่แตกต่างจากบทเพลงที่แพร่หลายอยู่ทั่วไปที่มักเป็นเพลงรัก เพลงปลุกใจ บทเพลงที่เริ่มสร้างชื่อให้กับเขาได้แก่เพลงคนจรหมอนหมืน(ประมาณ2483) ที่สะท้อนชีวิตความลำบากของคนไร้ญาติขาดมิตรและที่ฟังพักพิง

คนจรต้องหมอนหมืน ที่อยู่ที่กินช่างยากไร้สำคัญ

กลางคืนฉันนอนไม่ค่อยจะหลับ รู้สึกร่างกายกระสับกระส่าย

ใจเดินอวรณ์ร้อนรนทนเศร้าสะท้อนถอนใจ อิ่มเพียงวันนี้

แล้วพรุ่งนี้จะอดอีกไหม คนจรต้องนอนคิดไปหลับตาลงได้ตั้งก่อนคืน

ยามนอนฉันต้องนอนก่ายหน้าผาก นึกถึงความลำบากเคยอดเคยอยาก

สุดสิ้น หัวแทบตายยังใช้น้ำลายทกลืน ยามหนาวฉันขมขื่นฉันนอนสะอื้นสำคัญ

คนจรต้องจร ไปก่อน หาที่หลับนอนหนีร้อนไปพึ่งเย็น

เมืองใดฉันไปทุกแห่งฉันเพียรเที่ยวไปเสียนทุกแห่ง ซ่อนเร้น

รอนแรมเรื่อยไปนอนใต้จนศาลาวัด บุคคินแบกคืนฉันรับจ้างเขาจนสิ้นตัด

นี้เวรและกรรมชัด ฉันจึงถึงพลัดจากถิ่นเคยนอน ชีวิตฉันเหมือนนกขมิ้น

เหลืองอ่อนเหลืองแค่เพียงผ้าผ่อนที่ขาดปะปอนจนขิ้นรา

ทุกวันคืนฉันกลัวกลิ่นค่าน้ำตา ก้มหน้าไปดีกว่าแม้รวยจะมาอีกที

เพลงอื่นๆของเขายังมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักสะท้อนถึงความทุกข์ยากของชีวิตผู้คนอาชีพต่างๆ และเสียดสีคนร่ำรวยที่มีความสุขสบายและคอยจะเอาวัดเอาเปรียบซึ่งจะแต่งขึ้นและขับร้องเองเกือบทั้งหมด อาทิเช่น เพลงคนปาดศาล เพลงคนตากรดขยะ เพลงกฐินทำเรือ เพลงชีวิตศิลปิน เพลงชีวิตศิลปิน เพลงชีวิตตำรวจ เพลงชีวิตนักมวย(แสดงนภาแต่งให้ถวัลย์ วงศ์เทศม์ นักมวยชื่อดังขณะนั้นขับร้อง) เพลงพรานกะแซ่ ฯลฯ เพลงกรรมกรสามัคคีและเพลงตื่นเกิดกรรมกร แสดงนภา บุญราศรีแต่งให้เป็นเพลงประจำสมาคมกรรมกรไทย(เป็นองค์กรจัดตั้งของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามที่ตั้งขึ้นมาตามอำนาจกับสหภาพกรรมกรที่เป็นองค์กรปกป้องชายของสังคมไทยเวลานั้น) ที่เขาได้เข้าไปคลุกคลีด้วยตั้งแต่ปี พ.ศ.2491 จนกระทั่งได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสมาคมกรรมกรไทยในปี 2492 เพลงตื่นเกิดกรรมกรแต่งคำร้อง/ทำนองและขับร้องโดยแสดงนภา บุญราศรีมีเนื้อร้องว่า

ตื่นเกิดพี่น้องกรรมกร อย่ามัวนอนท่าทองไม่รู้ร้อน

ตื่นเกิดพี่น้องกรรมกร ตื่นขึ้นจากที่นอนอย่าปล่อยให้หมอนหมืนเลย

กรุงเทพฯมันเต็มไปด้วยบ้านใคร น้ำตาจะไหลเสียแล้วละพี่น้องเฮ้ย

เพราะกรรมกรมัวนั่งมัวนอนเฉยเมย ทำเป็นเอือระเหยเขาถึงได้เสียไปก่อน

อย่าได้คิดว่าบ้านของใครๆอยู่ หรือว่าอยู่ของกูก็กูจะนอน

เราต้องช่วยกันและอุ้มกันไปก่อน หากชาติจะล่มคือคร้อนหรือท่านฝันเป็นทาสได้

เขามาเสียดสีหมอนโบเขายังมีห้างใหญ่เราควรเอาอย่างเขาไว้จงคิดดูบ้างเพราะอย่างไร

เขาจึงร่ำรวยด้วยถิ่นไทย เพียงทุนเสื้อผืนหมอนใบ
เพื่อนไทยมีทุนถึงเมืองใหญ่ ผู้เขา ไม่ได้นำเอาเขาที่เรามาหัวล้มหัวไหล
สงสารถิ่นไทยบ้านเกิด คื่นเถิดกรรมกร

บทเพลงของแสงนภา บุญราศรี แต่ละเพลงมีความยาวมากจึงไม่ได้บันทึกแผ่นเสียง เพราะเพลงยาวเกินกว่า 4 นาที ซึ่งเกินข้อจำกัดของแผ่นเสียงในยุคแผ่นครั่ง (ระยะนั้นยังไม่มีแผ่นดองเพลย์) เขาเผยแพร่ผลงานด้วยการตั้งวงดนตรีตระเวนออกเดินสายต่างจังหวัดและจัดทำหนังสือเพื่อเผยแพร่ผลงานเพลงแทน

ความเด่นของแสงนภา บุญราศรี นอกจากบทเพลงที่น่าเสนอเรื่องราวสะท้อนชีวิต สะท้อนสังคม ในการขับร้องเพลงเขาได้ออกสีดาการแสดงให้สมจริงสมจังเข้ากับบทเพลงที่ร้องด้วย ทั้งการแต่งตัวและแสดงท่าไปตามเนื้อหาของเพลง ดังเช่นเวลาขับเวทียร้องเพลงคนจรหมอนหมิ่นแสงนภาจะใส่ชุดเสื้อขาด กางเกงปะ หน้าตาขมุกขมอม ใส่หมวกขาดๆ สะพายย่ามเก่าๆใบหนึ่ง และนำเสียงของเขาที่สะท้อนถันเครืออย่างเข้าถึงอารมณ์ นับเป็นวิธีการสร้างความประทับใจให้กับผู้ฟังผู้ชมที่ได้ผลดีอีกทางหนึ่งซึ่งอาจนำมาจากประสบการณ์ที่เคยเป็นคาราถะครมาก่อนนั่นเอง¹⁷

นักร้องเพลงแนวชีวิตอีกคนหนึ่งก็คือ เสน่ห์ โกมารชุน (2466-4 กันยายน 2514) เสน่ห์โกมารชุนเป็นบุตรของนายสำเนียงและม.ล.เคาะ(มนตรีกุล) โกมลารชุน (โกมารชุนเป็นนามสกุลที่ใช้ในวงการบันเทิง) ภูมิลำเนากรุงเทพฯ จบการศึกษาม.6 จากโรงเรียนเบญจมราชูทิศ นครศรีธรรมราช เป็นศิลปินผู้ผ่านงานบันเทิงมาหลายอย่าง เคยร้องเพลงประจำวงดุริยางค์ทหารเรือ เล่นจำอวด นักพากย์หนังคณะติดเจิว(สิน สีบุญเรือง)ในนามแฝง เครือวัลย์ เป็นคาราถะลิเกคณะหอมหวล เป็นคาราถะครวิทยุคณะเกษนาถ หัวหน้าคณะดิเกเสน่ห์ศิลป์ เป็นคาราถะครคณะวิจิตรเกษม นักร้องสตูดิโอละครเวที สำหรับทางด้านงานเพลงเสน่ห์สามารถแต่งเพลงได้เองและมักหยิบยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมาแต่งเป็นเพลง เสน่ห์ โกมารชุนสามารถแต่งเนื้อร้องทำนองและร้องได้เอง อะไรแปลกๆใหม่ๆแม้กระทั่งยุคเทศบาลนายเหนือหมา เขาก็แต่งเพลงคนกินหมา ขึ้นร้องอยู่หน้าเวทีเฉลิมไทยได้อย่างทันอกทันใจผู้ฟัง¹⁸ บทเพลงที่เสน่ห์ โกมารชุนขับร้องเป็นที่ถูกอกถูกใจผู้ฟังอยู่ไม่น้อย ส่วนใหญ่ค่อนข้างจะเป็นเพลงเสียดสีการเมือง และยั่วล้อให้ตลกขบขัน เพลงแรกที่ผลักดันให้เสน่ห์ โกมารชุนมีชื่อเสียงและคือ เพลงดิเกการเมือง เป็นร่ายกลอนดิเกที่มีเนื้อร้องว่า

¹⁷ ชีรภาพ โลหิตกุล, ปฐมบทเพลงลูกทุ่งและเพลงเพื่อชีวิตในเมืองไทย(พ.ศ.2480-2500) (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทม์สตาร์, 2541)

¹⁸ "นักร้อง 'ดิเกการเมือง'" สยามนิกร (จันทร์ที่ 7 สิงหาคม 2493) : 3.

พอสิ้นเสียงกลองตุ้ม, มองดูสาวหนุ่มมาประชุมกันสลอน

ท่านอยากจะฟังผมร้องขอให้พี่น้องเจียวๆ นี่ผมจะร้องเปรียบเทียบขอเจียวกันก่อน
อันลิกสมัยนี้แสดงศึกกันหลายโรง มีทั้งพระเอกตัวโก่งเล่นชูโรงกันออกกระฉ่อน
เล่นเอาคนดูคราวแม่และคนแก่คราวยายก็พากันหลงไหลกับพวกผู้ชายละคร
หลงติเกเสหาพอค่าลงไปก็ต้องไปดู บ้านช่องมีต้องอยู่ต่างปิดประตูใส่กลอน

อันลิกโรงใหญ่เวทีเมืองไทยกำลังแสดง เล่นประชันขันแข่งกำลังแสดง
ยอกย้อน ตั้งแต่พ.ศ.75 เปลี่ยนกันมาหลายชุด เปลี่ยนบ๋อยมิได้หยุด ส่วนแต่ชุดก่อนๆ
ครั้งญี่ปุ่นถูกถามพิบูลสงครามเป็นนายโรง เปรียบญี่ปุ่นเป็นตัวโก่งจะพานายโรง
ม้วยมรณม์ ฝ่ายนายโรงใจเพชรต้องให้ผ่านเขตต์แหลมทอง พวกคนไทยทั้งผอง
แขม่วท้องกันไปก่อน หลวงพิบูลฯจะตาดอกก็มาถึงยกคุณทวี อยู่ 7 วันพอคียังไม่มี
เคือคร้อน ยกที่สามเข้าที่เชิญคุณเสนีย์มาเป็นพระเอก โคนเสนาเอกมะเหรกคุณพระเอก
ต้องจร คุณเสนีย์จากไปเปลี่ยนมาใหม่คุณหลวงประดิษฐ ท่านผู้ที่มีความคิด แต่
เพราะถูกศิษย์ทำเคือคร้อน หลวงประดิษฐดกถ่ม มาคุณหลวงชำระ ท่านผู้มา
ร้องส่งไม่ทันจะลงบทกลอน พวกคนดูใส่เสื้อเขียวก็เขินเขียวเขียวพื้น ไม่พอใจ
ไม่ทั้งนั้น ไล่อังฟันทันกระฉ่อน หลวงชำระครว่งก็มาโง้กนายควง เล่นกันแบบดลก

หลวงคนดูไม่่วงหาวนอน พวกคนดูใส่เสื้อเขียวกระโดดเข้าจี้ถ้อเล่น คลกหลวง
นายควงต้องเผ่นยังไม่ทันเล่นหมคคตอน ย้อนมานายโรงคนแก่คราวนี้ เฒ่าไปโบชัก
มิธรรมะธรรมไมไม่ใครโคเหมือนก่อน อันนายโรงคนนี้มีมือท่านคิพอใช้
เสนาบางคนซิไม่ค้อยไหว เพราะมีนิสัยยอกย้อน พอท่านสิ้นวาสนา
ก็พากันค่าเสียสั้น ได้คิเข้ามาเท่านั้นยกมือไหว ท่านกันอยู่สลอน

ดูติเกเตี๊วนี้เล่นจนเวทีแทบชุด เปลี่ยนกันบ๋อยมิได้หยุดเหมือนกับชุดก่อนๆ
เวลาออกมาแสดงเหมือนหนึ่งแกล้งรู้กัน คราวนี้บทของฉันทน์เลยต้องเผ่นต้องผ่าน
และเล่นคิหน้าว่าฉันทน์ต้องฆ่าแกให้ตาย คนดูคำก็หนีไปหลบกำขอยู่ต่างนคร
พอคนดูลืมเรื่องความเคืองก็หมดไป คนเก่ากลับมาใหม่ไม่มีอะไรเคือคร้อน
ฝ่ายว่าพวกเสนาที่ราหามาเล่นติเก พอได้เวลาฮาเฮขู่มือลิกกันอยู่สลอน
พอพระเอกร้องฮือ ว่าลิวลือกก็โหฮิ้ว ถ้าไม่โห้ท้องคองหิวใส่กั๊วเป็นท่อน
หน้าสงสารคนดูที่ไม่รู้อะไร นึกว่าติเกชุดใหม่คงไม่ใช่ ชุดก่อน ดูลิกข้าหน้า
เสียนระอาใจตัว ไม่มีเงินซื้อคั๊วคงเหลือแต่คั๊วถ่อนจ้อน ลิกคิไม่คิ มันอยู่ที่
คนหาต้องใช้สติปัญญาพิจารณาเสียก่อน ของบลิเกการเมืองมาร้องเป็นเรื่องบทกลอน

รถจักรยานสามล้อได้เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยเมื่อปีพ.ศ.2476 โดยนายเลื่อน พงษ์โสภณ
เป็นผู้ประดิษฐ์และได้กลายเป็นที่นิยมแพร่หลายในเวลาต่อมา ช่วงหลังสงครามอาชีพสามล้อใน
เขตพระนคร-ธนบุรีเริ่มเคือคร้อน เพราะค่าใช้จ่ายต่างๆแพงขึ้นมาก ในขณะที่เริ่มมีการนำเข้ารถ

ใหม่ๆจากต่างประเทศมาทำเป็นแท็กซี เช่น ออสตินและมอริส รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมีคำเรียกเลิกสามล้อถีบในสองเขตนี้ เพราะอ้างว่าถ้าช้า เกะกะการจราจรและกรรมกรสามล้อส่วนใหญ่ไม่มีพื้นความรู้และไม่เข้าใจกฎจราจร เสน่ห์แต่งเพลงสามล้อแค้น(ราวปี2493-94)สะท้อนถึงความรู้สึกของคนถีบสามล้อที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เพลงสามล้อแค้นมีเนื้อร้องว่า

คงเป็นเวรกรรมชักนำให้ถีบสามล้อขนาดจริงหนอดต้องถีบสามล้อเลี้ยงกาย
 เหนื่อยยากสู้ทนอีกเอาถนนเป็นเรือนค้าย รับส่งหญิงชายสร้างความสบายให้กับทุกคน
 คนโดยสารศึกล้ออาวีเห็นใจ ถามว่าจะเอาทำไหรเมื่อบอกไปไม่เคยบ่น
 บางคนบอกห้าแหมค่อว่าเหลือทน ทำเคียนถึงเจริญผลต่อเสียดเงินเหลือบาทเดียว
 บางคนขึ้นมาบอกว่าให้ด่วนซี แล้วแรงคนสองขาทำนี่ให้ปั่นเต็มทีเต็มเกลียว
 ถ้าถีบไม่ทันเขาก็เลยพาลดูเฉียว เออะอะ บีบให้บาทเดียวช่างไม่เหลือวมาเวทนา
 ค่าเช่าก็แพง ใ้อียงก็แห้งบ่อย่อย โช้หลุดวันหนึ่งครึ่งร้อยเงินก็น้อยได้มา
 กลับบ้านเกือบค่ำเล่นคัมข่าหัวปตา หัวเคียวเค็มเปรี้ยวอย่างว่า เมียลูกสืบห้ามล้อมวงกิน
 ดกคองกลางคืนคนอื่นเขาหลับนอน ผมต้องสัญจรเที่ยวเร่ร่อนหากิน
 กิ่งกร่องกิ่งกร่อง กระดิ่งถันก็อง ใ้อื่นตามครอกตามซอกทุกถิ่นผมหากินอยู่ทั่วไป
 คอยรับหนุ่มสาวที่เขากลับจากคูหนึ่งเมื่อถีบไปหู โพล่คอยฟังหนุ่มสาวที่เขากลับจากคูหนึ่ง
 เมื่อถีบไปหู โพล่คอยฟังเขาคุยเรื่องหนึ่งเสียงดังแปลกไป ฐีบฟอด ฐีบฟอด เอ๊ะหนึ่งมัน
 หอยดอะไร เหลียวไปค้าย ดายแหมค่อกกะใจ คนกักกัน

สามล้อนี้หนอเป็นคนชั้นต่ำ แต่เรามีศีลธรรมไม่ลืมคำวาจา
 หน้ากากผู้ดีมันมีกันอยู่มากมาย หน้าจริงแหละคือยักษ์ร้ายที่กลายเกิดมา
 พวกโก่งกาถิ มันดีแต่หน้า แท้จริงมันนี่ขี้ข้ากว่าสามล้อมากมาย

เพลงสามล้อแค้นโด่งดังมาก กลายเป็นเพลงต้องห้ามทางสถานีวิทยุและทำให้เสน่ห์ โกมารขุนถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจเชิญตัวไปโรงพักหลังจากร้องเพลงนี้ตามเวทีละครต่างๆ กรรมกรสามล้อได้รับความเห็นใจจากสังคมเพราะเป็นอาชีพสุจริตให้บริการประชาชน แต่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากบ้านเมืองมีผลให้คำริขของรัฐบาลที่จะยกเลิกสามล้อเจ็บหายไปในชวงนั้นเป็นเวลา นานนับ 10 ปี จนกระทั่งถึงรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จึงมีคำสั่งให้ยกเลิกสามล้อถีบด้วยแรงคนในเขตพระนคร-ธนบุรีอย่างเด็ดขาดเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2503¹⁹

เพลงดังของเสน่ห์ โกมารขุนเพลงอื่นๆ อาทิ เพลงสุภาพบุรุษปากคลองสาน เพลงผู้แทนควาย เพลงโปลิศถือกระบองซึ่งขั้วล้อกรรมตำรวจซึ่งเริ่มใช้กระบองเป็นเครื่องมือพิทักษ์สันติ

¹⁹ ประเสริฐ รุจิรวงศ์, ประวัติและผลงานของฯพณฯจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พระนคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2507), หน้า 63-64.

ราษฎรเป็นครั้งแรก พ.ศ.2494 ด้วยการเชื่อว่ากระบองตำรวจคล้ายสาครกระเปือในครว เป็นต้น
 เสน่ห์ โกมารชุน มีลีลาการร้องที่สอดแทรกการแสดงให้เข้ากับบทเพลงที่ขับร้องได้ไม่แพ้
 แสงนภา บุญราศรีเลย ดังเช่นแต่งตัวเป็นคนบ้านทุ่งฝ้ายกแบบตึก ใส่เสื้อกั๊กทับเสื้อเชิ้ต เอาผ้าสี
 คาคหน้าผากแล้วเสียบรูปหลายดอกไว้บนหัวทุกครั้งเวลาร้องเพลงสุภาพบุรุษปากคลองสานซึ่งก็
 ช่วยคลี่คลายบรรยากาศไม่ให้มีใครถือโทษโกรธเคือง กลับกลายเป็นคลกขบขันแทนทั้งที่บท
 เพลงนั้นมีเนื้อหาเสียดสีนักการเมืองอย่างโจ่งแจ้ง ดังที่ว่า

บ้านป่วนรัฐมนตรีอยากได้ตีเกินหน้า บ้านเที่ยวเดินโฆษณาให้พวกบ้านสงสาร
 บ้านโยกบ้านย้ายบ้านอยากได้แปดบาท บ้านกตัวบ้านเข้าไปว่ารัฐบาล บ้านอบบ้านโกย
 บ้านอะโมยเงินรัฐ บ้านคิดปฏิวัติบ้านคัดบ้านค้าน บ้านพ่าบ้านเพื่อหลงละเมออวดคน
 บ้านอย่างจิ้งบ้านยังโง่งบ้านจนโดนทอมปีสัน...

นักร้องเพลงแนวชีวิตผู้โด่งดังอีกคนหนึ่งคือ คำรณ สัมบุณณานนท์ (7 มกราคม 2463-30
 กันยายน 2512) เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด จบการศึกษาวิทยาลัยอุเทนถวาย เคยเป็นพนักงาน
 กรมรถไฟ(2482) เป็นทหารอากาศเหล่าเสนารักษ์(2484-2488) และเป็นนักร้องเพลงไทยสากล
 ประจำโรงละครนิยมไทย(ตั้งแต่ปี 2489) เป็นนักร้องอิสระสถาปนาละครและภาพยนตร์เวทีเฉลิม
 บุนนาค เป็นคาราภาพยนตร์(ตั้งแต่ 2493) เคยแสดงภาพยนตร์หลายเรื่องอาทิ รอยไถ ชายสามโบสถ์
 บุนนาค โจรใจเพชร หลิ่งสามหัว เกวียนหัก ชายัคคถ่อง วิวาห์น้ำตา เป็นต้น คำรณ สัมบุณณานนท์
 เป็นนักร้องที่มีลีลาการขับร้องโดดเด่นมากร้องเพลงคะเบ็งเต็มเสียง บทเพลงที่ร้องเกี่ยวกับหลาย
 เรื่องราว ทั้งเพลงรัก เพลงร่ำวง เพลงชมธรรมชาติ แต่ที่เป็นภาพลักษณ์อันโดดเด่นของเขาคือ
 การร้องเพลงแนวชีวิตที่ถ่ายทอดให้เห็นถึงความรู้สึก ความยากลำบากของผู้มีอาชีพต่างๆ เช่น
 เพลงชีวิตคนเครื่องไฟมีเนื้อร้องว่า

(พูด) เฮ้ย เครื่องไฟมันเป็นอะไรนะ อยู่ที่บ้านก็แม้มืดมืด อยู่ที่นี่ใช้การไม่ได้ซะแล้ว

เดี๋ยวนี้เครื่องไฟนั่นมีกันอยู่มากมาย หากินแข่งขันกันใหญ่

รายได้ก็ลดลงมาทุกที เมื่อครั้งคราวก่อนก็ยังค่อนข้างจะดี

พอมานี้คึกคักเต็มทีแทบทนไม่ไหว พอแล้วเลิกงานหารูฉลบบวก

ก่อนวัน น้ำมันก็แพงสะบัด น้ำในคลองนั่นใช้แทนไม่ได้

หน้าซำคุณพี่เบ่งพริกกันอีกมากราย ช่างไม่เห็นจิตใจต้องเก็บเครื่องไฟ

ไปเข้าเชียงกง บริการดีก็พอจะมีคนหาไปทำ แต่ไอ้เครื่องเจ้ากรรมหนักหนักันได้

หายใจไม่โล่ง ค้มเสียดกลางกันเข้าของงานก็ค่าโงมง เขามั่นจนผมฮีนง

เพลงชีวิตช่างคัดผม มีเนื้อร้องว่า

ผมมีอาชีพเป็นช่างคัดผม อาวุธมีคมถืออยู่คู่มือคอยใช้

ก็มีแปร่งช่วยคน่งเคียร มีปัดดาเลื่อน มีคโจน ตะกรถือขยับไป

จนนิ้วมือค้ำ สายดาผมต้องมองเพ่งไปเหลียว เพียงผลอนิดเดียว

คะ โกรธต้องเกี่ยวกีดมมคุณล้าน กว่าจะได้เงินจากคุณใช้ เมื่อขบ
เมื่อขจนสิ้นเสร็จงาน บางครั้งแทบพาลเป็นลมล้มไป...

เพลงสะท้อนชีวิตสะท้อนสังคมของคารม สัมบุญฉานนที่มีเป็นจำนวนมากทั้งที่แต่งเอง
และคนอื่น ๆ แต่งให้ เช่นเพลงคนรอบกรุง(คนถากรถขยะ) เพลงคนขายยา เพลงกรรมกรร
ราง เพลงพ่อค้าหาบเร่(ป.ชื่นประโยชน์) เพลงสวรรค์คนจน(ป.ชื่นประโยชน์) เพลงคาสิ
กำสรวล คอน1 และเพลงคาสิกำสรวลคอน2(ไพบุลย์ บุตรขัน) ฯลฯ นอกจากนี้คารม สัมบุญฉา
นนทร์ยังโด่งดังด้วยเพลงเสียดสีการเมืองซึ่งเป็นเพลงต้องห้าม แต่เขาก็นำมาร้องและถูกเชิญเข้า
คุกอยู่เสมอเมื่อร้องเสร็จ เช่นเพลงใครค้ำหน้าหน้า เพลงอสุรกินเมือง และเพลงชีวิตนักโทษการ
เมืองดังที่มีเนื้อร้องว่า

ผมจะบอกกล่าวถึงเรื่องราวอดีตกาล เมื่อก่อนผมเป็นทหารรับใช้
ราชการเป็นทหารเรืออยู่โพธิ์สามต้น ผมเป็นรองคันทนบนเรือ บางครั้งผม
ก็นึกเบื่อเป็นทหารเรือมันน่าเบื่อใจ รับราชการทำงานเยี่ยงทาส ผมได้ยศ
เพียงพันจ่าตรี ไปรบเกาหลีเพื่อพี่น้องไทย ครั้นพอกลับมาผมตั้งหน้าเอาดีต่อไป
แต่ก็มีเหตุแรงร้ายมากถ้ากราบชีวิตครอบครัว กบฏแมนฮัตตันทุกท่านคงจำกันได้
พวกพี่น้องชาวไทยต่างหลบภัยเพราะความกลัว บ้างเป็นเศรษฐีบ้างกลายเป็นผี
ก็มีอยู่ทั่ว แต่ผมต้องถูกพันพัวหาว่าตัวผมเป็นกบฏไป
พอสิ้นกบฏต่างคิดยศกันเสียออกไ้ บางคนได้ตำแหน่งใหญ่โตโอไฮโอหรือเมืองไทย
เมื่อก่อนจะกบฏมีศกันไม่เท่าไร เค็ชวนี้ นายพลมากมายแทบชนกันตายเห็นเกลื่อน
น้อยนาค ส่วนตัวของเราใครเขาไม่เหลียวแล ต้องจากลูกเมียและแม่เปลี่ยนแปรมา
เข้าคุกคา ผมทำเพื่อใครทำตามผู้บังคับบัญชา แต่ผมที่ได้รับมาต้องเข้าคุกคาจาก
ลูกและเมีย เมื่อผมติดคุกเป็นทุกอย่างกว่าใครๆ กลัวลูกเมียจะอดตายเพราะไม่มีใคร
เขาส่งเสีย ผมเคยมีสุขอยู่กับลูกและเมีย บ้านน้อยที่เคยคลอเคลีย ป่านนี้ลูกเมียคง
จะคร่ำครวญ

คงเป็นเวรกรรมชาติก่อนคงทำเอาไว้ เมียที่รักคงดวงใจ มามีหัวใจหล่อนเรรวน
มาขอหย่าร้างทั้งที่ขามยังคิดครวน ช่างเหตุที่ไม่สมควร โข้แม่หน้าवलมาเลิกสร้างรา
ผมคิดถึงลูกยังพันผูกหัวใจแน่นแท้ ลูกเฮียเจ้ากำพร้าแม่ ขาดคนเหลียวแลแล้วลูกยา
พ่อยังติดคุกเป็นทุกข์แทบเสียดเข้าตา ช้ำร้ายลูกน้อยยังมาดับชีวา ไปเสียอีกคน
นี่หรือความดีที่ผมได้เคยทำมา แต่ตัวต้องรับอาญา ผมทำมาเพื่อไทยทุกคน
จงดูตัวอย่างเช่นผมมีแหละเป็นคัน ยังมีอีกหลายร้อยคนต้องผจญใช้หนีเวรกรรม
จึงขอร้องวอนต่อท่านจอมพล ป. ผมขอกราบและอ้อนวอนขอให้ท่านนิรโทษกรรม
ปล่อยพวกผมออกมาพวกผมคงมีกล้ากระทำ เพราะห่วงลูกน้อยคาค่าไม่กล้า
กระทำอย่างนี้แล้วมาท่านให้ผมคอยจนถึงถึงพุทธกาล พวกผมต้องทรมาณคอยวัน

อยู่ในคุกฯ จนถึงถูกขังยามทำตามสมัยก่อนมา เดี่ยวนี้เป็นไทยประชาคมสัญญา
ท่านอย่าลืมคำ สมัยนี้เสรีประชาธิปไตย จอมพลท่านยื่นให้ชาวไทยยังจดและจำ
ทุกคนปลาบปลื้มไม่ลืมความดีความงาม พวกผมจะขอจดจำ ท่านอย่าลืมคำปล่อย
นักโทษการเมือง

การหยิบยกเอาชีวิตความเป็นอยู่ที่ทุกข์ยากของประชาชนอาชีพต่างๆทั่ว ไปในสังคมที่อยู่
ในภาวะความกดดันของสังคมดังกล่าว โดยผู้ขับร้องที่มีลีลาที่น่าประทับใจด้วยการแต่งกายและน้ำ
เสียงที่ถ่ายทอดเข้ากับเนื้อหาบทเพลงก็ยิ่งทำให้เป็นที่นิยมสนใจของผู้ฟังผู้ชมอย่างกว้างขวาง บท
เพลงแนวชีวิตเป็นแนวเพลงที่แปลกโดดเด่นจากเพลงไทยสากลที่แพร่หลายอยู่โดยทั่วไปทั้งลีลา
การขับร้องของนักร้องและบทเพลงที่สนใจเรื่องราวชีวิต เหตุการณ์ในสังคมยังจะได้เป็นต้นแบบ
ของนักร้องที่เกิดขึ้นมาในภายหลังอีกด้วย

นอกจากบทเพลงที่เป็นเนื้อหาสะท้อนชีวิตสะท้อนสังคม นักร้องเหล่านี้ยังเป็นต้นแบบ
ของการริเริ่มสร้างสรรค์แนวเพลงที่มีความแปลกใหม่หลากหลายด้วย ดังเช่น ค่ำฉม สัมบุณณา
นนท์ นั้นสามารถแต่งเพลงเองได้ด้วยและบทเพลงที่เขาแต่งจะมีลักษณะที่ดัดแปลงมาจากรูป
แบบเพลงต่างๆ สำหรับท่วงทำนองเพลงของเขานั้นจับทำนองได้ไม่ค่อยแน่นอน มักจะเป็น
ทำนอง “ตามใจฉัน” ซึ่งมีทำนองพื้นบ้านปะปนกับทำนองสากลอยู่ไม่ใช่น้อย และค่ำฉมมักจะ
ร้องเพลงเที่ยวเดียว ไม่มีการย้อนคั่นหรือย้อนร้องท่อนกลางอีกครั้งแบบที่ร้องกันอยู่ทั่วไป²⁰
ค่ำฉม สัมบุณณานนท์ ยังได้ริเริ่มนำการโหม่แบบเพลงโหม่ในภาพยนตร์ควาบอยตะวันตกมาดัด
แปลงแต่งเป็นเพลงไทยสากล โหม่ใหญ่ นายนนักคนตรีที่ร่วมสมัยขณะนั้นเล่าถึงเพลงโหม่ที่ค่ำฉม
สัมบุณณานนท์แต่งขึ้นว่ามีลักษณะแปลกคือนำการโหม่ของนักร้องฝรั่งที่เห็นในภาพยนตร์มา
ปรับปรุงให้เข้ากับทำนองเพลงไทย เคยมีภาพยนตร์ควาบอยซึ่งเป็นเรื่องของพระเอกคนเก่งขึ้นมา
อิงป็นร้องเพลงได้และภาพยนตร์พวกนี้เข้ามาเป็นที่นิยมในหมู่คนไทยมาตั้งแต่ราวปี พ.ศ.2477
พระเอกอย่างฮู้ด กีบสัน หรือ ยิน ออทธิย์ ล้วนแต่ผูกจิตใจวัยรุ่นในขณะนั้นไว้หมด เพลงโหม่แบบ
ในภาพยนตร์หรือที่เรียกว่า “โหม่แบบโยนเคอริง ซอง” ก็เริ่มเป็นที่นิยมในประเทศไทย ค่ำฉม
สัมบุณณานนท์นำมาปรับดัดแปลงแต่งเป็นเพลงไทยสากลแล้วร้องเอง ทั้งตัวเขาเองยังชอบแต่ง
ตัวแปลกๆ เป็นรีวิวประกอบเพลงที่เขาร้อง เวลาประกวดร้องเพลงที่ใช้เพลงโหม่ ค่ำฉมก็จะแต่ง
ตัวแบบควาบอย ถึงก็ค้ำฉมออกมาร้องเพลงโหม่แบบเดียวกับยิน ออทธิย์เลย ทำให้เป็นที่สนใจอย่าง
มาก และลีลาการร้องเพลงโหม่แบบควาบอยหนึ่งฝรั่งนี้ก็ป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเขาที่ใครๆ

²⁰ เจนภ พจนานุกรมวรรณกรรม, “ค่ำฉม สัมบุณณานนท์ เทพบุตรลูกทุ่งผู้หังการ.”

ที่รู้จัก²¹ เพลงโหม่ของคำรณ สัมบุณยานนท์ เช่น เพลงสายลมโหย เพลงชมหมู่ไม้(2491-92) เพลงขวัญใจคาสา เพลงสวรรค์ชาวนา ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเนื้อความบรรยายภาพความเป็นอยู่ที่สุขสงบในชนบท ดังเช่น เพลงสวรรค์ชาวนา เพลงนี้โหม่บุลย์ บุตรขันเป็นผู้แต่ง มีเนื้อร้องว่า

รุ่งแสงสุริยา เสียงไก่ขันมาก้องกังวาน กาเหว่าครวญเสียงหวาน
แว่วกังวานป่าดงพงไพร ชีวิตบ้านท้องนาเข้าคืนขึ้นมา ไล่ควายไป ในป่าแบกคันไถ
จุดเหล็กไฟสูบยาใบคอง โดนาไปพลากร้อเพลง ไม่หวั่นเกรงแดดจะร้อนส่อง
ตกเพลวัดโบสถ์ตึกดอง หยุคไถนาพลัน คำแล้วกลับบ้านนา หาข้าวปลาแบ่งกินกัน
นี่แหละคือสวรรค์ ที่พวกฉันอยู่กันจำเ... (โหม่...)

เพลงสวรรค์ชาวนามีทั้งเสียงไก่ขัน เสียงนกกาเหว่า เสียงกลองเพลที่สะท้อนภาพความเป็นอยู่ที่น่าสุขสงบในชนบทได้เป็นอย่างดี

ในยุคเดียวกันนี้มีศิลปินผู้ริเริ่มสร้างสรรค์แนวเพลงอันหลากหลายอีกคนหนึ่งคือ เบญจมินทร์ หรือนายคุ้มทอง โชคชนะ²² (เสียชีวิต 10 มีนาคม 2537) ภูมิดำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อเรียนจบม.ปลายก็มุ่งหน้าเดินทางมากรุงเทพฯ เพื่อมาหางานทำ เข้ามาในวงการบันเทิงโดยเริ่มทำหลายอย่าง แต่งบทภาพยนตร์ บทละคร ร้องเพลงหน้าม่าน ฯลฯ เบญจมินทร์โด่งดังขึ้นมาในแนวเพลงร่ำวงจนได้รับฉายาขณะนั้นว่า “ราชาเพลงร่ำวง” เพลงดังของเขาที่รู้จักกันดีเพลงหนึ่งก็คือเพลงเมฆตาต่อแก้ว(2492) เพลงร่ำเค็ย และในบทเพลงมักจะหยิบยกเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมาแต่งเป็นเพลงด้วย ดังที่ โหม่ ภายนอกเล่าว่า “ในคอนนั้นจอมพล ป. มีคำขวัญว่า ชาวनावัฒนา ชาวนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ คุ้มทองแต่งเพลงชาวनावطنا ไล่เสื่อมอ้อมม พอดอดออกมีชีโครงเป็นซี่ๆ บอกนี่แหละความสุขของชาวนา กระดูกสันหลังของชาติ”²³

ในปีพ.ศ.2499 ขณะนั้นเบญจมินทร์รับราชการเป็นทหารต้องเดินทางไปกล่อมขวัญทหารที่เกาหลีเป็นเวลา 6 เดือนพอกลับมาได้นำทำนองเพลงเกาหลีและประสบการณ์อันเนื่องมาจาก

²¹ เจนภพ จบกระบวนวรรณ, “ครูโหม่ ภายนอกกับตำนานแห่งเพลงลูกทุ่ง” สยามรัฐ (24 มกราคม 2534) : 13.

²² คำให้สัมภาษณ์ของเบญจมินทร์ ในรายการครั้งที่ 672 “สนทนาวิชาการเรื่องคิดถึงเบญจมินทร์” (วันศุกร์ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2536) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

²³ คำให้สัมภาษณ์ของโหม่ ภายนอก ในรายการครั้งที่ 672 “สนทนาวิชาการเรื่องคิดถึงเบญจมินทร์” (วันศุกร์ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2536) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

การไปราชการที่เกาหลีมาแต่งเป็นเพลงไทยสากลที่เป็นเพลงโด่งดัง ได้แก่เพลงเสียงครวญจาก
เกาหลี (สมศรี ม่วงศรีเขียวขับร้อง)

ไอ้อาริด้ง ก่อนยังเคยชื่นบาน ทุกๆวันรื่นรมย์สมใจ
ถึงยามราตรีเหต่านารีทั่วไป ระเบียบใจร้องรำตามเสียงเพลง
เรามาสนุกทุกปีใดไม่มี ถึงใครอย่ามีคิดกลัวเกรง จะขออินผู้
อยู่ไม่หนี จะขอยอมพลีเถิดละเถิด ให้ถือระเบียบว่าหญิงก็ผู้
แต่มาไม่นานก็มีทหารไทย มีครเมืองไกลต่างแดนแคว้นฉนั้นอยู่
เขามาเพื่อชาติปราบอริราชศัตรู หวังเชิดชูเสรีที่รักยิ่ง
ดวงใจประเสริฐสมควรชม ฉันทน์นิยมน้ำใจรักจริง ทั้งรูปก็หล่อคิดใจฉนั้น
เรามีรักกันสัมพันธ์ยิ่ง เสียใจเสียจริงเขาทิ้งฉนั้นไป

ไม่เกลียด ไม่โกรธ ไม่โทษหรือกคนดี หวังไมตรีต่อกันนั้นยิ่งใหญ่
ถึงยามราตรีหากกอนารีไทย หวังน้ำใจละนึ่งนึกถึงฉนั้น
ยามฟ้าครวญคร่ำฉนั้นครวญคราง รักเธอไม่สร้างรักดังหัวใจ
ถึงแม้จะห่างคั้งดินฟ้า วิญญาณฉนั้นมาอยู่เคียงใกล้ ขอทหาร ไทยจำอาริด้ง
ขอทหาร ไทยจำอาริด้ง ขอทหาร ไทยจำอาริด้ง
เพลงรักแท้จากหนุ่มไทย เป็นทำนองเพลงของเกาหลี เบญจมินทร์ขับร้องเอง

อเมริกา ตะคือคั้งแห่ง ชายีนาคือรี รั้นพันถึงพัน หามุนอิงเพอ
เอตำเมคำ ป่าคำปา ลายลาย โยคุณนิหุนดา ลาย ลาย โยคุณนิหุนดา
โอเพอริฉินมุนไซเขโธ ยังพุนนี่ป้อฉิวอ แต่เพียงยังพาลาโพเมียน
โค่ โคลุมโทผ่าราม ก้าป้าก้าป้าก้าป้าก้าป้า ก้าป้าก้าป้าก้าป้าก้าป้า
อาเยคันคั้ง ชายีนาเคอริ

ไอ้ความรักเอ๋ย ใครเคยหรือจะรู้สิ้น อยู่แค้นคิดหรือถิ่นสวรรค์
ก็ยังมีรักเคียง รักกันเพียงฉิววัน ถึงพรากจากกันก็ยังคงรัก ยังละลายจากไป
คั้งสายธารา ยังกลับมา หวนทวนชวนชูชิตเซย
หากพรากจากกันโดยความผูกพัน สัมพันธ์สวาทขาดเลย แต่ความ
ซาบซึ่งถึงรักมันหนัก มินานต้องกลับคั้งเคย รักเออรักเอยเคยชื่นฉนั้น
รักหวานล้ำค่าพรรณนา

.....
จากความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์บทเพลงที่แปลกใหม่ทำให้ชื่อเสียงของ
เบญจมินทร์โด่งดังมากและยังได้แต่งเพลงที่ส่งให้นักร้องคนสำคัญได้เกิดขึ้นในวงการเพลง คือ

ทูล ทองใจ²⁴ (1 มีนาคม 2472-1 กุมภาพันธ์ 2538) หรือนายน้อย ทองใจ เด็กขึ้นต้นมะพร้าวป่าดคาตจากจังหวัดสมุทรสงครามที่เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ด้วยใจรักอยากเป็นนักร้องตั้งแต่อายุ 19-20 ปี เบลงมินทร์ได้พบน้อย ทองใจขณะที่กำลังเร่ขายไอติมอยู่และสนใจในน้ำเสียงจึงนำมาฝึกร้องเพลงและแต่งเพลงให้ร้องปีพ.ศ.2499 ในนามของทูล ทองใจ ซึ่งเบญจมินทร์ตั้งให้เป็นชื่อใหม่ได้ ร้องเพลงบันทึกแผ่นเสียงเป็นครั้งแรกด้วยเพลงพี่ทุยหน้าท้อ

เข้าขึ้นมาหากินกับโต แต่ครั้นถึงตอนบ่ายออกควายมันแสนจะแห้ง
พื้นดินหน้าฝนพอนไม่แฉะกระแหว่ง ไม่เหมือนหน้าแล้งหมดแรงไอ้ทุยบ้านนา
ครั้งย่ำค่ำดวงพระสุริยัน เจ้าของขึ้นบนบ้านแต่เรามุดชายนาคา
รินยุงเหลือบสันแต่คนมิได้นำพา ไม่เคยเสาะหาเอายามาฉีคให้ทุย
แห้งจริงค่าเราว่าเจ้าหนึ่งหนา หมิ่นเพราะเราดี้อยกว่าจึงวานเรียกขานไอ้ทุย
ได้อินกับหูไม่รู้จะพูดจะคุย ถูกคนถ่มถุยเจ้าทุยได้แต่เข้าใจ
แหงนคอเบ็งมองแสงทองขอบฟ้า ไอ้ไอ้อ๊ะไอ้ออกช้า ออกนาอีกแล้ววันใหม่
ด้วยแรงแห่งถันน่านนั้นมีข้าวทั่วไป จะแลแห่งไหนเต็มไปเห็นไหมรวงทอง
เห็นควายว่าคิมิมีอื่นเหมือน เปรียบว่าเราเป็นเพื่อนข่มเดือนใจไม่ล่าพอง
ล่อควายให้หลงพระวงเฝ้าแต่แลมอง ออกควายหม่นหมอง น่านองเต็มถูกนัยน์ตา
ของจงเปลี่ยนคำที่พราอ่อยเสียง ส่งสำเนียงซู่ๆ ไอ้ทุย ไอ้ทุย บ้านนา
เปลี่ยนคำเรียกเถิดแก้วตา พี่ทุยพี่จ๋า บี๊ะ เรื่องนาพี่ทุยยอมตาย

เพลงพี่ทุยหน้าท้อนับเป็นเพลงแจ้งเกิดในฐานะนักร้องอาชีพของทูล ทองใจ และเขาเริ่มโด่งดังขึ้นด้วยบทเพลงที่เบญจมินทร์แต่งให้ร้องอีกหลายเพลง จากพี่ทุยหน้าท้อก็ตามมาด้วยเพลงกลิ่นปรางนางหอม เพลงโปรดเกิดดวงใจ(พ.ศ.2500) เพลงโนฝัน เพลงปรารณา ฯลฯ

พงศ์ มุกดา(4 พฤษภาคม 2469-ปัจจุบัน)²⁵ เป็นศิลปินอีกท่านหนึ่งที่ริเริ่มสร้างแนวเพลงอันหลากหลาย โดยพื้นเพเป็นคนจังหวัดราชบุรี บิดามารดามีอาชีพขนเสาไม้บรรทุกดงเรือจากราชบุรีล่องแม่น้ำเจ้าพระยาสู่กรุงเทพฯ พงศ์ มุกดาได้มาอยู่ในกรุงเทพฯ ตั้งแต่เด็กๆ เข้ารับการศึกษามจนจบชั้นป.4 จากโรงเรียนเทศบาล 23(โรงเรียนวัดราชนัคคาราม) ซึ่งเป็นระดับการศึกษาในระบบสูงที่สุดของเขา จากนั้นพงศ์ มุกดาได้ประกอบอาชีพหลายอย่าง ได้แก่ งานก่อสร้าง

²⁴ คำให้สัมภาษณ์ของทูล ทองใจ ในรายการครั้งที่360 “อมตะเพลงลูกทุ่งครั้งที่2”(วันศุกร์ที่ 10 ตุลาคม 2529) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

²⁵ คำให้สัมภาษณ์ของพงศ์ มุกดา ในรายการครั้งที่ 198 “คุยกับนักร้องเพลงลูกทุ่ง”(วันศุกร์ที่ 15 กรกฎาคม 2526) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

สร้าง งานเผือกองเสาไม้ที่พระโขนง งานช่างสัตว์ที่โรงงานช่างสัตว์หัวลำโพงและโรงงานเนื้อสัตว์
พระโขนง ตลอดจนประกอบอาชีพเป็นยามรักษาการณ์ แล้วจึงหันเหชีวิตเข้าสู่วงการเพลง ซึ่งมี
ใจรัก โดยได้สมัครประกวดร้องเพลงเป็นประจำและไม่เคยได้รางวัลเลย แต่ก็พยายามฝึกฝนอยู่
เสมอ

พงษ์ มุกดาก้าวสู่วงการเพลงโดยทำงานให้กับบริษัทละครนิยมไทย เว็จนครเขมม ของ
นายประธาน ดันสกุล จากนั้นก็ได้เดินทางไปกับคณะละครเร่ ซึ่งไปแสดงตามต่างจังหวัด โดย
พงษ์ทำหน้าที่หลายอย่าง เป็นทั้งผู้กำกับการแสดง ผู้แสดง นักร้องหน้าม่าน โฆษก แสดงตลก
ร่วมกับคณะละครย่อย ฯลฯ ต่อมาเข้าทำงานด้านละครเวทีโดยเป็นนักร้องเพลงหน้าม่านและ
แสดงละคร ต่อมาเมื่อกิจการละครตกต่ำลงจึงหันมาร้องเพลงลับหน้าม่านโดยร่วมงานกับวง
ดนตรีของเสน่ห์ โกมารชุน วงบางกอกชชะชะซ่าและแสดงลับหน้าที่โรงหนังศาลาเฉลิมบุรี และ
พัฒนากร ฯลฯ

พงษ์ มุกดาสามารถแต่งเพลงได้ ทั้งๆที่ไม่เคยได้รับการศึกษาทางด้านดนตรีโดยตรง
และไม่มีความรู้ในคีต นอกจากเรียนรู้เรื่องการร้องเพลงและการแต่งเพลงจากประสบการณ์ เช่น
ยามว่างก็มักเข้าชมการแสดงที่โรงหนังซึ่งจะมีการแสดงของวงดนตรีต่างๆ หรือไปดูตามงานวัด
ด้วยใจรักและพรสวรรค์ทำให้สามารถแต่งเพลงได้ตั้งแต่อายุ 15 ปีคือเพลงชายรูปขี้ ที่แต่งเพื่อ
เข้าประกวดเข้าร้องเพลงหน้าม่านที่บริษัทละครนิยมไทย

เวร หรือกรรมท่ามาแต่ไหน	สิ้นศตโส จิตใจชื่นชมระทมแสนเศร้า
รูปร่างไม่เหมือนอย่างเขา	ชีวิตอันเฉาเศร้าครม บ่มแต่ทุกข์ ระกำ
เหมือนเป็นบาปร้ายมารายกล้า	ฉันจึงต้องซ้ำใจ

.....

เพลงที่แต่งต่อมาคือนกขมิ้น เป็นเพลงประกอบละครเรื่องในป่าแก้ว บันทึกเสียงครั้งแรก
2492 โดยทัศนัย ชุ่มงาม(เพลงนี้ต่อมาชานินทร์ อินทรเทพนำมาร้องบันทึกเสียงและได้รับรางวัล
แผ่นเสียงทองคำพระราชทาน 12 กันยายน 2507)

คำคืนฉันยืนอยู่เดียวดาย เหนียวมองรอบกายมีวายุจะหาวคกล้า
มองนภามืดมัว สลัวเย็นย่ำ คำคืนเอย
ยามนภาคล้าไปไกลคำ อินเสียงร่ำคำบอก เจ้าช่อไม้ดอกเอย
เจ้าดอกราตรี นกขมิ้นหลงที่ อ่างว่างฤติจริงเอย...เฮ้อ...ไอ้หัวอกเอย

.....

ในช่วงที่รับราชการอยู่กองดุริยางค์ทหารเรือ พงษ์ มุกดาได้แต่งเพลงมาร์ชเข้าประกวด
เพื่อชิงถ้วยรางวัลจากนายกรัฐมนตรียและแต่งเพลงอื่นๆที่ได้รับรางวัลเช่น เพลงประสูไม่รู้อิโรย
(2496) เพลงเนวีมาร์ช(2495) ฯลฯ สำหรับตัวพงษ์ มุกดาเองโด่งดังด้วยแนวเพลงคลกขบขันที่
เข้ากับบุคลิกตัวเขาเองด้วยที่ถนัดสร้างความบันเทิงด้วยการแสดงท่าทางต่างๆประกอบ เช่น

เพลงแหม่มบ้าน้ำไม่อาย(2496)

ว๊อ...เข้าผู้ไม่เถือกที บางคนมีลูกคั้งสามคั้งที
มิวายอีกท่า...โอ๊ย ต้องนั่งนวดเพิ่นกันใหญ่

เพลงแหม่มบ้าน้ำหัวเราะ(2494)

มาชิมาร่วมครั้นแรง เพลนด้วยเพลงแบบแหม่มบ้าน้ำ
มาชิมาร่วมเฮฮา สะๆๆฮา มาหัวเราะให้หายเศร้า
เพลงจะเร้าให้เริงรำ ฟังฉิ่งเพลงแหม่มบ้าน้ำ สะๆๆฮา

เพลงอื่นๆของพวงค์ บุคคาที่แพร่หลายในช่วงเดียวกันมีอีกมากมายหลายเพลง อาทิ เพลงเทอโกเทย์(2495)เป็นเพลงโฆษณาสินค้า เพลงหัวอกถูกเลี้ยง(2493) เพลงจอมนางบนกลางใจ(2495) เพลงเกิดมาแล้วต้องตาย(2495) เพลงน้ำตาถูกผู้ชาย(2495) เพลงอาณาจักรขวานทอง(2495) เพลงวัฒนธรรมรำไทย(2495) เพลงหลักไทย(2496) เพลงคุณกษมื่นแสงวงศ์(2496) ฯลฯ

การสร้างสรรค้งานเพลงของเหล่าศิลปินทั้งหลายคั้งกล่าว เป็นความแปลกใหม่ของวงการเพลงไทยสากลซึ่งได้รับความนิยมสนใจจากผู้ฟังเพลงในสังคมอย่างกว้างขวางคั้งที่ถูกขนานนามเรียกว่านักร้องเพลงตลาดหรือเพลงตลาดในความหมายที่ได้กล่าวมา นอกจากนี้ยังจะได้เป็นต้นแบบของนักร้องรุ่นหลังค้อมาที่มีการสืบทอดลีลาการขับร้องและแนวเพลงที่ได้มีการพัฒนาขึ้นอีกอย่างหลากหลายและกว้างขวางยิ่งขึ้นด้วย

ในช่วงเวลาดังกล่าววีนักร้องส่วนมากสามารถแต่งเพลงกันได้เองโดยเฉพาะนักร้องเพลงแนวชีวิตหรือแนวตลาด และก็มีนักแต่งเพลงที่คอยแต่งเพลงให้กับนักร้องอยู่ด้วยหลายคน เช่นสมาน กาญจนผลิน สุนทรียา ณ เวียงกาญจน์ ป. ชื่นประโยชน์ สง่า อารัมภีร์ ชาลี อินทรวิจิตร ฯลฯ และไพบุลย์ บุตรขันเป็นนักแต่งเพลงที่แต่งเพลงให้กับนักร้องจำนวนหลายคนที่มีผลงานแพร่หลายในขณะนั้น เขาได้ริเริ่มสร้างสรรค์เพลงไทยสากลใหม่ๆขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการริเริ่มแนวเพลงที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้าน

3.2 ไพบุลย์ บุตรขัน : ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์เพลงไทยสากลที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้าน

ไพบุลย์ บุตรขันเป็นนักแต่งเพลงที่แต่งเพลงให้กับนักร้องเพลงไทยสากลรุ่นหลังสงครามจนถึงปี พ.ศ.2500 หลายคน รวมทั้งเหล่านักร้องที่ถูกเรียกว่านักร้องเพลงตลาดด้วย และในระยะเวลาดังกล่าวนี้เขาได้สร้างสรรค์แนวเพลงที่มีลักษณะสัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านขึ้นด้วย อันเป็นสิ่งที่ริเริ่มที่จะนำไปสู่การพัฒนาเป็นเพลงลูกทุ่งในเวลาต่อมา

ไพบุลย์ บุตรขัน (4 กันยายน 2461-29 สิงหาคม 2515) เป็นบุตรนายบุตร นางพร้อม (ประณีต) บุตรขัน ภูมิลำเนาบ้านห้องคู้ง ต.เชิงรอกใหญ่ อ.หวัดปทุมธานี โดยครอบครัวทำนา มีฐานะยากจนมาก ในวัยเด็กได้รับการอุปการะจากนายเงิน บุตรขันผู้เป็นอาซึ่งส่งเสียให้ได้เรียน

หนังสือฉบับพิมพ์ 8 ที่โรงเรียนสวัสดิ์สถานวทยเวทย์ กรุงเทพฯ(2481) อย่างส่งเสริมให้ไพบุลย์ บุตรขันได้เรียนดนตรีกับนายพิณ โปร่งแก้วงามด้วย ไพบุลย์ บุตรขันซึ่งมีความสนใจทางด้านนี้อยู่แล้วจึงได้มีโอกาสศึกษาและหัดเล่นดนตรี ที่ชอบและชำนาญเป็นพิเศษคือหีบเพลงชัก(แอกคอร์เดียน) ในขณะที่มีพื้นฐานทางการเล่นดนตรีอยู่บ้างแล้วยังได้ศึกษาหาความรู้ทางการดนตรีเพิ่มเติมที่สมาคมวทย เอ็มซีเอ วรจักร โดยเรียนโน้ตและเครื่องดนตรีสากล จากการศึกษาด้านดนตรีทั้งไทยและสากลทำให้สามารถเขียนโน้ตดนตรีประกอบการแต่งเพลงได้ ไพบุลย์ บุตรขันได้เริ่มงานจากการเป็นครูสอนภาษาไทยที่โรงเรียนกวดงสิต กรุงเทพฯ ต่อมาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่โรงไฟฟ้าสามเสน(2484-88) เริ่มเข้าสู่วงการบันเทิงโดยแต่งบทละครและเพลงประกอบให้กับคณะแม่แก้วและคณะจันทโรภาส(2485-2490)ซึ่งเป็นคณะละครที่โด่งดังมากในยุคนั้นและได้เดินทางไปต่างจังหวัดกับคณะละครดังกล่าวด้วย ในช่วงประมาณ พ.ศ.2492-2500 มีผลงานเพลงบทละครวิทยุและนาฏดนตรีออกกระจายเสียงตามสถานีวิทยุต่างๆอย่างแพร่หลายมากมาย²⁶

ไพบุลย์ บุตรขันได้แต่งเพลงให้กับนักร้องในรุ่นก่อนปี 2500 หลายคน ซึ่งจะแต่งให้สอดคล้องกับแนวการขับร้องของนักร้องแต่ละคน ดังที่นริศ อารีย์นักร้องคนหนึ่งซึ่งได้ร้องเพลงที่ไพบุลย์ บุตรขันแต่ง กล่าวไว้ว่า “นักแต่งเพลงสมัยก่อน ท่านจะดูว่านักร้องคนไหนเหมาะกับวิธีการร้องอย่างไร ครูไพบุลย์แต่งเพลงให้ผมร้อง ก็ต้องสังเกตว่าผมร้องเพลงแบบไหน ถึงจะแต่งเพลงแบบนั้นให้ เพราะฉะนั้นต้องเป็นนักแต่งเพลงชั้นอัจฉริยะ คิดว่านักร้องคนไหนเหมาะสมจะต้องเพลงนั้นๆ ท่านถึงจะแต่ง ท่านถึงจะให้ร้อง”²⁷

นักร้องในระยะเวลาดังกล่าวนี้ที่ขับร้องเพลงของไพบุลย์ บุตรขันมีอยู่ด้วยกันหลายคน และต่างก็มีชื่อเสียงโด่งดังกันทั้งนั้น อาทิ นริศ อารีย์(เช่น เพลงกลืนเกล้า(2496)เพลงถึงแม่ฟ้าปี จะปีเมา เพลงคามรอยบาทพุทธองค์(2500) เพลงอย่าหลอกฉันเลย) คำธม สัมบุญฉานนัท (เช่น เพลงศาลีก่าสรวล ตอน1 เพลงศาลีก่าสรวล ตอน 1 เพลงชมหมู่ไม้ สวรรค์บ้านนา) สมยศ ทิศนพันธ์ (เช่น เพลงมนต์เมืองเหนือ เพลงน้องนางบ้านนา) ชาญ เอ็นแฆ (เช่น เพลงคำน้ำนม เพลงคาราวดวงใจ เพลงสามหัวใจ เพลงแม่ศรีเรือน เพลงกลืนโคลนตราบววย) ปรีชา บุญเกียรติ (เช่น เพลงโลกนี้คือละคร(2492) เพลงติเกชีวิต(ราว2497)) บุญช่วย หิรัญสุนทร(เช่น เพลงอ้อมอกแม่) สมจิต ศักดิ์จินดา(เช่น เพลงน้ำตาเทียน) สักดา ศรีวรรณท์(เช่น เพลงมัสยาหลงเหยื่อ เพลงไอ้ขุนกระหม่อม เพลงไอ้บุพการี เพลงหัวใจมาร เพลงทะเลร้ายให้

²⁶ เจนภพ จบกระบวนวรรณ, “ไพบุลย์ บุตรขัน คนปิดทองหลังพระที่ไม่มีใครเสมอเหมือน” *ฉนวนดนตรี* 2,11(กันยายน 2531) : 5-10.

²⁷ คำให้สัมภาษณ์ของนริศ อารีย์ ในรายการครั้งที่ 310 “สนทนาวิชาการ ฟ้าถึงถึงครูไพบุลย์ บุตรขัน”(ศุกรที่ 11 ตุลาคม 2528) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

เพลงรุ่งทองฟ่องฟ้า) เพ็ญศรี พุ่มชูศรี (เช่นเพลงเรือไต้ทอง เพลงมนต์รักกอบดูร(คู่วินัย จุฑบุษปะ)
เพลงสุขขจริงนะ(คู่ชรินทร์)) วินัย จุฑบุษปะเช่น เพลงชั่วสติถูกแม่) ฯลฯ

บทเพลงของไพฑูริย์ บุตรชันทน์แต่งขึ้นในระยะดังกล่าวนี้มีชื่อเสียงติดหูหรือได้รับการ
ตอบรับอย่างดีและยาวนาน อาทิ เพลงค่าน้ำนม(2491)

แม่ก็มีบุญคุณอันใหญ่หลวง ที่เฝ้าหวงหวงลูกแต่หลังเมื่อยังนอนเปล
แม่เราเฝ้าโอดระเห่ กล่อมลูกน้อยนอนเปลไม่ห่างหันเหไปจนไกล

เมื่อเล็กจนโตโอ้แม่ถนอม แม่พ่ายผอมย่อมเกิดแต่รักลูกปีกดวงใจ
เติบโตโอ้เล็กจนใหญ่นี้แหละหนาอะไร มิใช่โคหนาเพราะค่าน้ำนม
ควรคิดพิณใจให้คีค่าน้ำนมแม่มีจะมีอะไรเหมาะสม

โอ้ว่าแม่จำลูกคิดถึงค่าน้ำนมเลือนคนนอกผสมกลั่นเป็นน้ำนมให้ลูกดื่มกิน
ค่าน้ำนมควรชวนให้ลูกฝึงแต่เมื่อหลังเปรียบดั่งฝันฟ้าหนักกว่าแผ่นดิน
บวชเรียนพากเพียรจนสิ้นหยดหนึ่งน้ำนมกินทดแทนไม่สิ้นพระคุณแม่เอ๋ย

ชาญ เย็นแข ผู้ขับร้องเคยให้สัมภาษณ์ว่าเขาได้ร้องเพลงค่าน้ำนมโดยบังเอิญ เนื่องจาก
เดิมนั้นห่างคือเปอร์ชอนสตัน เจ้าของแผ่นเสียงคราค้างควาได้เจาะจงให้บุญช่วย หิรัญสุนทรนัก
ร้องชนะเลิศการประกวดขับร้องเพลงระดับชาติเป็นผู้ขับร้อง แต่วันที่ต้องบันทึกเสียงบุญช่วย หิรัญ
สุนทรยังไม่ได้กลับจากเชียงใหม่ สง่า อารัมภีรจึงแนะนำให้เขาร้องแทน ชาญ เย็นแขจำได้อย่าง
แม่นยำว่าวันที่ร้องเพลงบันทึกเสียงเพลงค่าน้ำนมคือวันที่ 4 มิถุนายน 2491 เพราะเป็นการแข่ง
เกิดในฐานะนักร้องอาชีพระดับแนวหน้าขึ้นมาทันที²⁸ สำหรับชาญ เย็นแข(10 กันยายน 2469-5
ตุลาคม 2531) เป็นชาวกรุงเทพฯ โดยกำเนิด เรียนจบระดับมัธยมได้รับราชการที่กรมไปรษณีย์โทร
เลขระยะหนึ่ง แล้วลาออกเพราะชอบติดตามคณะละครเพลงไปตามต่างจังหวัด(ละครเร่) บิดา
และพี่ไปตามตัวกลับมาจากต่างจังหวัดให้ทำงานอยู่กรมทางหลวงแผ่นดินได้อีกระยะหนึ่ง เขาก็
หนีงานไปสมัครร้องเพลงกับละครเร่อีก จนเข้าสู่ช่วงสงครามได้เริ่มประกวดร้องเพลงตามงาน
วัดโนนนาม อ.เอื้วพญาและมักกวาครางวัดได้อยู่เสมอ จากนั้นชาญ เย็นแขเข้าสู่วงการโดยหลาย
หนทาง เป็นทั้งนักร้องเพลงสถับหน้าม่านละคร ร้องเพลงประกอบภาพยนตร์ ฯลฯ ภายหลังจาก
ที่เขาได้มีชื่อเสียงขึ้นมาจากการร้องเพลงค่าน้ำนม ต่อมาได้ร้องเพลงที่ไพฑูริย์ บุตรชันทน์แต่งอีก
หลายเพลงซึ่งล้วนแต่ได้รับความนิยมแทบทั้งนั้น อาทิ เพลงแม่ศรีเรือน(2497) เพลงนางไถยาสน์
(2497) เพลงตระรางดวงใจ เพลงสามหัวใจ เพลงคนจนคนจร เป็นต้น

²⁸ คำให้สัมภาษณ์ของชาญ เย็นแข ในรายการครั้งที่ 310 “สนทนาวิชาการ รำลึกถึงครู
ไพฑูริย์ บุตรชันทน์”(วันศุกร์ที่ 11 ตุลาคม 2528) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคาร
กรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

เพลงอมตะของไพบูลย์ บุตรบันที่ออกเผยแพร่ในช่วงเดียวกันนี้คือเพลงโลกนี่คือละคร (2492) ขับร้องโดยปรีชา บุญเกียรติ

โลกนี่ยิ่งคู่ยิ่งคู่ยกย่อน เปรียบเหมือนละคร ถึงบทเมื่อตอนเราใจ
 บทบาทลีลาแตกต่างกัน ไป ถึงสูงเพียงใดต่างจบลงไปเหมือนกัน
 เกิดมาต้องตายร่างกายผู้ฝัน ผู้คนเขาซึ่งคิดยิ่งระว่างไหวหวั่น
 ค่างเกิดกันมาร่วมโลกเดียวกัน ถือผิวซังพันธุ์ บ้างเหยียดหยามกันเหลือเกิน
 โลกนี่คือละคร บทบาทบางตอนชีวิตยกย่อนยับย่น
 ชีวิตบางคนรุ่งเรื่องจำเริญ แสนเพทินเหมือนเดินอยู่บนหนทางวิมาน
 โลกนี่ยิ่งคู่ยิ่งคู่เศร้าใจ ชั่วชีวิตวัยหม่นเปลี่ยนผันไปเหมือนม่าน
 ปิดฉากเรื่องรองผูกผ่องตระการ ครั้นแล้วไม่นานเปิดผ่านเป็นความเศร้าใจ

บทเพลงที่ไพบูลย์ บุตรบันแต่งให้กับนักร้องคนต่างๆในช่วงเวลาดังกล่าว(ก่อนปี 2500) มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลายเรื่องราว ในส่วนหนึ่งได้นำเสนอภาพชีวิตและสังคมชนบทอย่างค่อนข้างโดดเด่นมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการบรรยายธรรมชาติที่สวยงาม ความสุขสงบน่าสบายในการดำรงชีวิตในชนบท ดังเช่นเพลงมนต์เมืองเหนือที่แต่งให้สมยศ ทิศนพันธ์ขับร้อง เพลงนี้เป็นเพลงแรกในการร้องเพลงบันทึกแผ่นเสียงของสมยศ ทิศนพันธ์ด้วยในราวปีพ.ศ. 2491-92 บรรยายภาพความงดงามของธรรมชาติของเมืองเหนือไว้ว่า

ป่าเหนือเมื่อหน้าดอกไม้บาน ลมฝนบนฟ้าผ่านฟ้ามองดั่งม่านน้ำดา
 น้ำฝนหล่นจากฟ้ากฟ้า ช่างแกลงเหมือนแอ่งน้ำดาไหลตกจากบ่าแว้วฟิง
 ป่าเหนือเมื่อไปได้พบมา เมืองเหนือเมื่อน้ำป่า เลาะธารซานซ่าเกล้าดั่ง
 น้ำไหลไปหลากมากทั้ง หมูนวนสายชลเหมือนดั่ง ไหลหลังเป็นวังน้ำวน
 ริมฝั่งน้ำค่าลงคองมีแสงจันทร์ คีนหนึ่งคีนนั้นพบกันนื่องเอยสองคน
 เมืองเหนืออนงค์นั้คองมีมนต์ เป้าหัวใจเสียดจนกันให้ใฝ่ฝัน

แอ้วเว้าเจ้าวอนย่อนน้ำค่า จนสุรย์ลอยคล้อยค่า สายัณห์เย็นย่ำทุกวัน
 แอ้วใจนจะให้ถึมนั้น แม้นใครได้ไปเที่ยวพลัน หลงมันนในเมืองเหนือเอย

สมยศ ทิศนพันธ์(วันพุธที่ 14 มีนาคม 2458-13 ตุลาคม 2529) เป็นบุตรของเรือโทเจริญ นางเหรียญ สิงหนเสนีย์ เป็นคนกรุงเทพฯ ระหว่างที่เรียนเพาะช่างได้หันเหชีวิตมาทางด้านการร้องเพลง โดยประกวดร้องเพลงไปตามที่ต่างๆและรับจ้างเขียนรูปด้วย ในที่สุดได้สมัครเป็นนักแต่งเพลงและนักร้องประจำกองดุริยางค์ทหารเรือ(2485) สมยศ ทิศนพันธ์สร้างงานเพลงให้กับกองทัพเรืออาทิ เพลงลมทะเล เพลงวอลท์นาวี และเขาได้ร้องเพลงบันทึกแผ่นเสียงเป็นเพลงแรกก็คือเพลงมนต์เมืองเหนือและเป็นนักร้องที่ได้ร้องเพลงที่ไพบูลย์ บุตรบันแต่งให้จำนวนไม่น้อย เช่นเพลงนื่องนางบ้านนา(2497) เป็นเพลงที่ไพบูลย์ บุตรบันแต่งชมความงามของหญิงสาวชาวชนบทที่ใช้แรงงานทำนาปลูกข้าวเอาไว้อย่างน่าประทับใจ ในบทเพลงที่ว่า

โคมเอี้ยสอวงค์แม่นางห้องท่ง โสกาอิงกว่านางกรุงหมายม่ง
 ยดโคมน้องนาง บ้านนาอย่างนี้แม่ยังโสภิตดัง เอ็มอ้มปรางดังนางฟ้า
 ลอยมาอวดโคมลาวลย์

สาวเอี้ยวรวงทองนำมองลิลลิว เห็นแนวกอไผ่เป็นทิวลิลลิวสด
 สีอำพัน ใครจะป่าวร้องข้าวรวงสีทองใครปั้น มือแม่นางบอบบางนั้น
 กำเคียวเกี่ยวข้าวในนา

ใบข้าวคมเขียวเกี่ยวแค้นเป็นรอย เลือดช้อยนวลปรางอิงงาม
 ไม่สร้างประทับใจข้า นางน้องบ้านนาโสภิต้าเถิด เสียทีแม่เกิดห่างไกลคนมอง
 หอมเอี้ยมาลัยหัวในแคว้นค้ำ หอมเคียวไม่เหนียวใจน้ำ
 เหมือนกลิ่นสาวสาวเนื้อทอง ใครเอาความรักพี่เหมือนกำแพงป้อง
 โคมประคองตระกองขวัญ ไร่พันแอบน้องบ้านนา

คำรณ สัมบุณณานนท์เป็นนักร้องอีกผู้หนึ่งที่ได้ร้องเพลงเกี่ยวกับการชมธรรมชาติใน
 ชนบท โดยมักจะมีการให้คล้ายกับเพลงลูกทุ่งของตะวันตกซึ่งคำรณ สัมบุณณานนท์ก็ร้องเพลง
 แนวนี้เป็นแนวถนัดของเขาอยู่แล้ว ไพบูลย์ บุตรขันแต่งเพลงแนวดังกล่าวนี้ให้คำรณ สัมบุณณ
 นนท์ขับร้องหลายเพลง อาทิเพลงสายลมโซซ เพลง เพลงสวรรค์บ้านนา เพลงชมหมู่ไม้(2492)
 เพลงวังเวงเพลงขลุ่ย เช่นเพลงวังเวงเพลงขลุ่ยบรรยายถึงความเป็นอยู่ของชาวชนบทที่แม่จะ
 ถ้าปากยากจนแต่ก็มีความสุข ไว้ดังต่อไปนี้

ยามเย็นเดินเล่นตามบ้านนา ยังดีกว่าอยู่ในเมืองหลวง ถึงแม่เดินเคียว
 เป็ดขลุ่ยควง ฉันก็ยังหายห่วงกมล

วังเวงเพลงขลุ่ยดังแว่วมา เหมือนจะกล่อมบ้านนาไพรศณธ์ บ้านนา
 ถ้าปากและยากจน แต่ทุกคนใบหน้าผ่องใส

สาวชาวนาเข้าสู่คัมข่า ช่างงามล้ำเหมือนแดงร่มใบ ปราศจากมาษาและ
 ตาโดย ฉันนี้รักอยู่ในอุรา

เพลินคนางนั่งบนหลังควาย ตะวันบ่ายกลับสู่เคหา เห็นทิววิภาพ
 บ้านห้องนา ฉันคิดว่าดีกว่าบางแสน

เพลงกลิ่นเกล้า(2496) ที่ไพบูลย์ บุตรขันแต่งให้ นริศ อารีย์ ขับร้องมีเนื้อความกล่าวถึงหญิงสาว
 ชาวนาที่มีความมั่งคั่งงามเป็นธรรมชาติ ดังที่ว่า

หวิว...ไผ่ลุ่มเย็นชมขอบคันนา ไกลสุดคาฟ้าแดงเรือ หอมกลิ่นฟ้าง
 กรุ่นเจือ แคมกลิ่นเนื้อน้องนาง ไม่จางสศโต

เห็น...หนึ่งน้องเวยบางรูปลอยลม ขวนให้ชมชิดเซยใกล้ ฝิวผ่องงาม
 ประไพ คู่อ่อนไหวพริ้งเพรา สาวชาวนาเออ

ผมสวดยสวดจำคำเป็นเงา พี่ขอให้นามตัวเจ้า แม่โพสพทรมานเซอ
 อย่างนางน่องโค โหนเลย เทียบเกยแบ่งขันเคียงคู่ ต้องอายอดศูรวงทองเทวี
 หอมกลิ่นเกล้านางเชือกจากกลิ่นลั่นทม ลอยกรุ่นลมหวานใจพี่
 ถึงอยู่นานก็ปี มีแม่ศรีแนบกาย ขอตายบ้านนา

การที่ไพบุลย์ บุตรขันแต่งเพลงที่มีเนื้อความเกี่ยวกับชีวิตและสังคมชนบทเป็นจำนวนมากนั้นส่วนหนึ่งก็คงมาจากประสบการณ์ชีวิตของเขาที่คุ้นเคยกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวนา อันเป็นพื้นเพเดิมของเขานั่นเอง และทำให้เขาเข้าใจถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบท โดยเฉพาะชาวนามีความทุกข์ยากลำบากเพียงใด ดังที่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลงกลั่นโคลนสาบควาย(2497)ขับร้องโดยชาญ เย็นแหม มีเนื้อความว่า

อย่าดูหมิ่นชาวนาเหมือนดั่งคาสี เอาผืนนาเป็นที่พำนักพักพิงร่างกาย
 ชีวิตเอยไม่เคยสบาย ฝ่าเปลวแดดผดร้อนแทบตาย ไถ่ควายไถนาป่าดอน
 เห่งอรินหยดหลังละครดแผ่นดินไทย จนผิวดำกรียมไหม้
 แดดเผามิได้อุทธรณ์ เฟิงพักกายมีควายเคียงนอน สาบควายกลั่นโคลนเกล้า
 โขยอ่อน ยามนอนหลับแล้วไผ่ฝัน

กลั่นโคลนสาบควายเกล้ากายหนุ่มสาวแห่งชาวบ้านนา
 ไม่ลอลเลิศฟ้าเหมือนชาวสวรรค์ หอมกลิ่นน้ำปรุงฟุ้งอยู่ทุกวัน
 กลิ่นกระแจะจันทร์ หอมเยยผิวพรรณนั้นต่างชาวนา

อย่าดูถูกชาวนาเห็นว่าอับเฉา มือถือเคียวขันเข้าเกี่ยวข้าวเลี้ยงเราผ่านนา
 ชีวิตคนนั้นมีราคา ต่างกันแต่ชีวิตชาวนา บุชากลั่นโคลนสาบควาย

จากงานเขียนของวัฒน์ วรรณยางกูร(2542) ไพบุลย์ บุตรขันเคยให้สัมภาษณ์ออกอากาศทางวิทยุ ท.ท.ท. ในรายการเพื่อนรักศีกาลโดยกฤษชาติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เมื่อราวปี 2512 และไพบุลย์ บุตรขันกล่าวถึงเพลงกลั่นโคลนสาบควายนี้ไว้ว่า

“สมัยนั้นพอแผ่นดินเสียงว่างตลาดแล้ว ผู้ฟังก็ชอบบอกว่าเป็นเพลงที่เข้าถึงประชาชนได้ดี โดยเฉพาะชาวไร่ชาวนาชอบบอกชอบใจ คือไม่มีใครพูดถึงเขาเลย ผมก็มีความรู้สึกอันนี้ เราไปพูดคุยกับผู้หญิงว่า สวดยเขียนเป็นเพลงขึ้นมา ไปชมคอกไม้งามอะไรค้ออะไร เราลืมคนประเภทหนึ่งซึ่งเป็นกระดูกสันหลังของชาติ เรามองข้ามเขาไป นี่คือความรู้สึกอยากจะเขียนเพลงนี้ ผมไต่ความรู้สึกว่า ผมเป็นชาวนาคนหนึ่ง เมื่อสังคมทั่วไปยอมรับว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติแล้วก็ควรจะเหลียวแลบ้าง ความรู้สึกนี้ก็ทำให้อยากจะเป็นตัวแทนของชาวนา และเราก็เห็นจริงๆ ชาวนามีความสำคัญจริงๆ อันนี้ผมก็เก็บมาจากคำพูดของผู้นำของชาติขณะนั้นคือ ฯพณฯจอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านได้กล่าวออกมาว่า

ชาวนามีความสำคัญต่อประเทศชาติมาก ในฐานะที่เป็นกระดูกสันหลัง
ควรจะทำนุบำรุง”²⁹

จากคำให้สัมภาษณ์ของไพฑูริย์ บุตรจันทร์สะท้อนให้เห็นถึงความคิดริเริ่มในการเขียน
เพลงเกี่ยวกับชีวิตของคนชนบทตามที่เป็นอย่างจริง ซึ่งน่าจะมาจากประสบการณ์ตรงของเขาที่ได้
สัมผัสมาจึงทำให้เข้าใจได้ถึงความรู้สึกยากลำบากของชาวนา บทเพลงที่มีเนื้อความกล่าวถึง
ความรู้สึกยากของชาวนามีไม่ค่อยมีปรากฏในเพลงไทยสากลที่แพร่หลายอยู่ในขณะนั้น เพราะ
ส่วนใหญ่ที่กล่าวถึงชนบทมักจะบรรยายให้เห็นแต่ภาพความสวยสดงดงามเพียงด้านเดียว
เท่านั้น³⁰

สำหรับเพลงกลั่นโคลนสาบควายมีการกล่าวกันอย่างสับสนเกี่ยวกับการถูกห้ามเปิด ดัง
เช่น ดังเช่นจากบันทึกความทรงจำของสุวัฒน์ วรรดิทก หรือ รพีพร ในปี พ.ศ.2495มีการเคลื่อน
ไหวครั้งใหญ่ทางการเมืองที่รู้จักกันต่อมาในนาม กบฏสันติภาพ ก่อให้เกิดการจับกุมกวาดล้าง
บุคคลหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นนักหนังสือพิมพ์ นักเขียน กรรมกร ชาวนาและนักศึกษา เพลงนี้ก็
พลอยฟ้าพลอยฝนถูกห้ามออกอากาศทางวิทยุ ด้วยข้อหาว่าเนื้อหาไม่เหมาะสม แสดงถึงความ
เหลื่อมล้ำ อันอาจกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงของชาติ และสุวัฒน์ วรรดิทก ได้กล่าวถึงเพลง
นี้ว่า

“เพลงกลั่นโคลนสาบควายเลื่อนหายไปจากอากาศ แต่กลับเข้าไป
ประทับอยู่ในหัวใจประชาชนทั่วประเทศ แผ่นเสียงเพลงนี้จึงจำหน่ายดี
เป็นเทน้ำเทท่า ไม่ได้ฟังทางวิทยุ เอาแผ่นเสียงไปเปิดฟังที่บ้านก็ได้ หรือ
ตามแหล่งชุมชน โดยเฉพาะในต่างจังหวัดที่มีงานวัด งานเทศกาลประเพณี
ต้องใช้เครื่องขยายเสียงผ่านลำโพง เพลงนี้จึงกระจายอย่างกว้างขวางเข้า
ทำนองอึ้งห้ามอึ้ง”³¹

²⁹ สุวัฒน์ วรรดิทก, ศึกวิถีอุทก : ไพฑูริย์ บุตรจันทร์ (กรุงเทพฯ : แพร่สำนักพิมพ์, 2541), หน้า 221.

³⁰ ชนบทเป็นสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ เพลงไทยสากลที่แพร่หลายอยู่ใน
ขณะนั้นที่มีการนำธรรมชาติมาใช้ในบทเพลงเป็นจำนวนมากก็ได้แก่เพลงไทยสากลของสุนทรา
ภรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการมองธรรมชาติด้วยความรู้สึกชื่นชม และนำเสนอแต่ภาพสิ่งสวยงาม
น่าเพลิดเพลิน สุวัชรภรณ์ อาจหาญ, “การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์”,
หน้า 164-165.

³¹ “วิญญูณ ไพฑูริย์ บุตรจันทร์สะอื้น...” ผู้สื่อข่าว (8-14 กรกฎาคม 2534) : 71.

สำหรับชาญ เย็นแแบ ผู้ขับร้องเพลงดังกล่าวนี้ได้ให้สัมภาษณ์ว่าสาเหตุที่เพลงกลืนโคลนสาบควายถูกห้ามเปิดก็เพราะคำที่เป็นชื่อปุ๋ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม³² ซึ่งไพบุลย์ บุตรขันให้สัมภาษณ์ไว้ในรายการวิทยุ ท.ท.ท.(2512)เกี่ยวกับกรณีดังกล่าวนี้ว่า

“อันนี้ก็เป็นเรื่องเข้าใจผิด ผมทราบมาโดยข้อเท็จจริง---ขอเรียนให้ทราบเสียเลย คือทางกรมโฆษณาการก็มีเพลงของกรมเปิดใช้อยู่ เยอะแยะ เพราะทางกรมมีวงดนตรีประจำอยู่ มีคนขอเพลงนี้ไป ทางกรมก็นำไปเปิด ทีนี้เจ้าหน้าที่ว่าเพลงของเราก็มิ ก็ไม่ควรจะเปิด เลยเข้าใจผิดกันว่าห้าม ไม่ได้ห้าม เพราะสถานีอื่นก็ยังเปิดกันทั่วไป ความจริงผู้ใหญ่ก็ชอบครับ”³³

อย่างไรก็ตามเพลงกลืนโคลนสาบควายก็โด่งดังและได้รับความนิยมมาก คำนีที่บ่งชี้ความนิยมของเพลงนี้ได้ดีที่สุดทางหนึ่งคือยอดจำหน่ายแผ่นเสียงที่พุ่งขึ้นสูงถึง 5,000 แผ่นเพียงในเวลาหนึ่งสัปดาห์ นับเป็นแผ่นเสียงขายดีที่สุดในครั้งนั้น(ปี 2497) ชาญ เย็นแแบผู้ขับร้องเพลงกลืนโคลนสาบควายได้ให้สัมภาษณ์ว่า ทางห้างแผ่นเสียงดี คูเปอร์จอนสตัน(ตราค้างคาว)ผู้ผลิตแผ่นเสียงได้มอบรางวัลเป็นเงินพิเศษให้แก่ตน 3,000 บาทและให้ครูไพบุลย์ 10,000 บาทเนื่องจากแผ่นเสียงเพลงนี้ขายดีมาก³⁴

นอกจากนี้ไพบุลย์ บุตรขันยังแต่งเพลงสะท้อนสังคมอย่างเช่นเพลงคำสรวล ตอน1 (2498)ที่แต่งให้คำรณ สัมบุณยานนท์ขับร้อง มีสาระสะท้อนถึงความทุกข์ยากของประชาชนในสังคม ดังที่ว่า

(ท่านองเพลงไทยสากล)

เมื่อก่อนนี้สมัยที่ผมยังเด็กเด็กอยู่ ยังไม่มีหนังฝรั่งมาฉายให้ดู
บ้านเมืองไม่งามหรูเฟื่องฟูเหมือนยุคใหม่ เมื่อก่อนนี้ของถูกเหลือเกิน
เงินก็ใหญ่ มีร้อยเดียวเหมือนเป็นเศรษฐีเมืองไทย ทุกคนไม่ว่าใครว่า
เงินไทยนั้นมีค่า

(ท่านองถ้ำดัด)

³² คำให้สัมภาษณ์ของชาญ เย็นแแบ ในรายการครั้งที่ 310 “สนทนาวิชาการ รำลึกถึงครูไพบุลย์ บุตรขัน”(ศุกร์ที่ 11 ตุลาคม 2528) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

³³ วัฒน วรรณขางกูร, คีตกวีลูกทุ่ง : ไพบุลย์ บุตรขัน, หน้า222.

³⁴ คำให้สัมภาษณ์ของชาญ เย็นแแบ ในรายการครั้งที่ 310 “สนทนาวิชาการ รำลึกถึงครูไพบุลย์ บุตรขัน”(วันศุกร์ที่ 11 ตุลาคม 2528) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

ศรีออย-แดงนางแดงนาง कांग โกง ผมจะเปิดโปงเรื่องสมัยคุณย่า
 ฟังกันเล่นเป็นข้อคิคคี(ซ่า) เงินพระคลัง ไม่มีเพิ่มภาษีเข้ามา...เป็๊กพ่อ
 เอ่อ...สมัยก่อนตอนเก่าเมื่อครั้งที่เรายังเด็ก สมัยรดเจ็กวี่งด้วย
 อายุผมราวสิบห้า ประเทศของเรามีนามเรียกว่า สยามไซแอม ฝรั่งเศส
 ยังไม่ค่อยมีหนังสือยังไม่ได้มา ไม่มีรถยนต์เรือบินเท่าที่ได้ยินได้ฟัง จะไป
 ชูระปะบั้งอย่างคิกี่นั่งรดม้า เศรษฐกิจสมัยก่อนไม่ค่อยดีครึ้นประชา
 ราษฏร์ เงินเดือนเพียงยี่สิบบาทหมื่นเดือนอาจสง่า
 ข้าวคัมก็ยสามศตางค์ว่าเสียพงกางเต็มที
 จะกินกล้วยเตี่ยวระหมี่แถมน้ำแข็งตั้งสิอิ่วโละ
 มีหนึ่งศตางค์นั่งโต๊ะกินข้าวคัมน้ำปลา
 มีเงินบาทเดียวในกระเป๋าใช้ตั้งแต่เข้าไปจนค่า
 เสียเพื่อนหง่างอมแถมแล้วยังมีแถมอย่างว่า
 ผมไม่ได้พูดเท็จเลย ใครที่ไม่เคยไม่รู้
 ไม่เชื่อ ไปถามคุณย่าคุณยาย แก่เล่าสู่ทุกเวลา...เป็๊กพ่อ

เมื่อเพลงเผยแพร่ออกไปได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก ไม่นานนักดาศีค่าสรวล
 ตอน 2 เกิดตามออกมา โดยฝีมือการแต่งของไพบุตย์ บุตรชั้นเช่นกัน เพลงดาศีค่าสรวลตอน 2 มี
 เนื้อความไม่แพ้เพลงดาศีค่าสรวลตอน 1 เลย ที่ว่า

(ทำนองเพลงไทยสากล)

ยุคสมัยนี้เป็นยุคที่เหลือนอนเงินเหลือถัน แทบทุกคนเขาก็บ่นเหมือนๆกัน
 เพราะเงินหนึ่งบาทนั้นไม่สำคัญเหมือนไรค่า

(ทำนองลำตัด)

แดงนางแดงนาง कांग โกง ผมจะเปิดโปงเรื่องสมัยคุณย่า
 ฟังกันเล่นเป็นข้อคิคคี (ซ่า) เงินพระคลัง ไม่มีเพิ่มภาษีเข้ามา...เป็๊กพ่อ
 เอ่อ...ผมเป็นดาศีดาสาอยู่บ้านน่าน้ำตก ที่เมืองนครนายก
 มาเสียภาษีค่านา หัวอกครมขมโหม้พูดอะไรมันก็ไม่ออก ลูกผม
 มันอยู่บางกอก มันเล่าบอกกันว่า สมัยนี้เงินเฟ้อเหมือนน้ำเอ่อถันฝั่ง
 หนึ่งศตางค์เตี่ยวนี้มันก็ไม่มีความค่า เงินเดือนเพียงห้าร้อยบาทมันน่า
 อนาคตโหม้ท่าน ไม่พอรับประทานต้องชมชานภูมาไม่ถึงเดือนก็หน้าดำ
 เอาโรงจ่าน่าเป็นที่พึ่ง ดอกเบี่ยบาทละสลึงยังซักค่าฝากรักษา ไอ้ของ
 กินก็แพงจะคัมจะแกงก็ไม่ไหว ต้องล่ออาหารแบบไทย คือ
 ทอดไปนกกกระทา

(ทำนองสากล)

ใครขอวิงวอนเสนอสุนทรข้อสนทนา เพิ่มภานี้ขึ้นมาจนชาวประชา
 บ่าถู่แล้วท่าน ภานี้กะป็น้ำปลาภานี้น้ำคาล อีกหน้อยไม่ซ้ำไม่นานภานี้เล่นงาน
 กระทั่งหายใจ ต้องปิดแสดคมปีเอาไว้ที่รูงมูกเรา หายใจออกเข้าภานี้เล่นเราไม่รู้
 เท่าไหร่ ไม่ใช่ประชค ไม่ใช่ประชันไม่ใช่ว่าใคร เราขอมเสียดด้วยเต็มใจขอเพียง
 ชาตไทยเราวัฒนา ข้าราชการขอให้ทำงานเพื่อประชาชน อย่าได้คิดว่าคนอยู่เหนือ
 หัวคนเพราะใส่ชุดา คาสาคาศิยาขมายมืออย่างผมเข้ามา เพื่อเสียดภานี้ค่านาอย่าใช้
 วาจาเป็นเจ้านาย

เพลงคาสีค่าสรวลดอน 1 และเพลงคาสีค่าสรวลดอน 2 ไพบูลย์ บุรุษัน ได้แทรกทำนอง
 ลำตัด ลำตัดนั้นเป็นความบันเทิงพื้นบ้านเริ่มต้นมาจากการตีกลองรำมะนาพร้อมกับสวด
 สรรเสริญพระเจ้าทางศาสนาอิสลาม คั้งเดิมเล่นกันในจังหวัดปัตตานีและในเขตวัฒนธรรมมลายู
 เรียกว่าลิเกฮูลู ซึ่งลิเกฮูลูเป็นต้นแบบที่จะแยกออกเป็นลำตัดและลิเก โดยชาวอิสลามที่มาอยู่ใน
 กรุงเทพฯซึ่งได้คิดสวดคิกเพลงเป็นสำเนาต่างๆ จนกลายเป็นเครื่องเล่นขึ้นที่สุคก็กลายเป็นจับเข้า
 เรื่องเข้าราวอย่างละคร เรียกว่าลิเก และอีกทางหนึ่งแทนที่จะเล่นเป็นเรื่องก็มาเล่นเป็นบท
 เบ็ดเตล็ด มีการร้อง “บันคน” คือร้องกลอนคั้นแก่กัน มีท่วงทำนองซึ่งภาษาเดิมเรียกว่าละกู
 ประกอบไปพร้อมกัน วิธีเล่นเริ่มแรกทุกคนออกมาตั้งวงตีรำมะนาเป็นการโหมโรง ต่อจากนั้นผู้
 เป็นต้นบทจะร้องบันคนเพลงใดเพลงหนึ่งนำขึ้นเป็นภาษาแขกอันเป็นบทร้อยสำหรับถูกคู่
 ใช้รับ รับแล้วต้นบทก็แยกร้องเนื้อไปมีลูกคู่คอยรับสร้อยไปเรื่อย เมื่อการร้องพลิกเพลงไปคั้งนี้
 แล้วยังต้องหาวิธีให้คนฟังพอใจมากขึ้นเช่น แทรกคำไทยเข้าไปให้มากๆ จนถึงคำที่ต้นบทร้องทั้ง
 หมดเป็นคำไทย เหลือแต่คำแขกเฉพาะที่ถูกคู่รับ แต่พอหนักเข้าๆก็กลายเป็นคำไทยหมดทั้งสิ้น
 นอกจากนั้น ถ้อยคำที่ต้นบทพลัดกันร้องก็มากกลายเป็นการว่าแก่กัน ลำตัดเป็นความบันเทิงที่แพร่
 หลายมาก มีการบันทึกแผ่นเสียงด้วยและในช่วงรัชกาลที่ 6 มีการประชันลำตัดกันมาก พร้อมกัน
 นั้นก็มีการถือหางถึงขั้นค้อยคักกันวุ่นวายและมีข่าวลงตามหน้าหนังสือพิมพ์ด้วย จึงมีการห้าม
 ประชันเสียดหักหนึ่งในราวพ.ศ.2465 แคล่ลำตัดก็ได้สูญหายและแพร่หลายค้อมามากกว่าการเล่น
 เพลงใดๆ³⁵

ลิเกเป็นความบันเทิงที่เติบโตมาจากพื้นบ้านควบคู่กันกับลำตัด โดยเน้นถึงความสนุก
 สนานและคลกขบขันซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมของราษฎรทั่วไปทำให้ได้รับความนิยมแพร่
 หลายอย่างรวดเร็ว จากพระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมทางศิลปกรรมเกี่ยวกับการแสดง
 ละคร พ.ศ.2485 ซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆของการแสดงตามอย่างสากลส่งผลให้ลิเก
 ถูกบังคับให้เลิกไปโดยปริยาย โดยถือว่าเป็นการแสดงที่มีลักษณะไม่เหมาะสมกับยุคสมัย แต่ลิเก

³⁵ เอนก นาวิกมูล, เพลงนอกศตวรรษ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2527), หน้า
 624-648.

ยังมีแสดงกันอยู่โดยเปลี่ยนชื่อเป็นนาฏคนตรี(และใช้คำดังกล่าวจนสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามแล้วกลับมาเรียกติกะตามเดิม) ทำนองราณีเกร็งซึ่งเป็นทำนองพื้นของติกะ นายคอกดิน เสือสง่า(พ.ศ.2407-2477) ติกะชื่อดังได้คิดแต่งขึ้นซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานว่าคิดขึ้นเมื่อใด อาจารย์มนตรี ตราโมทบันทึกไว้ว่าเพลงราณีเกร็งเป็นเพลงที่นายคอกดิน เสือสง่าติกะมีชื่อผู้หนึ่งเป็นผู้คิดขึ้นจากเพลงมอญครวญของติกะบันตน อันเป็นเพลงที่ติกะยังใช้ต่อมาในบทแสดงความเศร้าโศก แต่ที่นายคอกดินประดิษฐ์ขึ้นใหม่นี้ได้คัดทำนองเปลี่ยนให้เป็นเพลงแสดงความรักและใช้กลอนสัมผัสแบบเดียวกับมอญครวญของเดิม³⁶ ไพบุลย์ บุตรขัน ผู้เคยแต่งบทติกะและได้รับรางวัลชนะเลิศมาแล้วตั้งแต่ปีพ.ศ.2493 ในนามปากกา 'ศรีบุลย์' ได้รางวัลที่1จากการประกวดบทประพันธ์นาฏคนตรีของกรมโฆษณาการ ชื่อเรื่อง "ตัวตายดีกว่าชาติตาย" ได้รางวัลที่2จากการประกวดบทประพันธ์นาฏคนตรี(ครั้งที่2) ชื่อเรื่อง "น้ำพระทัยพ่อบุณรามคำแหง" เขาได้นำทำนองราณีเกร็งซึ่งเป็นทำนองพื้นของติกะมาแต่งเป็นเพลงติกะชีวิตให้ปรีชา บุญเกียรติและศิริ คุ้มอยู่ขับร้องในราวปี พ.ศ.2497 เพลงติกะชีวิตมีเนื้อร้องว่า

ช.ไอ้แม่นางบ้านนา แม่เอ๋ยช่างสวยโสกา ประหนึ่งนางฟ้ามีเสน่ห์
ญ.มาเกี่ยวกับแบบติกะ พี่เอ๋ยอย่าเสแสร้งชม คงจะไม่สมจริงดังว่า

ช.รักเธอออกเออจึงชม

ญ.ถื่นลมหนาวเปื้อระอา ไผ่ยังเอนโอนฟ้า เชื้อคำพี่ยากงำ

(ทำนองราณีเกร็ง)

ช.โถมเอ๋ยโถ โถ ขอดอดใจเค็มพัน

จะรักชื่อถื่อนมัน ไม่เห็นกลับคำ

เอาหยดเหงื่อแรงงาน ที่คำหวานคราดไถ

ประกันไว้เพื่อรัก ให้ประจักษ์ใจงำ

(ไทยสากล)

ญ.บ้านนาป่าคงคอย มิไรจะสวยเลิศลอย งามไม่หยดข้อยอดยังคำ

ช.มีป่าพงไพรถ่านา เป็นแดนสุขล้ำบ้านตาย กระทั่งมรภาค้ายทิพย์วิมาน

ญ.เหมือนคั้งหนึ่งแดนสุขา

ช.นิทรารอดครุฑสงกรานต์ สุขดวงใจสะท้อน รื่นเริงตำรายามแดง

(ทำนองราณีเกร็ง)

ญ.เสียงเพลงติกะ ไอ้ละเห่เกี่ยวสาว

พี่เอ๋ยกลัวนอนหนาวรีบขายข้าวขัดแฉง

ไปซื้อทองรูปพรรณ รีบมาหมั้นคนรัก

³⁶ พลาศิษฐ์ ติพิชัยกิจ, ติกะ (นนทบุรี : บันทึกสยาม, 25377)

ออกจะหักซึกซ้า ไม่รีบมาคดแต่ง
 คนอื่นเขามาได้คืน จะอดกินไข่แดง

การนำทำนองเพลงหรือการเล่นพื้นบ้านพื้นเมืองมาประยุกต์เป็นเพลงไทยสากลเป็นการริเริ่มลักษณะที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านอีกอย่างหนึ่งของไพฑูริย์ บุครขันซึ่งบทเพลงไทยสากลที่แพร่หลายอยู่โดยทั่วไปไม่นิยมนั้น³⁷ จิตร ภูมิศักดิ์ ศิลปินนักคิด นักเขียนคนสำคัญซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่เห็นความสำคัญของเพลงพื้นบ้านพื้นเมืองที่มีบทบาทรับใช้ชีวิตและการทำงานของประชาชนชาวบ้านมาอย่างยาวนานและน่าจะ ได้มีการส่งเสริมสืบทอดกันต่อไป และจิตร ภูมิศักดิ์ ยังได้เขียนชื่นชมไพฑูริย์ บุครขัน ที่ได้ประยุกต์เพลงพื้นบ้านไว้ด้วยว่า

“ เพลงพื้นบ้านเหล่านี้ ถ้าหากศิลปินไทยของเรามีความสามารถ
 ขึ้นสูงส่วนมากจะดองศึกษาและนำมาเรียบเรียงดูบ้าง ก็น่าจะได้รับการ
 ชื่นชมไม่น้อยทีเดียวจากหมู่ประชาชน เฉพาะศิลปินเอก ไพฑูริย์ บุครขัน
 ผู้ริเริ่มเพลงนี้องนางบ้านนามาแล้ว ถ้าจะดองหันมาริเริ่มฟื้นฟูเพลงไทย
 พื้นบ้านอย่างจริงจังบ้าง ก็คงจะไม่เสียเวลาเปล่าเป็นแน่”³⁸

การนำเพลงพื้นบ้านพื้นเมืองมาแต่งเป็นเพลงไทยสากลของไพฑูริย์ บุครขัน อาจถือเป็นวิวัฒนาการอีกก้าวหนึ่งของเพลงพื้นบ้านอันได้มีบทบาทในสังคมไทยมาอย่างสืบเนื่องยาวนานที่ได้ปรับรูปแบบใหม่เป็นเพลงไทยสากลทำให้สามารถมีบทบาทคงอยู่ต่อไป³⁹ นคร ฤนอมทรัพย์กล่าวถึงการริเริ่มของไพฑูริย์ บุครขันในเรื่องดังกล่าวนี้ว่า “ครูไพฑูริย์นี่เป็นผู้บุกเบิกที่สร้างให้เพลงพื้นบ้านพื้นเมืองมีชีวิตชีวาขึ้นมาในรูปแบบเพลงไทยสากล”⁴⁰ ไพฑูริย์

³⁷ บทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์ส่วนใหญ่ใช้ทำนองเพลงไทยเดิมและเพลงสากล มีใช้จังหวะเพลงพื้นบ้านอยู่บ้างคือเพลงรำวง กลับไปดูหน้า 55 , และเพลงไทยสากลแนวลูกทุ่ง นั้นก็ดัดแปลงจากทำนองเพลงไทยเดิมกับทำนองเพลงสากลต่างๆเป็นหลัก ดูสมบัติ กิ่งกาญจนวงศ์ “การวิเคราะห์เพลงลูกทุ่ง”, หน้า 113-121.

³⁸ สมชาย ปรีชาเจริญ, ชีวิตและศิลป์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมงสาบ, 2523), หน้า 43.

³⁹ เพ็ญ ปัญญาพล(24 มีนาคม 2448-15 สิงหาคม 2504)เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงว่ามีบทบาทในการนำเพลงพื้นบ้านพื้นเมืองมาประยุกต์เป็นเพลงไทยสากล ซึ่งการนำโครงสร้างเพลงพื้นบ้านมาประยุกต์ใหม่ของเพ็ญ ปัญญาพลอันเป็นเรื่องที่มีแนวโน้มหนักไปในทางศิลปการแสดงมากกว่าจะคำนึงถึงรูปแบบของเพลง-ดนตรีโดยเฉพาะ ดูกมล เกตุสิริ, “จากเพลง-ดนตรีพื้นบ้านถึงเพลง-ดนตรีลูกทุ่ง” บทความประกอบการสัมมนาวิชาการเส้นทางเพลงลูกทุ่งไทย วันที่ 25-26 มิถุนายน 2533 ณ หอประชุมเด็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, หน้า 42-43.

⁴⁰ สัมภาษณ์ นคร ฤนอมทรัพย์ วันอังคารที่ 23 กุมภาพันธ์ 2542

บุตรจีนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในวงการเพลงไทยซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อแนวเพลงที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านที่เขาริเริ่มขึ้นมาได้รับการสืบทอดโดยเหล่าศิลปินรุ่นต่อมาที่จะได้พัฒนาจนเกิดเป็นแนวเพลงไทยสากลที่เรียกว่า เพลงลูกทุ่ง

เพลงตลาดหรือเพลงชีวิตซึ่งเป็นพัฒนาการระยะเริ่มแรกของเพลงลูกทุ่ง เป็น เพลงไทยสากลที่มีความหลากหลาย เนื้อหาสาระของบทเพลงมีทั้งเรื่องราวความรัก การชมธรรมชาติในชนบทที่สวยงามและยังมีสาระสะท้อนชีวิตสะท้อนปัญหาสังคมแง่มุมต่างๆด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ท่วงทำนองที่คุ้นเคยและสร้างแบบแปลกใหม่ต่างขึ้นไปอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งนักร้องมีลีลาการขับร้องที่หลากหลายและมีการแสดงที่สอดใส่เข้ากับอารมณ์เพลงอย่างน่าสนใจทั้งเพลงสนุกสนานและเพลงสะท้อนชีวิต และลักษณะที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านอันเกิดจากการริเริ่มของไพฑูริย์บุตรจีนจะ ได้พัฒนาเป็นรูปแบบเฉพาะของบทเพลงไทยสากลแนวลูกทุ่งโดยเหล่าศิลปินชาวชนบทที่ได้เข้าสู่วงการในระยะเวลาต่อมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3 เพลงลูกทุ่ง : เพลงไทยสากลที่มีลักษณะสัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้าน(พ.ศ.2500-2507)

ในระยะประมาณปีพ.ศ.2500 เพลงไทยสากลแนวเพลงตลาดหรือเพลงชีวิตแพร่หลายในสังคมมากขึ้นเป็นลำดับ มีนักร้องนักแต่งเพลงเข้าสู่วงการจำนวนมากและจะเห็นได้ว่าในระยะดังกล่าวนี้บทเพลงมีพัฒนาการเป็นลักษณะที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นบ้านอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างสรรค์ของเหล่าศิลปินเพลงชาวชนบทที่ได้สอดใส่ความเป็นท้องถิ่นที่คิดตัวมาในบทเพลงทั้งการแต่งคำร้องและท่วงทำนอง ตลอดจนการขับร้องอันทำให้เป็นลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างจากเพลงไทยสากลแนวอื่นๆและถูกเรียกขานใหม่ว่า “เพลงลูกทุ่ง”(พ.ศ.2507)

3.3.1 พื้นฐานความเป็นมาของศิลปินเพลงชาวชนบท

การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่ได้ตั้งต้นมาตั้งแต่ภายหลังสงครามและดำเนินอย่างจริงจังโดยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์(พ.ศ.2501-2506)ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทที่ได้เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขชีวิตมาสัมพันธ์กับเมืองมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นได้หันเหเข้าสู่วงการเพลงตลาดที่กำลังแพร่หลายโดยเฉพาะในระยะตั้งแต่ประมาณปีพ.ศ.2500 เป็นต้นมาจะเห็นได้ว่าศิลปินเพลงตลาดทั้งนักแต่งเพลงและนักร้องส่วนใหญ่มีพื้นฐานเป็นคนชนบทท้องถิ่นต่างๆ

ผลจากการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยเปิดประเทศรองรับการขยายตัวของทุนจากโลกเสรี โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้ประเทศไทยมีความผูกพันทั้งทางอุดมการณ์และการค้ากับโลกเสรีรวมทั้งจะได้เข้ามาลงทุนโดยสะดวก⁴¹ จากการชี้แนะของสหรัฐอเมริกาประเทศไทยเริ่มพัฒนาประเทศในลักษณะนำพาประเทศไปสู่ความทันสมัยโดยการส่งเสริมการลงทุนภาคอุตสาหกรรม และได้เริ่มดำเนินงานอย่างจริงจังในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์(พ.ศ.2501-2506) ซึ่งได้กำหนดแนวนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่เน้นการส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (Import Substitution industry) การดำเนินงานของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เพื่อหาทางส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี หรือการส่งเสริมการลงทุนของเอกชนนั้นมีการกระทำกันใน

⁴¹ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, “สหรัฐอเมริกากับนโยบายเศรษฐกิจไทย 1960-1970,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 148-149.

หลายรูปแบบทั้งโดยมาตรการทางตรงและมาตรการทางอ้อม⁴² ส่งผลให้คนในสังคมชนบทมีเงื่อนไขชีวิตสัมพันธ์กับเมืองหรือวัฒนธรรมแบบเมืองมากขึ้นอย่างเด่นชัด

ในด้านหนึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานโดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ(พ.ศ.2504-2509)เป็นแนวทางได้มุ่งเน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน(Infra-structure)เช่น ถนน ไฟฟ้าชลประทาน การคมนาคมและการสื่อสารเป็นต้น ซึ่งรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทุ่มเทและให้ความสำคัญมากเพื่อรองรับการขยายตัวของการลงทุนด้านอุตสาหกรรม⁴³ ที่ปรากฏผลว่าประเทศไทยมีถนนหรือทางหลวงรวมทั้งพลังงานไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากการสร้างเขื่อนต่างๆ จำนวนมาก ถนนมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่เดิม 6 สาย รวมระยะทางทั้งสิ้นถึง 1,200 กิโลเมตรทางรถไฟยาวถึง112กิโลเมตรและพลังงานไฟฟ้าอันเกิดจากการก่อสร้างเขื่อนต่างๆถึง 1,232,570 กิโลวัตต์⁴⁴ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าการสร้างทาง การพัฒนาแหล่งน้ำชลประทาน ฯลฯ ทั้งหมดซึ่งหลายส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของคนในสังคมชนบทด้วยอย่างแน่นอนเพราะอยู่ในพื้นที่แม้ว่าจะไม่ได้อำนวยความสะดวกประโยชน์ให้โดยตรงก็ตาม ดังเช่นที่จารึก สุคใจวิเคราะห์ว่าการก่อสร้างถนนหรือทางหลวงใหม่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาหลายสายนั้น ลักษณะการดำเนินงานที่ออกมาสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลมุ่งสร้างถนนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนที่จะได้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรวัตถุดิบที่ต่างๆและจะได้ขนส่งอย่างสะดวกรวดเร็ว⁴⁵ แต่อย่างไรก็ตามก็ก่อให้เกิดความสะดวกสบายด้านคมนาคมแก่ประชาชนโดยเฉพาะชนบทซึ่งจะช่วยเป็นเส้นทางติดต่อเชื่อมถึงกัน นับตั้งแต่เมืองหลวงซึ่งเป็นเมืองหลักกับเมืองต่างๆในทุกภูมิภาคของประเทศด้วย นอกจากนี้รัฐบาลได้เข้าไปทำการปรับปรุงวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทหลายด้าน เช่น การปรับปรุงอาชีพ การสุขภาพอนามัยและการสาธารณสุขไปทุกด้าน ในลักษณะงานที่เรียกว่างานด้านการสร้างความสงบเรียบร้อยในชนบท ซึ่งดำเนินงานออกมาในสองลักษณะคือส่งพัฒนากรสังกัดกรมการพัฒนาชุมชนออกไปพัฒนาและส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่(น.พ.ค.)ออกไปพัฒนาในพื้นที่ที่รัฐบาลกำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมชนบทและวิถีการดำเนินชีวิตที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีรูปแบบใหม่ทันสมัยอย่างเมืองมากขึ้น ทั้งนี้เห็นได้จากการศึกษาประเมินผลการพัฒนาในเขตพัฒนาด้วยอย่างที่ย้ำเออหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีรายงานว่ามีการปรับปรุงด้านการขนส่งและการคมนาคมให้ดีขึ้น ทำให้หลายหมู่บ้านสามารถคิด

⁴² จารึก สุคใจ, "นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ 2501-2506," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529), หน้า106-201.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 139.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 212.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 147.

ค่อกับตัวเมืองได้สะดวก นอกจากนั้นการสุขภาพอนามัยของประชาชนก็ได้รับการปรับปรุง โดยในหลายตำบลมีสถานอนามัยเพิ่มขึ้นและมีน้ำสะอาดไว้อุปโภคและบริโภคในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น อีกทั้งมีตำรวจเข้ามาตรวจตราความปลอดภัยในหมู่บ้าน หรือได้มีการจัดตั้งยามรักษาหมู่บ้านขึ้น⁴⁶ เป็นต้น

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยมเสรีส่งผลทำให้สถานะเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม รายได้ประชาชาติซึ่งเชื่อกันว่าเป็นมาตรฐานสำหรับวัดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติได้มีแนวโน้มสูงขึ้น ดังเช่น การกล่าวปราศรัยเนื่องในโอกาสครบรอบ 4 ปีแห่งการปฏิวัติ(20 ตุลาคม 2504) จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้รายงานในปี พ.ศ.2505 นั้นรายได้ประชาชาติสูงกว่าในรอบปฏิวัติที่ผ่านมาร้อยละ 7 เกินเป้าหมายที่ทางสหประชาชาติตั้งไว้ถึง 2 เปอร์เซ็นต์⁴⁷ และผลการสรุปประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็มิผลว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศมีอัตราการเพิ่มถึง 7.2 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ทั้งที่รัฐบาลกำหนดไว้เพียง 5.3 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศภายหลังจากใช้แผนพัฒนาฉบับที่ 1 สูงกว่าเป้าหมายถึง 1.9 เปอร์เซ็นต์⁴⁸

ในภาวะที่เศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามรายงานดังกล่าว ประชาชนชาวชนบทที่อยู่ในภาคการเกษตรกลับมีรายได้โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก ดังเช่นในปี 2502 ชาวไร่ชาวนาในภาคเหนือมีรายได้โดยเฉลี่ยคนละประมาณ 371.16 บาท/ปี ชาวไร่ชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้โดยเฉลี่ยคนละประมาณ 445.48 บาท/ปี ต่อมาในปี 2505 ชาวไร่ชาวนาในภาคเหนือมีรายได้โดยเฉลี่ยคนละ 400 บาท/ปี และปี 2506 ชาวไร่ชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้โดยเฉลี่ยคนละ 213.71 บาท/ปี⁴⁹ ความยากจนส่วนหนึ่งเกิดจากประสพภาวะปัญหาในการทำมาหากินในภาคการเกษตร ดังที่พลเอกประภาส จารุเสถียรรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้สัมภาษณ์ว่าได้รับรายงานจากเจ้าหน้าที่ในจังหวัดต่างๆทั่วไปว่าชาวนาพากันทอดทิ้งนากันมาก สาเหตุอันเนื่องมาจากพื้นที่นาเกิดเสื่อมสภาพ ดินเสื่อม ไม่มีปุ๋ยเพียงพอทำให้การปลูกข้าวไม่ได้ผล จึงได้หันไปทำอาชีพอื่น เช่นทำไร่ และรับจ้างกันมาก⁵⁰ และปรากฏว่ากรุงเทพฯซึ่งเป็นแหล่งศูนย์กลางของกิจกรรมทุกด้านไม่ว่าจะเป็น การปกครอง แห้งงาน การศึกษา

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 187.

⁴⁷ สยามรัฐ ปี 13 ฉบับที่ 3770(อาทิตย์ที่ 21 ตุลาคม 2504)

⁴⁸ จารึก สุกใจ, "นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ 2501-2506," หน้า 208-209.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 217.

⁵⁰ สยามรัฐ (23 กุมภาพันธ์ 2506)

การคมนาคม การติดต่อกับต่างประเทศ ฯลฯ ก็ได้กลายเป็นแหล่งที่พึ่งพาของชาวนาที่จะได้เข้ามาหารายได้กันด้วย ซึ่งกรุงเทพฯและปริมณฑลกำลังเติบโตทางการค้าและอุตสาหกรรมอย่างเด่นชัด ยานดังกล่าวมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก ทางจังหวัดสมุทรปราการทั้งในฝั่งพระนครและธนบุรี จะเห็นโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆทั้งใหญ่ กลางและเล็กเปิดดำเนินการเป็นจำนวนมากและที่กำลังทำการก่อสร้างอยู่ก็มีอีกมาก⁵¹ กรุงเทพฯในช่วงทศวรรษที่ 2503 มีอัตราการเพิ่มประชากรถึงร้อยละ 6 ต่อปี⁵² ผู้อพยพในพระนครและธนบุรี (พ.ศ.2506)เป็นผู้มาจากครอบครัวที่มีอาชีพทำงานเกษตรกว่าร้อยละ 85 เหตุที่ต้องอพยพมาเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญที่สุด อีกทั้งส่วนมากเป็นคนงานที่ไม่มีฝีมือ รับจ้างทำงานที่ใช้กำลังกายเป็นส่วนใหญ่⁵³ อัตราการย้ายถิ่นเข้ามาขายแรงงานของเกษตรกรชาวชนบทมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย ดังที่มีข่าวราษฎรภาคเหนือบางจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอที่ห่างไกลตัวจังหวัดเดินทางมาหางานทำทางภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคใต้อยู่เสมอ⁵⁴

การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่ได้เริ่มก่อตัวมาตั้งแต่ภายหลังสงครามและได้ดำเนินงานอย่างจริงจังในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนชนบทเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยรับรูปแบบวัฒนธรรมหรือสิ่งทันสมัยจากเมืองมากขึ้น นอกจากนี้คนชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรเริ่มเข้ามามีบทบาทในภาคอุตสาหกรรมและการบริการซึ่งกำลังขยายตัวตามแนวโน้มนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาล เจือปนวิถีชีวิตของชาวชนบทที่เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อพัฒนาการการเกิดเพลงลูกทุ่งด้วย คนชนบทส่วนหนึ่งนั้นได้มาเป็นศิลปินนักร้อง นักแต่งเพลงไทยสากลแนวที่ถูกเรียกว่าเพลงตลาด ตามตารางประวัติของศิลปินที่เข้าสู่วงการช่วงก่อนปีพ.ศ.2500และภายหลังปีพ.ศ.2500 เป็นต้นมาจะเห็นได้ว่าศิลปินที่เข้าสู่วงการเพลงตลาดมีแนวโน้มเป็นคนชนบทมาจากที่ต่างๆอย่างหลากหลาย ดังต่อไปนี้

⁵¹ ทวี บุญเอกดู, "ผลงานในด้านการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมของ ฯพณฯจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์" ใน ประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2507), หน้า154.

⁵² วีรพงษ์ รามางกูร, "การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1-4," เศรษฐกิจไทย : การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2525), หน้า 86.

⁵³ กรมแรงงาน, กระทรวงมหาดไทย การศึกษาไอเอ็มจีจริงเรื่องการอพยพของพลเมืองในประเทศไทย (พระนคร : กระดาษไทย, 2508), หน้า30-31.

⁵⁴ สยามรัฐ (เสาร์ที่ 22 มิถุนายน 2506)

ประวัติความเป็นมาของศิลปินนักร้อง นักแต่งเพลงที่เข้าสู่วงการเพลงหรือมีผลงานเผยแพร่ในช่วงก่อนปี พ.ศ.2500 ดังเช่น

ศิลปิน	ภูมิลำเนา	การศึกษา	อาชีพเดิม
*แสงนภา บุญราศรี	กรุงเทพฯ	ม.6	แสดงละคร
*เสน่ห์ โกมารชุน	กรุงเทพฯ	ม.6	นักแสดงชาอวต, ดิเก, นักพากย์
*คำรณ สัมบุณณานนท์	กรุงเทพฯ	อุเทนถวาย	พนักงานกรมรถไฟ, นักแสดง
*บุญจมิินทร์	อุบลราชธานี	ม.ปลาย	รับจ้างทั่วไป
*พงษ์ศักดิ์ มุกดา	ราชบุรี	ป.4	รับจ้างทั่วไป
*สมยศ ทัศนพันธ์	กรุงเทพฯ	ม.6	เขียนป้าย, รับราชการ
*นคร ถนอมทรัพย์	กรุงเทพฯ	มัธยม	เขียนป้ายโรงหนัง
ชาญ เอ็นแบ	กรุงเทพฯ	มัธยม	พนักงานกรมไปรษณีย์, กรมรถไฟ
*สุรพล สมบัติเจริญ	สุพรรณบุรี	อุเทนถวาย	รับราชการ
ทูล ทองใจ	สมุทรสงคราม	-	ทำสวน, ขายไอติม
ก้าน แก้วสุพรรณ	สุพรรณบุรี	นักธรรมเอก	กระเป๋ารถเมล์
ผ่องศรี วรนุช	ชัยนาท	ม.3	ทำไร่, ชักฉลากละคร
สมศรี ม่วงศรีเขียว(2497)	กรุงเทพฯ	ม.6	ครอบครัวค้าน้ำปลา
## ไพบูรณ์ บุตรขัน	ปทุมธานี	ม.8	ครู, พนักงานโรงไฟฟ้า
## ป.ชื่นประโชชน์	กรุงเทพฯ	อุเทนถวาย	นักเรียนคุริยางค์สากล กองคุริยางค์ทหารบก
## มงคล อมาตยกุล	กรุงเทพฯ	-	นักดนตรี
## พิระ ตรีบุปผา(2492)	อยุธยา	ม.ปลาย	ครอบครัวทำทอง
## ส้าเนียง ม่วงทอง(2495-96)	สุพรรณบุรี	-	เดินเรือ
## ชุมพล ศรีนวล(2499)	เพชรบุรี	ม.6	นักดนตรี

*นักร้องที่สามารถแต่งเพลงได้

##นักแต่งเพลง

ศิลปินนักร้อง นักแต่งเพลงที่เข้าสู่วงการหรือเริ่มมีผลงานแพร่หลายในช่วงประมาณตั้งแต่ปี 2500 อาทิเช่น

ศิลปิน	ภูมิลำเนา	การศึกษา	อาชีพเดิม
*ปอง ปรีดา(2501)	ขอนแก่น	อาชีวะ	กรรมกร,หมอแคน, กระเป๋ารถเมล์ ฯลฯ
*พร ภิรมย์(2501)	อยุธยา	ม.3	ติ๊ก
*ชาย เมืองสิงห์(2504)	สิงห์บุรี	เพาะช่าง	เขียนป้ายโรงหนัง,รับ จ้างทั่วไป,เชิอร์ร่าวง
ชัยชนะ บุญนะโชติ	ฉะเชิงเทรา	ประถม	ทำนา
ศักดิ์ศรี ศรีอักษร	อุบลราชธานี	-	ครู
สังข์ทอง สีใส	สุพรรณบุรี	-	ทำนา
พนม นพพร	ชลบุรี	ม.3	-
โชนิต นพคุณ(2504-5)	สมุทรปราการ	-	ทำคาลมะพร้าว
ขวัญจิต ศรีประจันต์	สุพรรณบุรี	ป.4	ทำนา,แม่เพลง
ชินกร ไกรลาศ(2506)	สุโขทัย	-	ทำนา
รุ่งเพชร แหลมสิงห์(2504)	เพชรบุรี	ม.ปลาย	รับราชการ
เพ็ญพรหมแดน(2501)	ปราจีนบุรี	ป.4	ทำนา
ไพรวลัย ลูกเพชร	เพชรบุรี	ป.5	ทำนา
พนมไพร ลูกเพชร(2503)	เพชรบุรี	-	ทำนา
กั้วาลไพร์ ลูกเพชร(2506)	เพชรบุรี	ม.ปลาย	ครอบครัวทำสวน
เมืองมนต์ สมบัติเจริญ	สุพรรณบุรี	-	ทำนา
บุปผา สายชล	ชลบุรี	-	นางรำ,ติ๊ก,เชิอร์ร่าวง
เรียม คาราน้อย	ระยอง	ป.4	นางรำ,เชิอร์ร่าวง
ละอองดาว ไสสรบุญ	ฉะเชิงเทรา	-	ครอบครัวทำนา
สกาเวเดือน ไสสรบุญ	ฉะเชิงเทรา	-	ครอบครัวทำนา
ไวพจน์ เพชรสุพรรณ	สุพรรณบุรี	ป.4	ทำนา
ศักดิ์ชาย วันชัย	นครราชสีมา	ป.4	ทำนา
บรรจบ เจริญพร	ชลบุรี	-	ทำโรมัน,เชิอร์ร่าวง
##จิว พิจิตร	อ่างทอง	ม.ปลาย	ครู,ติ๊ก,แสดงทั่วไป
##จิตรกร บัวเนียม	เพชรบุรี	ม.6	
##พิพัฒน์ บริบูรณ์	กรุงเทพฯ	ม.6	จัดรายการวิทยุ

จะเห็นได้ว่าศิลปินนักแต่งเพลง นักร้องเพลงตลาดส่วนใหญ่มีพื้นเพเป็นคนชนบทและเป็นแนวโน้มชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงประมาณปี 2500 เป็นต้นมา และนอกจากนี้ส่วนใหญ่มีพื้นฐานครอบครัวเป็นชาวไร่ชาวนาฐานะยากจน การขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมทุนนิยมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชนบทกับเมืองสัมพันธ์กันโดยหลายทาง รวมทั้งทำให้ได้รับวัฒนธรรมความทันสมัยจากเมืองมากขึ้นรวมทั้งอิทธิพลของคนศรีสากล คนชนบทที่มีใจรักการร้องรำทำเพลงทั้งหลาย ได้เข้าสู่วงการเพลงไทยสากลซึ่งกำลังแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันมาก โดยเฉพาะในสังคมเมืองเพราะเป็นหนทางที่จะสามารถหารายได้ได้ตามความสนใจและความถนัดซึ่งหลายต่อหลายคนมีพื้นฐานความสามารถเกี่ยวกับศิลปะการแสดง การขับร้องเพลงและดนตรีอันเป็นความบันเทิงพื้นบ้านพื้นเมืองที่มีอยู่ทั่วไปในชนบทมาด้วย วงการเพลงไทยสากลแนวตลาดกำลังขยายตัวเปิดรับสมาชิกใหม่โดยหลายทางจึงได้กลายเป็นทางเลือกหนึ่งที่ขาทั้งหลายเหล่านี้จะได้ยึดถือเป็นช่องทางทำมาหากินกันขึ้น ซึ่งประมาณปีพ.ศ.2500 มีวงดนตรีเปิดรับนักร้องกันหลายวง อาทิ วงดนตรีมุกดาพันธ์ของพองค์ มุกดา(2495) วงดนตรีจุฬารัตน์ของมงคล อมาตยกุล วงดนตรีกรุงเทพแมมโบ้ของเจือ รังแรงจิต วงดนตรีบางกอกซ่าซ่าของชุติมา สุวรรณรัตน์และสมพงษ์ วงษ์รักไทย วงดนตรีรวมดาวกระจายของสำเนียง ม่วงทอง(2500) วงดนตรีชุมนุมศิลปินของจำรัส วิภาตะวัต วงดนตรีประกายดาว(2502) วงดนตรีสุรพล สมบัติเจริญของสุรพล สมบัติเจริญ(2502) ฯลฯ วงดนตรีทั้งหลายต่างสรรหานักร้องเข้าประจำวงกันอยู่เสมอ โดยเฉพาะได้มีการจัดประกวดร้องเพลงตามสถานีวิทยุต่างๆ ดังเช่นที่สถานีวิทยุยานเกราะ 540 สถานีวิทยุ ปชส.7 เทศบาลนครกรุงเทพ สถานีวิทยุ ส.ทร. ที่ท่าช้าง ฯลฯ นอกจากการมาสมัครกับวงดนตรีโดยตรงหรือเข้าประกวดแข่งขันตามที่ต่างๆ บางทีประกาศแสดงความสามารถจะเป็นนักร้องทางหนังสือพิมพ์ เช่น

“ผมสินิล ธรรมจักร์ อายุ 30 ปี ปราปรณานาที่จะเป็นนักร้องของคณะใดคณะหนึ่งโดยผ่านงานในด้านนี้มาบ้างแล้วและเป็นศิษย์ของแสงนภา บุญยาศรีที่ล่องลับไปแล้ว คณะใดปราปรณานาที่จะหานักร้องที่มีเสียงดีประจำคณะโปรดคิดต่อผมโดยตรง...โดยเฉพาะถ้าได้อยู่กับคณะสำเนียง ม่วงทองหรือนักแต่งเพลงสมเศียร พานทองจะเป็นพระคุณยิ่ง”⁵⁵

การเกิดใหม่ของเหล่าศิลปินนักร้อง นักแต่งเพลงซึ่งมีเป็นจำนวนมากสะท้อนให้เห็นถึงความนิยม ความน่าสนใจของบทเพลงตลาดในขณะนั้นและที่สำคัญก็คือความสามารถเกี่ยวกับการร้องการเล่นเพลงและศิลปะการแสดงพื้นบ้านพื้นเมืองรวมทั้งความเป็นท้องถิ่นที่คิดค้นมาด้วยของเหล่าศิลปินชาวชนบททั้งหลายที่ได้เข้าสู่วงการมา มีผลต่อพัฒนาการของเพลงตลาดที่จะได้มีลักษณะสัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านอย่างชัดเจน

⁵⁵ ไทยรัฐ (31 กรกฎาคม 2506) : 6.

3.3.2 การสร้างสรรค์บทเพลงของเหล่าศิลปินชาวชนบท

บทเพลงตลาดหรือเพลงชีวิตที่มีลักษณะสัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านโดยการริเริ่มของ ไพบูลย์ บุตรขัน ได้มีการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่อีกอย่างมากมายโดยเหล่าศิลปินชาวชนบทที่เข้าสู่วงการเพลงตั้งแต่ประมาณปี 2500 เป็นต้นมา^{๓๖} สำหรับไพบูลย์ บุตรขันในระยะภายหลังปี 2500 ได้แต่งเพลงให้นักร้องมากมายหลายคน นคร ถนอมทรัพย์กล่าวว่าครูไพบูลย์ บุตรขันแต่งเพลงให้กับนักร้องในวงดนตรีจุฬารัตน์เกือบทุกคนโดยจะแต่งตามลักษณะแนวการขับร้องของนักร้องแต่ละคน^{๓๗} เช่น ชาย เมืองสิงห์(เพลงขวัญใจวัยรุ่น เพลงฝนตกบ้านน้อง เพลงฟ้าร้องบ้านพี่ เพลงผิวหม่ามัยน้ำตาแยก(แทรกกลีเก) ฯลฯ) โขสิศ นพคุณ(เพลงปฐมธานี) สังข์ทอง สีใส(เพลงมันจะมากเกินไป) นุปผา สายชล(เพลงรูปหล่อดมไป เพลงรักคนแก่ดีกว่า ฯลฯ) นอกจากนักร้องในวงจุฬารัตน์ซึ่งมีเป็นจำนวนมากที่ไพบูลย์ บุตรขันแต่งเพลงให้แล้ว นักร้องคนอื่นๆที่มีผลงานเพลงแพร่หลายในช่วงดังกล่าวนี้เกือบทุกคนได้ร้องเพลงของไพบูลย์ บุตรขัน อาทิ คำรณ สัมบุณณานนท์(เพลงหนุ่มเหนือแฉ่วนาง เพลงคนเหมือนกัน เพลงหนุ่มสุพรรณผีนเพื่อ เพลงรักสาวเมืองสิงห์ ฯลฯ) ก้าน แก้วสุพรรณ(เพลงแอบมอง เพลงเพราะชอบรั้วกัน เพลงแค้นแหม่ม ฯลฯ) สุรพล สมบัติเจริญ(เพลงน้ำค้างเดือนหก(ทำนองร่ำวาง) เพลงรักจริงหรือเล่น เพลงซुक รำพัน แต่งโนนามสาโรช ศรีสำแล) ยงยุทธ เขียวชาญชัย(เพลงรักน้องขอมองหน้อย เพลงข้าวแฉกรวงทรวงแฉกรัก แต่งโนนามสาโรช ศรีสำแล) ชัยชนะ บุญนะโชติ(เพลงเทพีศรีโสภาน เพลงสาวสุพรรณโสภาน เพลงแม่แดงรมไอบ เพลงคอกดินถวิลฟ้า ฯลฯ) เป็นต้น

บทเพลงที่ไพบูลย์ บุตรขันแต่งให้กับนักร้องคนต่างๆในระยะนี้มีลักษณะที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านอย่างหลากหลาย ทั้งท่วงทำนองที่นำทำนองพื้นบ้านพื้นเมืองรูปแบบต่างๆมาประยุกต์แต่งเป็นเพลง เช่น การแห่ซึ่งมาจากการเทศน์มหาชาติเรื่องเวสสันดรชาดกตามความเชื่อของคนในสังคมไทยมีความเชื่อว่าถ้าได้ฟังเทศน์มหาชาติครบ 13 กัณฑ์แล้วจะได้รับผลบุญอย่างสูง ไพบูลย์ บุตรขันแต่งเพลงที่แทรกการแห่ขึ้นหลายเพลงเริ่มจากเพลงคอกดินถวิลฟ้า เป็นเพลงแรก

(ไทยสากล)

บุญข้าไม่ถึงเจ้าจึงได้เปลี่ยนแปรผัน ทั้งที่เกิดในบางเคียวกัน
เข้าไปรับหมั้นคนถิ่นไกล ลืมกลิ่นกลิ่นทม ลืมทั้งเงาร่มกิ่งไทร
เจ้าเคยปลื้มปลอดแพรสไบหมั้นเจ้าแม่ไทรให้คำสัจจา
(แห่)

ถึงฟ้าจะถ่มดินจอมสุญล้น ถึงจันทร์จะดับสิ้นสุริยา

^{๓๖} สัมภาษณ์ นคร ถนอมทรัพย์ วันอังคารที่ 23 กุมภาพันธ์ 2542

ความรักยังคงดำรงดำรงไว้ จะขอตั้งชื่อคำสัญญา
เอาแพรวไปต่างใจเกลียวกลม สิบนิ้วพนมต่างรูปบูชา
ข้าได้อินคำยังข้าจารึกเหมือนรอยน้ำหมึกสักในอุรา

.....

เพลงคอกดินฉวีฟ้าขับร้องโดยชัชชนะ บุญนะโชติ³⁷ (5 มกราคม 2485-ปัจจุบัน) พี่นเพ
เคิมช่วยพ่อแม่ทำนาอยู่ที่อ.บางคล้า จ.ฉะเชิงเทรา มีความสนใจชอบการร้องเพลงและมักฝึกฝน
ด้วยตนเองเสมอมาตั้งแต่วัยเด็ก และเคยอยู่กับวงดนตรีลูกคะวันออกมาก่อนทำหน้าที่ดีกรด เข้า
วงการด้วยการประกวดวงดนตรีซึ่งบริษัทในดิงเกลโอลิมปิกจัดประกวด นายเตียง โอศิริ นายห้าง
แผ่นเสียงเห็นทางโทรทัศน์ว่าร้องเพลงคล้ายกับคารม สัมภาษณ์นานทีมากจึงได้ให้คนไปตามมา
พบกับพวงค์ มุกดาซึ่งกำลังหาผู้ร้องเพลงของเขาไม่เอา ของเราไม่ให้อยู่พอดี เป็นโอกาสที่ได้รับ
การสนับสนุนให้ร้องเพลงบันทึกเสียงเพลงดังกล่าวและก้าวเข้าสู่วงการเพลงตั้งแต่บัดนั้นโดยอยู่
ในสังกัดวงดนตรีของพวงค์ มุกดา ชัชชนะ บุญนะโชติได้รับการป้อนเพลงจากครูนักแต่งเพลง
ต่างๆและก็ได้แต่งเป็นต้นนิยมหลายเพลง อาทิ เพลงสาวสวนแดง(2504) เพลงทึนเอจรัลึก เพลง
ล่องใต้จากผลงานการแต่งของพวงค์ มุกดา เพลงใจนางเหมือนทางรถ(ราว) เพลงสุคคดองบาง
กอกน้อยจากผลงานการแต่งของพิพัฒน์ บริบูรณ์ เป็นต้น ชัชชนะ บุญนะโชติเป็นนักร้องที่มี
ความสามารถในการร้องเพลงที่ออกฉิวพื้นบ้านพื้นเมือง ดังเช่นขับร้องเพลงที่ประยุกต์จาก
ทำนองแอ่วเกล้าซอ แอ่วเกล้าซอหรือเพลงโอนอที่เวลาร้องขึ้นต้นว่า โอนอ โอนอ นวลเอยนั้นมี
อายุมากกว่า 100 ปี เป็นเพลงพื้นบ้านของภาคกลางแต่มีเค้าโครงมาจากแอ่วอีสานแล้วเอามา
ประยุกต์ดัดแปลงแต่งเติมเอาเสียงแคนออกคอกเสียงซอเข้าไปแทนที่แล้วสิด้นวกไปวนมาเล่น
ตายด้วยฝีมือการสือซอที่เป็นอิสระ แอ่วเกล้าซอจึงแตกต่างจากการเล่นเพลงอื่นๆตรงที่มีเครื่อง
ดนตรีประกอบ³⁸ บทเพลงที่ประยุกต์จากทำนองแอ่วเกล้าซอซึ่งชัชชนะ บุญนะโชติขับร้องคือ
เพลงชมขมา(2506) ซ้อย ชมจันทร์เป็นผู้แต่ง

โอนอ โอนอ โอนอ...นวลเอย นื่องเอยจงมานี่เข้ามานั่งใกล้พี่
เกิดนื่องนวลจันทร์ แล้วตั้งใจฟังพี่เกิดนะคนตีแม่จอมขวัญ
นื่องจงโปรดฟังเพลงพี่รำพันแม่แจ่มจันทร์ของพี่เอย
มาเกิดนื่องยาพี่จะว่าเรื่องเขา

³⁷ คำให้สัมภาษณ์ของชัชชนะ บุญนะโชติในรายการครั้งที่ 344 “อมตะเพลงถูกทุ่งครั้งที่
1” (วันศุกร์ที่ 13 มิถุนายน 2529) เทปบันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
สาขาสะพานผ่านฟ้า

³⁸ เอนก นาวิกมูล, เพลงนอกศตวรรษ, หน้า 661-674.

ชัยชนะ บุญนะโชติยังได้ขับร้องเพลงที่ออกสื่อบนบ้านพื้นเมืองจากนักแต่งเพลงคนอื่น ๆ โดยเฉพาะจากการแต่งของไพบุลย์ บุตรขัน อีกบทเพลงที่น่าสนใจคือเพลงเทพีศรีโสภาก็มีเนื้อร้องว่า

เสียงเขาเล่าลือกันแซ่ทั้งบางว่าเดี๋ยวนี้น้องนางขวัญใจแห่งบางไปเป็นเทพี
เจ้าทิ้งบ้านป่าไปหาสังคมผู้ดี น้องเอ๋ยบัดนี้คงเห็นแล้วซิว่าเป็นอย่างไร
ได้ข่าวว่าน้องหม่นหมองอุรา เฝ้าแต่กินน้ำตาขำใน เจ้าทิ้งบ้านนาจากป่าจากคอง
เพราะว่าไปลุ่มหลงกลิ่น ไอกรุงเทพธานีศรีสวัสดิ์โสภาก็เห็นว่าเป็นเมืองฟ้าใดใด

.....

เพลงเทพีศรีโสภาก็ประยุกต์จากเพลงเรือซึ่งเป็นการละเล่นเพื่อความบันเทิงของคนในสังคมไทยที่มีมาเนิ่นนานแต่ไม่อาจจะระบุได้แน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด การเล่นเพลงเรือมีเอกลักษณ์คือร้องรับฮั้วไฮ้และมีลักษณะการเล่นที่ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนทั้งจังหวะท่วงทำนอง การเล่นเพลงเรือได้รับความนิยมสนใจมากพอๆกับเพลงฉ่อย ลำตัด เพราะทั้งสามประเภทนี้ได้รับการบันทึกเสียงและมีคทพอดกันเรื่อยมา โดยเฉพาะบริเวณภาคกลางนิยมกันมาก โดยเฉพาะละแวกสุพรรณบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี อุทัยโดยจะเล่นกันหน้ากรู้น ผ่าป่า หรือช่วงเดือน 12 ที่เป็นหน้าน้ำ เกษตรกรชาวนาเองก็ว่างจากการทำนาใหม่ๆ เพราะรอให้น้ำลดและข้าวสุก^{๓๐}

นอกจากเพลงคอกดินฉวีลฟ้า ไพบุลย์ บุตรขันยังได้แต่งเพลงที่ใช้ลีลาการแหลให้กับชัยชนะ บุญนะโชติอีกหลายเพลง ดังเช่นเพลงบางกอกกรุงเก่าตอน 1 เพลงบางกอกกรุงเก่าตอน 2 และเพลงบางกอกกรุงเก่าตอน 3 บทเพลงทั้ง 3 เพลงนี้มีความต่อเนื่องกันด้วยในค่านเนื้อหาที่สะท้อนถึงสภาพสังคมทั่วไปของเมืองบางกอกในยุคเก่าประมาณสมัยรัชกาลที่ 5 เรื่อยมาที่มีความเปลี่ยนแปลงเป็นสมัยใหม่มาเป็นลำดับจากการเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก เพลงบางกอกกรุงเก่าตอน 1 มีเนื้อร้องว่า

(เกริ่น) กรุงเทพพระมหานคร อมรรัตนะโกสินทร์ มหินทรามหาฉลิภพ
นพรัตน์ราชธานี บุรีรมย์ อุดมมหาสถาน อมรพิมาน อวดาลสถิตย์ คุงตั้งนครใน
นิมิตนั้นแล...

(แหล) บัดนี้ฉวีภกขอยกมือไหว้ จะขอรับใช้ปวงประชา หอบศึมาปูให้ผู้แข็งขัน
ว่าทาสชื่อศักดิ์จะพรรณนา จุดตะเกียงไว้เพียงริบหรี่ เชิญท่านจงติวงล้อมเข้ามา
ฟังผมเกริ่นกล่าวเรื่องราวย้อนหลัง เป็นเรื่องเมื่อครั้งสมัยคุณย่า ไม่ใช่หนิทานไม่ใช่หนิยา
มันอาจจะคล้ายเรื่องนิดา ด้วยท่วงทำนองเป็นของเก่าแก่ เขาเรียกว่าแหลหรือเทศนา
ผมคัดคัดแปลงแต่งเสียใหม่ บางทีจะไม่ครบตามตำรา สมัยไอพ่นต้องค้นตามยุค
ติบๆ ตุ๊กๆ ไปตามประสา เมื่อห้าสิบปีก่อนนี้ บางกอกตัวผมจะบอกให้คุณรู้ว่า

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า 123-133.

มีแต่รถเข็กรที่คอยรับจ้าง มีแต่รถราง มีแต่รถม้า แท็กซี่รับจ้างรูปร่างขบถกล
เขาเรียกรถยนต์ว่ามอเตอร์คาร์ ถนนหนทางอ้างว้างโถงโถง นับเป็นชั่วโมงจะมีรถมา
อาคารบ้านเรือนไม่เหมือนเดิวนี่ ดิกรามไม่มีเป็นสวนเป็นป่า มีเงินบาทเดียวเที่ยว
ได้ทั้งวัน เงินในสมัยนั้นช่างมีคุณค่า กัวยเดียวหนึ่งชามเพียงสามสตางค์ ของกินทุก
อย่างมากเหลือคณา ไปจ่ายตลาดวันละบาทเต็มที หอบกันเต็มปรีจนสิ้นตระกร้า
บางกอกเมืองเก่าที่ผมเล่าทุกสิ่ง เป็นเรื่องจริง ๆ มิได้มุสา

เพลงบางกอกกรุงเก่าตอน 2 มีเนื้อร้องว่า

หนุ่มสาวสมัยนั้นรักกัน ไม่อ้อฉาว ต้องเขียนเพลงยาวแต่งรจนา
เป็นบทเป็นกลอนอ่อนหวานอายเหนียม จงเห็นอกเขียนเถิดนะหล่อนจ๋า
บางคนเขียนสาร ไปสมานไมตรี อยู่จนห้าหกปีถึงได้วิวาห์ ไม่เหมือนเดิวนี่
เร็วจี๋ทันใจ เลิฟแอ็ดเฟิสไซท์พอได้สบตา ไม่ต้องพูดพล่ามไม่ทำเพลงยาว
ขว้างขี้มไปให้สาวสาวก็ยิ้มตอบมา ได้กันเดียวคำหม้อข้าวยังไม่ดำ ถียงกัน
สองคำแล้วก็ไปฟ้องหย่า สมัยก่อนโน้น ไม่มีคนพูดพล่าม มีเพียงในย่านของ
การขายค้า ตำพิงเขาราชเป็นตลาดที่ใหญ่ แจกแขกจีนไทยต่างไปซื้อหา
โรงหนังสือโคปรีใหญ่โตชื่อดัง โรงหนังสือสองโรงขึ้นหน้า ฉายเพียงหนึ่งใบ
ดูได้เสาร์อาทิตย์ หัววันโรงปิดเป็นธรรมดา เวลาหนึ่งฉายบรรยายอักษร แต่พอ
ถึงตอนชกค้อยขึ้นมา แครววงบรรเลงเพลงเชิดสนั่น เสียงเป่ามือกันเขียวข้าวเฮฮา
พระเอกตัวแน่คือแต่ซุ่ยเล้ง นางเอกคนเก่งสวยดีแมรี่ปิกฟอร์ด ยังมีชั้นยอดอีก
หลายดารา พูดถึงเรื่องหนังโปรดฟังผมก่อน ยังมีละครขึ้นชื่อลือชา
ทุกคนรู้ดีวิกนี่โคใหญ่ คือปราโมทย์ขวัญใจคุณป้า

เพลงบางกอกกรุงเก่าตอน 3 มีเนื้อร้องว่า

หมดเรื่องหนังละคอนผมขอขออนบรยาย เรื่องหญิงชายเขาแต่งกายา
คุณพระคุณหลวงนุ่งผ้าม่วงหางกระรอก สรวมเลื่อนนอกราชปะแดนสง่า
ผู้ชายชาวกรุงมักจะนุ่งโป่งดิน ผู้หญิงนุ่งซิ่นกันทั้งพารา เอาไว้ผมบ๊อบบิตัน
ครีบชิงเกิ้ล ชักเริ่มดำเนินแบบฝรั่งจ๋า บางกอกยุคหลังเริ่มตั้งตัวใหม่
มองไปทางไหนล้วนแต่ก้าวหน้าถนนหนทางลาดยางหลายที่ หนึ่งพูดเริ่มมี
หนังสือเริ่มมา ผู้คนมากหน้าสวนป่าหมดไป บางกอกยุคใหม่เริ่มวัฒนา มองไป
ทุกหนผู้คนเหมือนมด ถนนมีรถจนแคบมรรคา ผมเล่าเพียงย่อพอหอมปาก
ยังมีอีกมากเหลือจะพรรณนา โลกเรายุคนี้ล้วนมีของใหม่ ของเก่าหมดไปของ
ใหม่เพิ่มมา สมกับธรรมะที่พระสอนสั่ง โลกนี้อนิจจังวิฎฐะสังขารา เกิดมาทุกคน
ไม่พ้นความตาย หนทางสุดท้ายอยู่ป่าช้า ในช่วงชีวิตควรอุทิศกายพลี สร้างความดี
ประดับโลกา แม้ว่าคุณพอใจวันใหม่พบกันขอให้คุณนั้นประสบลาภ ผมเล่า

ตามบทหมคนำพอดี สำหรับวันนี้ตัวผมขอลา ขอให้สุขโขภิญโญวัฒนา
ผมขอกราบลาไปบัดนี้เถิด ฯ

ไพบุลย์ บุตรขันมักจะหยิบยกเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแต่งเป็นเพลงอยู่เสมอ
หลายต่อหลายเพลงสะท้อนถึงสภาพสังคม สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไปในสังคมตาม
ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและในขณะเวลาที่เป็นอยู่อันเป็นข้อคิดนั้ที่ทำให้บทเพลงน่าสน
ใจ นอกจากนี้เขายังจะได้สอดแทรกท่วงทำนองพื้นบ้านพื้นเมืองแนวต่างๆอันเป็นที่คุ้นเคยของ
คนในสังคมก็เป็นการสร้างเสน่ห์ให้กับบทเพลงของเขาอีกทางหนึ่งด้วย บทเพลงบันทึกเหตุ
การณ์ในสังคมในท่วงทำนองพื้นบ้านพื้นเมืองของไพบุลย์ บุตรขัน ที่มีชื่อเสียงอีกเพลงหนึ่งคือ
เพลงเขาพระวิหารแห่งความหลัง คำารณ สัมบุญฉานนันทชัยร้อง เพลงนี้มีเนื้อความเกี่ยวกับปัญหา
เขาพระวิหารที่เป็นกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาดังที่ว่า

เขาพระวิหาร โบราณวัตถุแห่งนี้ ขอเชิญน้องที่โปรดจงมีความสนใจ
ด้วยเหตุและผลอย่างไร เชิญศดับและรับฟัง ได้ ผมจะบรรยายให้ฟัง
(ทำนองลำตัด)

เขาพระวิหารแห่งนี้ตั้งอยู่ ณ ที่ชายแดนเดิมเป็นเขตแคว้นแคว้นติดกับแดนฝรั่ง
เป็นเขาสูงเสียดฟ้าชะง่อนผาสูงชัน พระเจ้าสุริยวรมันขอมโบราณก่อสร้าง
สร้างวิหารขึ้นมาเพื่อแผ่ศักดาเกรียงไกร แต่ผลที่สุดแพ้ไทยเลยมอบให้ฝากฝัง
ชะแมร์ไม่ใช้ขอมโบราณ โฉนดมาพาลเรียกเอา ขอมเป็นชาติก่อนเก่าชะแมร์มา
เข้าทีหลัง อาณาเขตชาติไทยเคยกว้างใหญ่ไพศาลเป็นดินแดนรูปขวานแค้ครั้ง
โบราณเบื้องหลัง ตลอดแม่น้ำโขงเคยเชื่อมโยงสายโยกเยกเป็นดินแดนของไทยที่
อยู่ในแผนผัง แต่พอถึงยุคต่อมาฝรั่งจึงล่าเมืองขึ้น ไทยเราแทบล้มทั้งอินเขตแดน
ถูกกลืนไปมั่ง เขมรลาวชาวญวนถูกตีจนยอมแพ้ ไทยพลอยดิคร่างแหสุดจะแก้
กลับหลัง ถูกโกงเอาเขตดินจนขวานบินร่อยไป เราต้องนำคาคกในสุดแก่ใจยับยั้ง
ไทยชอกช้ำจำทนเพราะ ไทยเราจนอาวุธ พอเขาเอาปืนมาจุก ไทยต้องทรุดตัวมั่ง
เสียมราชูพระตะบองเคยเป็นของไทยเราจำต้องยกให้เขามันนำศร่าเสียดจ้
พอสิ้นยุคซิมแทรกเขาปลดแอกกันไปไม่ยักคืนเขตไทยที่โกงเอาไปแต่หลัง
ไทยเป็นสุภาพบุรุษไม่ยกหูหรือพิน ไม่คิดทวงกลับคืนปล่อยเป็นคลื่นกระทบฝั่ง
พี่น้องเหย้อยู่ถูกคู่เอาคือๆหาว่า ไทยแย่งยื้อเอาเขาพระวิหารแปลกจ้ง ทั้งๆที่อยู่
แดนไทยมีบัน ไค้ขึ้นเขาอยู่ในเขตแดนเราจะเรียกเขาไม่ฟัง ประวัติศาสตร์จะชำระ
ระวังหน้อยคนปี่คู่เชิญพลิกประวัติศาสตร์ว่า ไทยเราสู้ตายรัง

(ลูกคู่ร้องรับ)

ปี่คู่กลางนา ปี่คาคูกแก ของเราแท้ๆ แล้วมาแย่งเอาไป

ปี่คู่กลางนา ปี่คาคูกแก เป็นของชะแมร์โง่มาขึ้นทางไทย

สืบเนื่องจากเหตุการณ์ภายหลังจากที่เขมรได้รับเอกราชปีพ.ศ.2497 แล้ววิวาทกับฝ่ายไทยเรื่องปัญหาเขาพระวิหาร มีการกล่าวโจมตีซึ่งกันและกันตั้งที่เป็นข่าวปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์อยู่บ่อยๆ ในเดือนธันวาคมพ.ศ.2501 เขมรได้ตัดสัมพันธ์ไมตรีกับไทยโดยกล่าวหาว่า ไทยพยายามจะชี้ให้เห็นว่าเขมรเป็นภัยต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกำลังเตรียมการจะบุกรุกเขมร สหประชาชาติได้เข้ามาแสดงบทบาทที่โดดเด่นยิ่งขึ้นทั้งสองประเทศได้เปิดสัมพันธ์ทางการทูตกันอีกครั้งในปีพ.ศ.2503 แต่สถานการณ์ยังไม่ดีขึ้นทั้งเขมรได้ฟ้องต่อศาลโลกว่าประเทศไทยยึดเอาเขาพระวิหารของเขมรไป และเมื่อสหประชาชาติและชกรรมบุญของศาลโลกออกกฏบัตรตัดสินให้แก่มุขชายเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนเขาพระวิหาร ก่อให้เกิดความสลดหดหูแก่ประชาชนชาวไทยทั่วไปเป็นอย่างมาก รัฐบาลได้แสดงน้ำใจอันกว้างขวางด้วยการให้สิทธิเสรีในการเดินขบวนแก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนที่ปรารถนาจะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีมติของประชาชนส่วนใหญ่ที่แสดงออกนั้นปรากฏว่ามีความคิดเห็นตรงกันในข้อที่ไม่ยินยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงในกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนบริเวณเขาพระวิหาร^{๑๑} ครั้งนั้นมีบทเพลงอันเนื่องมาจากเหตุการณ์เรื่องเขาพระวิหารเกิดขึ้นหลายเพลง เพลงเขาพระวิหารแห่งความหวัง ที่ไพบุลย์ บุตรขันแต่งให้คำรณ สัมบุญฉานนันทน์ขับร้องเป็นเพลงแรกที่พูดถึงเขาพระวิหาร นอกจากนี้มีเพลงของเขาไม่เอา ของเราไม่ให้(พยางค์ มุกดา/ชัยชนะ บุญยโชติ) เพลงเขาพระวิหารที่รัก(ชาย เมืองสิงห์) เพลงเขาพระวิหาร(สุรพล สมบัติเจริญ) เพลงเขาพระวิหารต้องเป็นของไทย(ป.ชื่นประโยชน์/ก้าน แก้วสุพรรณ) เป็นต้น

นักร้องเพลงคลาคนั้นแต่ละคนจะมีลักษณะการขับร้องที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตัวและจะร้องเต็มเสียง มีการเอื้อนและลงลูกคอกคล้ายกับเพลงพื้นบ้าน ด้วยความที่มีพื้นฐานมาจากชนบทซึ่งปกติมักจะพูดติดสำเนียงถิ่นแม้เมื่อพูดภาษามาตรฐาน เวลาร้องเพลงจึงทำให้เนื้อร้องเพี้ยนไปด้วยต่างๆกัน เช่นสำเนียงสุพรรณ สำเนียงเพชรบุรี สำเนียงสิงห์บุรี ฯลฯ ไพบุลย์ บุตรขันได้แต่งเพลงที่ต้องร้องเพี้ยนออกสำเนียงถิ่นขึ้นโดยให้ท่านองเพลงบังคับ แม้จะไม่ใช่เป็นคนแถบท้องถิ่นนั้นก็สามารรถเพี้ยนออกสำเนียงถิ่นนั้นไปด้วย ซึ่งเป็นการสร้างความน่าสนใจอีกรูปหนึ่งให้แก่เพลงคนเหมือนกัน(2501) ขับร้องโดยคำรณ สัมบุญฉานนันทน์ มีเนื้อร้องว่า

เห็นใจกันบ้างซิเพื่อนทั้งหลาย (เวลาร้อง เห็นใจกันบ้างซิเพื่อนทั้งหลาย-ผู้เขียน)
 เราเกิดเป็นชายอย่าหมิ่นเชิงชายด้วยกัน หรือเห็นว่าผมเป็นชาวสุพรรณ
 เลยเหยียดและหยัน หน้อยเฒ่าเห็นกันเหมือนควายผมเป็นชาวนาหากินด้วยเหงื่อ
 มิใช่ว่าเป็น ไอ้เสื่อเอาวานะนาย เมืองหลวงกรุงเทพฯ เพิ่งมาเยี่ยมกราย
 เวียนหัวแทบตาย ผู้คนมากมายเหลือเกิน บ้านเมืองอร่ามดูงามวิไล
 แต่เหตุใดนน้ำใจไม่เห็นจำเรียว คนไหนยากจน ถนนแทบไม่มีดิน

^{๑๑} "ปัญหาเขาพระวิหาร," สยามรัฐ (วันที่ 24 มิถุนายน 2505)

คนไหนมีเงินคนนั้นเป็นทวดตา บ้านนาผมมีฉิมิสุวรรณค์ เราหากินกันเรา
หมั่นขุดดินไถนา ไม่แบ่งชนชั้นรักกันหนักหนา คนอื่นแปลกมา
เรียกกินข้าวปลาหลับนอน ไม่เชื่อลองจรไปหาผมที่จังหวัดสุพรรณ

เพลงคนเหมือนกันนักร้องต้องออกสำเนียงถิ่นสุพรรณ คำราม สัมบุญฉานนันทน์แม้ไม่ใช่
คนสุพรรณเมื่อร้องเพลงนี้ก็ร้องออกสำเนียงสุพรรณตามทำนองเพลง เพลงที่ร้องออกสำเนียงถิ่น
สุพรรณอื่นๆที่ไพบุลย์ บุตรขันแต่งให้แก่คำราม สัมบุญฉานนันทน์และเป็นที่ยอมรับมาก ได้แก่ เพลง
หนุ่มสุพรรณผีนเพือ(2502) เพลงรักสาวเมืองสิงห์(ประมาณ2502) หรือเพลงแม่แดงร่มไบบที่แต่ง
ให้กับชัยชนะ บุญนะโชติขับร้อง(2503)

สวยจริงนะสาว ผิวขาวเหมือนกันผลแดงร่มไบบ
(เวตา ร้อง สวยจริงนะน้องสาว ผิวขาวเหมือนกับผลแดงร่มไบบ-ผู้เขียน)
ทำบุญมาแต่ปางใด จึงสวยวิไลบาดหัวใจหนุ่มหนักหนา
บ้านอยู่ทางทิศไหน สงสัยแม่จะเป็นเทพธิดา
จำแลงแปลงร่างลงมาล่อหลอกวิญญาณให้พี่เป็นบ้าคลั่งตาย
ถึงข้าเป็นหนุ่มบ้านนา หนังสือหนังสืออ่านออกสบาย
ข้าเคยอ่านหนังสือนิยาย เขาว่าชายตายด้วยความสวยเพศหญิง
หนุ่มสุพรรณผีนหวานตงสารข้าบ้างนะแม่ยอดหญิง
ดวงใจผีนไฟรักจริงข้าหวังแอบอิงยอดหญิงแม่แดงร่มไบบ

นอกจากไพบุลย์ บุตรขันที่แต่งเพลงออกลักษณะสัมพันธ์กับพื้นบ้านพื้นถิ่นดังกล่าวแล้ว
ศิลปินหลายคน que เข้าสู่วงการในระยะภายหลังปี 2500 ได้แต่งเพลงลักษณะดังกล่าวขึ้นด้วย นัก
แต่งเพลงดังเช่น จี๊ว พิจิตร^๑ หรือชื่อจริงศิริก เกศศิริระคุปต์(16 กรกฎาคม 2466-ปัจจุบัน)
ภูมิดำเนาเดิมจังหวัดอ่างทอง เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมได้เป็นครูประจำบดระยะหนึ่งไม่นานก็ลา
ออก หันเหชีวิตมาทางการบันเทิงด้วยใจรักมาตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน เมื่อออกจากราชการครูจี๊ว
พิจิตรได้เข้าร่วมกับคณะละครเร่ เล่นจำพวก เล่นลิเก จนในที่สุดพบกับพร ภิรมย์ก็ชวนกันมาอยู่
กรุงเทพฯ และหัดแต่งเพลงโดยที่ไม่เคยมีความรู้ทางการแต่งเพลงมาก่อนเลย บทเพลงที่แต่งขึ้น
ส่วนใหญ่เป็นทำนองเพลงไทยเดิมซึ่งก็ไม่ได้เรียนมาจากโรงเรียนไหน อาศัยได้ยินได้ฟังจนขึ้นใจ
และชีวิตที่อยู่ในโรงลิเกเป็นเวลานานก็ได้แนวเรื่องและเพลงมาจากลิเกเก่าๆ จี๊ว พิจิตรแต่งเพลง
ชายไร่โบสถ์เป็นเพลงแรก สมยศ ทัศนพันธ์เป็นผู้ขับร้อง และยังได้แต่งเพลงให้กับนักร้องคน
ต่างๆซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังขึ้นจำนวนไม่น้อย ดังเช่นขวัญจิต ศรีประจันต์ (3 สิงหาคม 2490-
ปัจจุบัน)หรือเกลิ๋ว เสร็จกิจ เป็นบุตรของนายอึ้งค์ นางปลัด ธนาพร ภูมิดำเนาจังหวัดสุพรรณบุรี

^๑ คำให้สัมภาษณ์ของจี๊ว พิจิตร ในรายการครั้งที่842 "อมตะเพลงลูกทุ่งครั้งที่ 13" เทป
บันทึกเสียงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาสะพานผ่านฟ้า

ขวัญจิต ศรีประจันต์คัดเพลงอีสานจากนายไสว วงษ์งามและแม่บัวผัน จันทร์ศรี พ่อเพลงแม่เพลงพื้นบ้านชื่อดังย่านสุพรรณ อ่างทองมาตั้งแต่เป็นเด็กจนสามารถค้นเพลงเหล่านี้ เพลงอีสาน เพลงฉ่อยได้จนขึ้นชื่อ เมื่อได้พลิกผันเปลี่ยนทางเดินจากบนเส้นเสียงของเพลงแบบเก่าที่อยู่นานนับศตวรรษเข้าสู่วงการเพลงไทยสากลตามยุคสมัยใหม่ลีลาความสามารถในการร้องการเล่นเพลงพื้นบ้านที่มีมาแต่เดิมก็ยังปรากฏเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวอย่างเด่นชัด จี๊ว พิจิตรได้แต่งเพลงที่สอดคล้องกับลีลาการขับร้องแบบแม่เพลงพื้นบ้านอันเป็นความถนัดของเธอหลายต่อหลายเพลงมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก อาทิเช่นเพลงกับข้าวเพชรฆาตในลีลาเพลงฉ่อย

เพลงฉ่อยที่เป็นทำนองสอดแทรกในบทเพลงดังกล่าวนี้เป็นการเล่นเพลงประเภทหนึ่งที่มีมาอย่างสืบเนื่องยาวนานในสังคมไทย จากการค้นคว้าของเอนก นาวิกมูล การเล่นเพลงฉ่อยมีอายุไม่ต่ำกว่ารัชกาลที่4-5และมีการเล่นแพร่หลายทั้งในเมืองและชนบททั่วไป นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกหลายอย่าง บางที่เรียกว่าเพลงตะขาบ บางแห่งเรียกเพลงวง หรือเพลงฉ่า จากลักษณะเด่นที่เวลารับเพลงรับว่า เอ้อชา เอ้อชา ชาฉ่าชา และจากท่วงทำนองที่ง่าย กลอนง่ายและหัดร้องได้ไม่ยากทำให้ประทับใจคนทั้งหลายตลอดมา พ่อเพลงแม่เพลงที่เล่นลำตัด หรือเพลงพื้นบ้านอย่างหนึ่งอย่างใดส่วนมากมักจะร้องเพลงฉ่อยกันได้^{๑๑} เพลงกับข้าวเพชรฆาตที่จี๊ว พิจิตรแต่งขึ้นด้วยท่วงทำนองเพลงฉ่อย และขวัญจิต ศรีประจันต์ขับร้องมีเนื้อร้องว่า

วันนี้เป็นงานวันเกิด	กินเลี้ยงกันเกิดสนุกกันดี
น้องทำอาหารต้องการเลี้ยงผี	กับข้าววันนี้อร่อยถึงใจ
(ทำนองเพลงฉ่อย)	
เอ๊ย...ฉ่า	
เรื่องฝีมือทำกับข้าวใคร ไม่สู้ฉัน	คนเขาเลี้ยงถึงกันทั้งเหนือใต้
วันนี้รวมกลุ่มกันทั้งหนุ่มสาว	ทั้งอาหารหวานคาวทำได้
ไม่ต้องลงขันกินกันเกิด	วันนี้เป็นงานวันเกิดหนอ ไม่เป็นไร
ขอเชิญลิ้มรสเข้ามาทดลอง	ว่าฝีมือของน้องเด็ดแค่ไหน
ผัดเผ็ดแมวตำคัมข่าข้าง	แกงจืดเนื้อค่างกับกอกไผ่
งูเห่าคางคกจิ้งจกปิ้ง	ทั้งคั่วแกงผัดขิงลึงช็อคได้
ลูกปิ่นแกงส้มรสกลมกล่อม	เกาเหลาลูกบอมบิโตหอมหัวใหญ่
ผัดผักระเบิดพะแนงชะแวงเปรี้ยวหวาน	กระบอกทอดคัมหัวขหวานชุบไข่
ชุบลูกกระเบิดใส่ใบบัวบก	สระระหมันมีคพอกหอมกปิ่นใหญ่
ของหวานก็มีรสดีเด่น	คืออีโต้แซ่เขินแสนได้
กะพุดหวานกรอบจอบแซ่ฮิม	ถ้าไม่เชื่อก็ชิมจะคิดใจ

^{๑๑} เอนก นาวิกมูล, เพลงนอกศตวรรษ, หน้า 559-608.

ทั้งคันดาลเชื่อมคันกล้วยฉาบ   แกงบวชธิดาบฉันท์ทำได้
 มะพร้าวารักก็ใส่กันไปทั้งเปลือก   กินแล้วท้องร่วงกันทุกราย

จิว พิจิตรยังได้แต่งเพลงที่แทรกทำนองเพลงพื้นบ้านอื่นๆให้กับขวัญจิต ศรีประจันต์และ
 ส่วนมากมักมีสาระสนุกขบขันเช่นเพลงแม่ครัวตัวอย่างที่ใช้ทำนองແທ່ เพลงแม่ครัวตัวอย่างมี
 เนื้อร้องว่า

เสน่ห์ปลายจวักศักรักจนตาย   เสน่ห์ในกายศักรักจนแก่
 ถ้าใครอยากรู้ฟังดูให้แน่   เสน่ห์ที่แท้หนักคืออะไร
 (ແທ່) แม่ครัวหัวป่าจะมานอกเล่า   คำรากับข้าวที่ทันสมัย
 ปลาช่อนต้มยำใส่น้ำเต็มหม้อ   ตะใคร้หึ่งกอใส่หม้อลงไป
 ต้องการให้ชดมิรสโอชา   ให้เตรียมน้ำปลาเอามาครึ่งไห
 ปลาช่อนตัวใหญ่ใส่ไปพร้อมเสร็จ   ไม่ต้องขอดเกลือครตเค็ดถึงใจ
 ถ้าจะแกงไก่จ๋าไว้ทุกคน   ไม่ต้องถอนขนใส่ปนกันไป
 กระจกเครื่องในใส่ไปหมดสิ้น   คนถือหัวถื่นใครกินคิดใจ
 จะต้มไข่หวานรับประทานโอชา   ต้องใส่ปลาร้าจะหอมขึ้นใจ
 ใครกลัวผัวเปื้อนงเชื้อฉันทเกิด   ฝีมือชั้นเลิศกว่าหญิงคนใด
 หัดนอนตื่นสายพอได้เวลา   ผัวหุงข้าวปลาตื่นขึ้นมากินได้
 หลับนอนทั้งทีไม่มีเรื่องยุ่ง   เพราะผัวกางมุ้งให้เราอนสบาย
 ยามว่างหย่อนใจศักรไปทำงาน   เมื่อยอยู่ทางบ้านชวนพวกเล่นไพ่
 กีฬาในร่มลุ่มจมทั่วไป   ปีແທ່จ๋าไว้เมียตัวอย่างเออ

ไม่เพียงแต่เพลงที่มีเนื้อหาสนุกที่แต่งเป็นส่วนมากแล้ว จิว พิจิตรได้แต่งเพลงสะท้อน
 ชีวิตหรือบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่ด้วย ดังเช่นเพลงແທ່มตะดุมทุก(ทำนอง
 ແທ່)ที่แต่งเนื่องจากเหตุการณ์น้ำท่วมภาคใต้ปี พ.ศ.2505^{๑๑} ขับร้องโดยขวัญจิต ศรีประจันต์เช่น
 กัน

พี่น้องชาวใต้เคยได้มีทุกข์เมื่อແທ່มตะดุมทุกพบวาคภัย
 พายุกระหน่ำไร้ความปราณี   ทรัพย์สินที่มีพินาศสูญหาย
 ทั้งลมทั้งคลื่นมากลืนชีวิต   บ้างหลับสนิทไม่รู้วันตาย
 หมูไ้ม้ระเนนโคนเอนหักทับ   บ้านเรือนย่อยยับโถมทับวอดวาย
 พ่อแม่พี่น้องจึงต้องย้ายแยกบาปชำระกรรมแทรกย้ายแยกกันไป
 พลัดลูกพลัดเมียสูญเสียบทุกอย่างย่อยยับยับปางตูดคิดแก้ไข

^{๑๑} “ภาคใต้เสียหายทางด้านเกษตรประมาณ 206 ล้านบาท,” สยามรัฐ ปี 13 ฉบับที่ 3789
 (วันพุธที่ 14 พฤศจิกายน 2505) : 1.

เจ็บป่วยตามกันถึงขั้นสาหัส เป็นภัยพิบัติครั้งที่ยิ่งใหญ่
 โอดโอยโหยหวนคร่ำครวญระงม เสียงคลื่นเสียงลมเสียงคนร้องไห้
 สงสารเปรมหนุ่มที่มีทุกข์หนักตามหาคนรักด้วยห่วงอาลัย
 เห็นแต่ซากศพไม่พบลำพู จะตายหรืออยู่ก็ยิ่งสงสัย
 สะพานเก่าแก่มาแต่ครั้งก่อนมองเห็นสังหรณ์โธ่หน้าใจหาย
 ลำพูยืนต้นแต่คนไม่อยู่ คนชื่อลำพูน้องอยู่ที่ไหน
 สายลมพัดผ่านสะพานกิ่งโย หรีดร้องเรไร ไม่มีเสียงลำพู

นอกจากนี้ นักร้องหลายคน que เข้าสู่วงการในระยะเดียวกันก็สามารถแต่งเพลงได้และส่วน
 ใหญ่ก็จะแต่งโดยอาศัยประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้คุ้นเคยกันมาก่อน ดังเช่น ปอง ปริตา ชื่อจริง
 คำป็น ผิวป่า(2 สิงหาคม 2475-ปัจจุบัน) เป็นชาวจังหวัดขอนแก่นและเคยทำงานมาหลายอาชีพ
 ทั้งกรรมกร กระเป่ารถเมล์ คนถีบสามล้อ ฯลฯ โดยการสนับสนุนของกรมศิลป์และกรุง กาคินทำ
 ให้ได้เข้ามาอยู่ประจำวงดนตรีจุฬารัตน์โดยในขั้นแรกได้ทำหน้าที่เก็บเงินก่อน ปอง ปริตาเป็น
 นักร้องที่สามารถแต่งเพลงได้และเพลงที่ร้องส่วนใหญ่เป็นเพลงที่เขาแต่งขึ้นเอง และโดยพื้นฐาน
 ก่อนเข้ามาอยู่วงดนตรีจุฬารัตน์นั้น ปอง ปริตาไม่มีความรู้เรื่องการแต่งเพลงมาก่อนเลย นคร
 ดนอมทรัพย์(กรุง กาคิน) ซึ่งเป็นนักร้องและรองหัวหน้าวงดนตรีจุฬารัตน์เล่าถึงปอง ปริตาว่า
 “ปอง ปริตาออกไปทางพื้นบ้าน สามารถเป่าแคนได้ เป่าแตรได้และตัวเขาไม่เคยคิดจะแต่งเพลง
 มาก่อนด้วย เพลงกลับบั๊ตเป็นเพลงสะท้อนชีวิตออกมาก่อนยังไม่ดัง ครูณะให้เอาเพลงบึง
 โขงที่เฉลิมชัย ศรีวิชาญร้องดังมากเมื่อประมาณปี 97-98 ที่ว่า...เบิ่งน้ำโขงไหลคดไหลโค้งโขง
 ไหลเอื่อยมา... ปองแต่งเพลงสาวฝั่งโขงออกมา ก็ช่วยกันตรวจกับร้อยแก้ว รักไทยนักแต่งประจำ
 จุฬารัตน์ แล้วส่งให้ครูมงคล เพลงนี้ ดังคูมเลย”^{๔๔}

เพลงสาวฝั่งโขงมีเนื้อร้องว่า

โอ้...ฝั่งลำน้ำโขง ยามเมื่อแสงค่ำลงสาวเจ้าคงหลงเล่นตามท่า
 สาวเจ้าคงซึ่เพลีนหนักหนา ซ้อยหรือมากอยท่า สาวเจ้าอย่ามัวหลงคอย
 ขึ้น...จากโขงเถิดหนา มาเฝ้าคอยขวัญตา นื่องอย่าช้าเพราะเสาเฝ้าคอย
 โขงพาใจซ้อยนี้เลื่อนลอย เกรงซักเขาจะพลอยไหลล่องลอยบ่กลับคืนมา
 โอ้...หนอแม่สาวฝั่งโขง ซ้อยหรือหลงคอยเข้าซักสาวจ้านั้นหนักหนา
 ขอให้สาวเจ้าไปปรดเมตตาเพียงคอบคำซักมาขวัญตาเจ้าอย่าเอียงอาย
 ซ้อย...จากสาวฝั่งโขงนอนหลับคาบปลง คิดพะวงสาวเจ้าจะหน่าย
 แม้ได้สาวเจ้ามาแนบกายซ้อยเสียดายบ่ว่า นอนคอยท่าผวาแต่กอดหอมอน

^{๔๔} สัมภาษณ์ นคร ดนอมทรัพย์ วันอังคารที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2542

นอกจากเพลงกลับทอีสาน เพลงสาวฝั่งโขงแล้วเพลงอื่นๆที่ปอง ปรีดาแต่งและขับร้อง อาทิเช่นเพลงสาวอยู่บ้านไค้(2502) เพลงสาวป่าซาง(2501-02) เพลงเที่ยวฝั่งโขง เพลงสาวเจ้าไปไส เพลงน้องนางกลับทนา(ประมาณ2502) เพลงเหรียญคอลธ(ประมาณ2505) เพลงคอยสาวก่อนคืน(ประมาณ2503-04)เพลงกลิ้งฟางสาบสาว(ประมาณ2503) เพลงเดือนค้อยคอยสาว(ประมาณ2503) เป็นต้น การถ่ายทอดบทเพลงของปอง ปรีดานั้นมีกลิ่นอายของวัฒนธรรมพื้นถิ่นภาคอีสานอันเป็นพื้นฐานดั้งเดิมของเขาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นท่วงทำนอง คนตรีที่ใช้เสียงคนประกอบตลอดจนการใช้ภาษาถิ่นในคำร้องและที่สำคัญอีกประการคือเนื้อหาสาระบทเพลงที่ปอง ปรีดาได้ถ่ายทอดออกมาจากประสบการณ์ชีวิตหรือความคุ้นเคยของเขาค่อสังคมหรือวัฒนธรรมภาคอีสาน สะท้อนภาพชีวิตของคนชนบทอีสานโดยทั่วไปในขณะนั้น ดังเช่น เพลงกลับทอีสาน(2501) ที่มีเนื้อร้องว่า

ข้อยอยู่อีสาน ข้อยบ่เคยเก็ยจกร้านดอกหนา ธรรมชาติไม่นำพา
ข้อยจึงหันหน้าเข้ามาเมืองหลวง ข้อยนี้หวังซีไค้ทำงานข้อยจึงจากบ้าน
เหมือนคนอีสานทั้งปวง ข้อยเที่ยวเดินเลาะเลียบบ่องเข้าเมืองหลวง
ข้อยคอยแต่หวังรถจะชนหนา

ไค้ว่าเมืองหลวง คามร้านรวงงามทั้งปวงตั้งเขาว่า ไค้ไค้ไปแล้ว
ไม่ยากลากลับบ้าน ข้อยนั้นหนามีแต่ป่านาเขา ข้อยไค้ยินแต่เขาเว้าว่า
พวกเขาชาวอีสานนั้นประชาช่างเก็ยจกร้านเต็มประดา ทั้งถิ่นไร่ไถนา
หอบกันหันมาเมืองหลวง

อย่าเว้าอีกเลย พวกข้อยบ่เคยคิดจะอยู่เมืองหลวง พวกข้อยอีสานทั้งปวง
พวกข้อยยังเป็นหว่งบ้านนาป่าเขา ที่พวกข้อยเข้ามาหางานอย่าว่าพวกข้อย
ชมซานเก็ยจกร้านสันหลังยาว พอถึงเวลานาข้าว พวกหมู่เฮาชาวอีสานกลับบ้านนา

กลับบ้านอีสาน นั้นสุขสำราญขึ้นบานขุรา ถึงทำไร่ไถนาสุขคามประสา
บ้านนาป่าเขา แม้นผู้ไค้บ่เห็นใจเฮาช่างพวกเขา เหาอย่าไปเว้า ไปจา
ไค้บ่เห็นใจบ่ว่า อยู่สุขขุราคามประสาบ้านนาเฮา

เพลงกลับทอีสานน่าจะแทนความรู้สึกของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ซึ่งตั้งแต่ระยะภายหลังสงครามเป็นต้นมา มีข่าวเกี่ยวกับการประสบปัญหาต่างๆของประชาชนในพื้นที่ภาคอีสานที่ทำให้ต้องโยกย้ายถิ่นไปหารายได้ยังที่ต่างๆอยู่ไม่น้อย ดังเช่นในปี พ.ศ.2499 ชาวภาคอีสานประสบปัญหาความแห้งแล้งกันดาร ขาดแคลนข้าวและน้ำ⁶⁵ จังหวัดร้อยเอ็ดประสบกับความแห้งแล้งติดๆกันหลายปี ทำให้พลเมืองในจังหวัดต้องอพยพไปทำมาหากินจังหวัดอื่นๆและประเทศลาวไป

⁶⁵ สยามนิกร (ศุภร์ที่ 30 มีนาคม 2499)

ละหลายพันครอบครัว⁶⁶ และในปีเดียวกันมีชาวอีสานเดินทางเข้ามาหางานทำในจังหวัดพระนครและธนบุรีเป็นจำนวนมากถึง 9,524 คน จนได้มีการจัดตั้งหน่วยงานประชาสัมพันธขึ้นที่หัวลำโพงคอยให้การสงเคราะห์ ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเหตุขัดข้องต่างๆ⁶⁷ นอกจากนี้เนื่องจากมีชาวอีสานเป็นจำนวนมากถูกนายหน้าหากรรมกรหลอกลวงให้เดินทางมาหางานทำในกรุงเทพฯ จึงได้มีการจัดตั้งองค์กรสงเคราะห์ชาวอีสานขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความลำบากในกรณีดังกล่าวอีกด้วย⁶⁸ เป็นต้น การย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ของคนอีสานเมื่อว่างจากการทำนาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2503 จากตัวเลขการสำมะโนประชากรในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีพบว่า มีผู้ย้ายจากจังหวัดอื่นเข้ามาอยู่ถึง 1 ใน 4 ของพลเมืองในสองจังหวัดนี้ ร้อยละ 14.72 มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁶⁹ บทเพลงที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวชนบทอีสานที่เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะดังกล่าวมีทั้งจากบทเพลงของนักร้องชาวอีสานอย่าง ปอง ปรีดา(ทั้งที่แต่งเองและคนอื่นแต่งให้) ศักดิ์ศรี ศรีอักษร(เพลงรักหนุ่มฝั่งโขง(2500) เพลงสาวรำเคี้ยว ฯลฯ) และนักร้องคนอื่นๆ ในระยะเดียวกัน อาทิ เพลงอีสานก็มีหัวใจ(2501) พงศ์ มุกดาเป็นผู้แต่ง

สาวๆชาวอีสาน บ่สุขสำราญดังใครอื่นเขา
 ไร่นาป่าคินแดง ทั้งแห้ง ทั้งแล้ง มันช่างอับเฉา
 ตรากตรำงาน แสงแดดแผดเผา ค้อนขวักควายไถลากทนมเอา สาวชาวเรา
 บ่ มีคนสนใจ
 อุบล อุคร ขอนแก่น ล้วนแต่ว่า เป็นแดน บ่ ศิวาลัย
 ดอกไม้ บ่ มีสีกลิ่น แม้ผู้คนที่สิ้นเสน่ห์ครึ่งใจ
 มีเพียงเข็มแข็งอคทน ทุกคนขยันทำไป ถึงมิงาม อย่างไครๆ
 หัวใจซื้อถือความกักคิ อคทนทุกวันเดือนปี ขากจนมิงามตามที อีสานเรานี้ก็มีหัวใจ
 คนบางกอกหรือว่าบักเสี้ยว ข้าวข้าวข้าวเหนียวก็คือเพื่อนไทย
 ถึงพลัดถิ่นหากินไกลบ้านชาวอีสานก็มีหัวใจ
 สาวๆชาวอีสาน ที่ต้องพลัดบ้านไปยังถิ่นไกล แผ่นดินถิ่นกันดาร
 จึงต้องทิ้งบ้าน สัจจรร้อนไปข้อยทำกิน ถึงเหง้อรินไหล ไม่ย่อท้อขอแต่สุขใจ

⁶⁶ สยามนิกร (ศุกร์ที่ 21 กันยายน 2499)

⁶⁷ “ปชต.ที่หัวลำโพงช่วยชาวอีสานได้ 200 เศษ,” สยามนิกร (อังคารที่ 16 ตุลาคม 2499)

⁶⁸ “ตั้งองค์กรสงเคราะห์กรรมกรอีสาน ช่วยผู้ที่ถูกหลอกลวงเข้ากรุงเทพฯ,” สยามนิกร (จันทร์ที่ 29 ตุลาคม 2499)

⁶⁹ กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, การศึกษาข้อเท็จจริงเรื่องการอพยพของพลเมืองในประเทศไทย, (พระนคร : กระดาษไทย, 2508), หน้า 6.

ไปทางใด อย่างไม่มีใครเหยียดหยาม

เกิดมา เป็นคนทั้งสี่ ถึงจะไกลต่างถิ่นมีภูเขาข้าม มั่งมีหรือจนเข็ญใจ

ล้วนได้ชื่อว่าไทยทุกรูปทุกนาม ขาวดำ คำสูงคือคน เพราะจนไร้ร้ายเลวทราม

ล้วนรักความดีงาม มีควรมองข้าม ทั้งความปราชัย อีสานนั้นก็มิคิดเกี่ยวกันสัมพันธ์ไมตรี

ต่างถิ่นต่างที่ ต่างมีหัวใจ เขาพลัดบ้าน สงสารเขาด้วยของจงช่วยจนเจือ

เยื้อย ถึงคกยาก พลัดพรากเมืองบ้าน ชาวอีสานก็มีหัวใจ...

นักร้องที่สามารถแต่งเพลงได้ในระยะเดียวกันนี้อีกคนหนึ่งคือ พร ภิรมย์(29 พฤศจิกายน 2471-ปัจจุบันบวชอยู่วัดจีน หรือวัดรัตนชัย พระนครศรีอยุธยา ฉายาบุญญวงษ์โสภิกขุ) หรือชื่อจริงนายบุญสม มีสมวงษ์ ภูมิดำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรคนโตในจำนวนลูก 11 คนของนายประเสริฐ นางสัมพันธ์ มีสมวงษ์ บิดามีอาชีพเล่นลิเก ส่วนมารดาขายขนม พร ภิรมย์จบการศึกษาระดับม.3 เมื่อออกจากโรงเรียนเริ่มหารายได้โดยการร้องเพลงตามที่ต่างๆ ได้อยู่กับคณะจิว และคณะลิเกที่มีชื่อเสียงหลายคณะเช่นคณะลิเกเสน่ห์นิยมศิลป์ของเสน่ห์ โกมารชุน (2495)คณะลิเกนายเต็ก เสือสง่า (2500)คณะลิเกเกศคงคำรงค์ศิลป์ของบุญยงค์ เกศคง ซึ่งรับบทเป็นพระเอกลิเกและเขียนบทลิเกด้วย และคณะลิเกหอมหวลซึ่งอยู่แสดงด้วยเป็นคณะสุดท้าย จนกระทั่งในปี พ.ศ.2501 มงคล อมาตยกุลหัวหน้าวงจุฬารัตน์ ได้ชักนำมาร้องเพลง เริ่มร้องเพลงบันทึกแผ่นเสียงครั้งแรก เพลงลมจ๋า (ทำนองเพลงไทยเดิม) และได้มีโอกาสร้องเพลงบันทึกเสียงต่อมาอีก 3 เพลง คือเพลงกระท่อมทองกวาว เพลงลานรักลานเท และเพลงดอกฟ้าลับแล(ไพฑูริย์ ไก่แก้วแต่ง) พร ภิรมย์ได้มีชื่อเสียงโด่งดังอย่างมากจากเพลงบัวควบบัวบาน (2503) ซึ่งเป็นผลงานการแต่งเอง

ลงเรือน้อยลอยวน	ในสายชลห้วยละหาน
มีทั้งบัวควบบัวบาน	ดอกโบ ไหวก้านงามคา เมื่อลมพัดมาชื่นใจ...
ฝั่งคอมหอมบินคบกถีนบัว	ซ่อนตัวระพันฝันไผ่
เหมือนคนครึ่งชะโลมกล่อมใจ	ฟังยั้งฟังไปโถมเร้าฤทธิ์ล้ำพอง
ปองจะเด็ดบัวบาน	ครวญคิดนานหวันเข้าของ
ใจหมายดิ่งโน้มนโถมลง	หากบัว ไม่มีเข้าของจะชมทั้งสองประทุม
เอื้อมือหมายดิ่งเพียงดอกบาน	ก็เกรงสะท้านถึงก้านดอกคูม
แสนเสียดายเหมือนชายหมคภูมิ	จะเด็ดดอกคูมยังนึกเสียดายดอกบาน
เรือเร็ว ไปหน้อยค่อยค่อยทวน	บัวหอมชวนออกสะท้าน
งามทั้งบัวควบบัวบาน	เทพไททุกแดนพิมานประทานสมดังตั้งใจ
เอื้อมือหมายดิ่งดอกคูมก่อน	ดอกบานก็ค้อนแสนงอน ไปโย
จะเด็ดดอกบานดอกคูมก็ถั่นแกว่งไกว	จะเด็ดดอกไหนกันหนอบัวควบบัวบาน

จะเด็ดที่เดียวเดียวทั้งคู่	ครวญคิดอยู่ไม่นาน
พอคอกกุมแยมเคราะห์	คอกบานก็คงจะแห้งโหยกถึบราร่วงโรยนำจ้ง
ต้องลาแล้วหนอบัวช่องาม	บาปเคราะห์และกรรมประดัง
แล้วจำเรือน้อยคอยเข้าฝั่ง	ไม่ยอมกลับหลังหมคหวังทั้งคุมทั้งบาน

พร ภิรมย์เป็นนักร้องที่มีความสามารถในการร้องลูกและคันทอนสดแล้วยังสามารถแต่งเพลงได้อีกด้วย บทเพลงซึ่งส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดแต่งและขับร้องเองนั้นมีลักษณะท่วงทำนองและสาระคำร้องที่โดดเด่นจากเพลงของคนอื่นๆอย่างชัดเจน ด้านท่วงทำนองเพลงมักใช้ทำนองเพลงไทยเดิมและทำนองแหล่เป็นหลักทั้งนี้คงเนื่องมาจากประสบการณ์พื้นฐานที่มีบิดาเป็นนักแหล่และเล่นลูก และตัวเขาเองยังได้เคยหัดคนตรีไทยจากคณะจิวและเคยได้แสดงลูกมาด้วยหลายคณะก่อนนั่นเอง เช่น เพลงสวรรค์สวาท(ทำนองเพลงไทยเดิมชื่อเพลงแบกค้อยหม้อสองชั้น)เพลงสาวจ้อ (ทำนองเพลงไทยเดิมชื่อเพลงนางครวญสองชั้น)เพลงนางกาคำคอน1 (ทำนองเพลงไทยเดิม/แหล่) เพลงพ้อหม้ายคามมือ(แหล่) เพลงดาวเดี่ยว(แหล่) เพลงน้องจ๋า(แหล่) เป็นต้น นคร ถนอมทรัพย์เล่าถึงการแต่งเพลงแหล่ของพร ภิรมย์ว่า ได้แนวทางมาจากครูไพบุลย์ บุตรขันธ์ที่แต่งเพลงคอกคิดถวิลฟ้าให้กับชัชชนะ บุญนะโชติขับร้องแล้วโด่งดังมาก พร ภิรมย์ซึ่งมีความรู้และสามารถทางการแหล่เป็นพื้นอยู่แล้วจึงได้คิดแต่งเป็นเพลงขึ้นบ้าง เพลงในลิลาแหล่เพลงแรกที่พร ภิรมย์แต่งขึ้นคือเพลงชมคง ซึ่งได้รับการตอบรับดีมาก แล้วพร ภิรมย์ก็แต่งเพลงด้วยลิลาแหล่ออกมาเป็นจำนวนมาก⁷⁰ และจากการที่ใช้ทำนองเพลงไทยเดิมและทำนองแหล่เป็นส่วนมากจึงนำคนตรีไทยมาประกอบจังหวะเป็นสำคัญ โดยเฉพาะระนาดเอกเป็นเครื่องดนตรีที่นำมาใช้มากในเพลงประเภทแหล่

สำหรับสาระคำร้องบทเพลงของพร ภิรมย์นั้นมีหลากหลายทั้งเรื่องราวความรัก เหตุการณ์ในสังคมร่วมสมัย และที่โดดเด่นก็คือการนำเอาเรื่องเล่า วรรณคดีไทย ชาดก นิทานพื้นบ้าน มานำเสนอ บทเพลงที่น่าค้นหาโครงเรื่องมาจากนิทานพื้นบ้าน อาทิ เพลงดาวถูกไก่(ตอน1-2) เพลงดาวจระเข้(ตอน1-2) เพลงวังแม่ลูกอ่อน(ตอน1-2) เพลงกระด่ายคืนลม เพลงลาใจ(ตอน1-2) หรือเพลงแพะป่าที่มีเนื้อร้องว่า

พร ภิรมย์ มาอีกแล้ว	เสียงแฉ้วแฉ้วสะกิดใจ
เป็นนิทานของคนไทย	ให้คำรหัสคิธรรม
ว่าครั้งนั้นแพะตัวหนึ่ง	เดินมาถึงซึ่งบ่อน้ำ
ความกระหายโคควายคำ	คืบน้ำกินจนพุงกาง
ขอบบ่อสิ้นขึ้นไม่ได้	มันเสียใจหมคหนทาง
อ่อนแรงว่าอกล้ววาวาง	ฉ ท่ามกลางบ่อธารา

⁷⁰ สัมภาษณ์ นคร ถนอมทรัพย์ วันอังคารที่ 23 กุมภาพันธ์ 2542

สุดแรงคู่ผู้ช่วยเหลือ	มาเอื้อเพื่อช่วยชีวา
น้ำตาหยดหมดปัญญา	อนิจจาจะตื่นใจ
ขณะนั้นมีจิ้งจอก	ตัวหนึ่งออกจากชายไพร
เดินมาพบแพะมีภัย	อยู่กลางบ่อห้วยรอฮา
เย็บแพะป่าว่าหน้าโง่	แพะหัวโตโง่กว่าตา
ไม่คู่ช้ายไม่คู่ขวา	ไม่คู่หน้าหลังให้ตี
ไม่ส่งเกิดความเคียด	ไม่ครีครีให้ด้วนดี
ทั้งบัน ไคก็ไม่มี	ทางขึ้นลงจงควรตาย
ควรแน่ตายแพะหัวโต	ตายเพราะโง่อย่างมงาย
หากความคิดของตัวเจ้า	เหมือนกับคราอันมากมาย
คงไม่ถึงซึ่งความตาย	ด้วยบ่อน้ำอย่างแน่นอน
เจ้ามีเคราะห์เพราะประมาท	ตัวเจ้าขาดความตั้งวรม์
ธรรมภานิดคิดห้ายกลอน	นิตัมมะระละฉังตโย

บทเพลงแต่ละเพลงของพร กิรมย์ค่อนข้างยาวแต่ก็ชวนให้สนใจฟังเพราะส่วนใหญ่เป็นนิทานหรือเรื่องเล่าที่คุ้นเคยกันดีหรือไม่ก็ฟังทราบเรื่องราวต่างๆ ได้โดยไม่ต้องหาอ่านที่ไหน นับเป็นกลวิธีที่น่าเสนอผลงานเพลงที่น่าสนใจไปอีกแบบหนึ่งและเป็นแบบฉบับไม่มีใครเหมือน และนอกจากฟังเพื่อความบันเทิงยังจะได้รับรู้ถึงแง่คิด ข้อควรปฏิบัติต่างๆ ที่ผู้แต่งมักสอดแทรกเอาไว้ในบทเพลงด้วยเสมออีกด้วย

ในระยะเวลาเดียวกันนี้มีนักร้องที่มีความสามารถอีกคนหนึ่งคือ ชาย เมืองสิงห์หรือชื่อจริง สมเศียร พานทอง(24 ตุลาคม 2482-ปัจจุบัน) ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดสิงห์บุรี เป็นบุตรของนายสี นางบัวน พานทอง ครอบครัวมีอาชีพทำนา ปีพ.ศ.2500เข้ามาเรียนเพาะช่าง แต่ก็ต้องลาออกจากการเรียนในปี พ.ศ.2503 เพราะที่บ้านนาล่ม 2 ปีซ้อนไม่มีทุนส่ง นายสมเศียร พานทองได้ออกทำงานหลายอย่างรับจ้างทั่วไป โดยอาศัยความรู้ทางช่างศิลป์รับจ้างเขียนป้าย วาดรูป แกะสลักงานปั้นงานปูน คนงานคากผัก รับจ้างไสหมาก กรรมกร ฯลฯ โดยงานหลักคือเขียนป้ายโฆษณาภาพยนตร์ที่โรงหนังศรีตลาดพลู มีความสนใจรักเสียงเพลงจึงรับจ้างร้องเพลงเชียร์ในถึงฉบับหัวรีเชียร์ร่าวงหาเงินด้วยจนได้ฉายาว่า “สิงแดง” เคยร้องเพลงเชียร์ร่าวงและรวมตัวกับพรรคพวกตั้งคณะร่าวงวิเศษน้อยราชาในขณะที่ยังศึกษาอยู่ทำให้พอมีเงินส่งตัวเองเรียนมาบ้าง คืบวันที่ 4 กันยายน 2504 วงดนตรีจุฬารัตน์ ปิควิกแสดงที่วิกศรีตลาดพลู นายอารมย์ คงกะพัน(พี่เบิ้ม)ผู้กว้างขวางที่ขายของที่โรงภาพยนตร์นั้นพาไปฝากตัวกับมงคล อมาตยกุล หัวหน้าวงดนตรีจุฬารัตน์แต่มงคล อมาตยกุลยังไม่รับในทันที จนกระทั่งในวันที่ 10 กันยายน 2504 ที่สถานีวิทยุ ปชต.7 เจริญสะพานพุทธฝั่งธนบุรี สมเศียร พานทองได้มีโอกาสขึ้นเวทีร้องเพลงแหล่ได้กับพร กิรมย์ซึ่งกำลังเป็นนักร้องโด่งดังของวงดนตรีจุฬารัตน์ การแสดงความสามารถครั้งนั้นเป็นที่ชื่น

ชอบของผู้ฟังผู้ชมมาก ทำให้มงคล อมาตยกุลรับเข้าเป็นนักร้องประจำวงดนตรีจุฬารัตน์ พร้อมทั้งตั้งชื่อให้ใหม่ว่าชาย เมืองสิงห์

ชาย เมืองสิงห์อยู่วงดนตรีจุฬารัตน์ไม่นานก็ได้ร้องบันทึกแผ่นเสียง คือเพลงชมสวนซึ่งเป็นผลงานเพลงที่เขาเริ่มแต่งขึ้นเป็นแรกด้วยในทำนองແທ້คำมดและเพลงนี้ก็ทำให้เขามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักขึ้นมาไม่น้อย เพลงชมสวน(2504) ชาย เมืองสิงห์ได้เรียนรู้การแต่งเพลงด้วยตัวเองโดยอาศัยว่าในวงดนตรีจุฬารัตน์มีนักดนตรี นักแต่งเพลงหลายคนเช่นมงคล อมาตยกุล ไพบูลย์ บุตรขัน กุง กาคิน และเขาได้แต่งเพลงให้นักร้องคนต่างๆโดยเฉพาะผู้ที่อยู่วงดนตรีจุฬารัตน์จำนวนหลายคน เช่นสังข์ทอง สีใส ไชยศึก นพคุณ เป็นต้น บทเพลงที่เขาแต่งขึ้นโดยเฉพาะเพลงที่ขับร้องเองมีลักษณะเด่นตรงที่มักสอดแทรกทำนองเพลงพื้นบ้านพื้นเมืองไว้ด้วยเสมอ ซึ่งทั้งหมดทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นบทเพลงล้วนแต่มาจากความคุ้นเคยที่ได้รับซึมซับมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กซึ่งตัวเขาเองก็สนใจมากด้วย ดังที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ก็คูติกมั่ง โบนศมมั่ง ละครมั่ง อะไรต่ออะไร แล้วก็งานบวชงานแต่ง มีหมอลำบวญ หมอผีมาเช่นผีอะไรต่ออะไร มันเข้าหูอยู่แล้วตัวเองก็มี ความชอบไทยเดิมเป็นเดิมพันอยู่แล้ว ตั้งแต่เด็ก อะไรต่ออะไรก็เอาพวกนั้นแหละเข้ามาผสมกัน แต่ว่าเป็นคนที่ไม่ได้เรียนมาทางหลักวิชาการ เพลงไทยเดิมแต่ละเพลงไม่จบหรือ ไม่รู้จักชื่ออะไร แต่มันมีพรสวรรค์อยู่ด้านหนึ่งที่เคยร้องคัน ร้องແທ້ ร้องอะไรต่ออะไรอย่างหมอลำบวญเขาทำ เอาอย่างเทศน์มหาชาติเมียต้องตามแม่ไปที่วัดเพราะแม่จะคือไปอยู่วัดทุกวัน โคน วันพระ มันก็ได้ฟังพระเขาเทศน์ทำนอง เทศน์มหาชาติสมัยก่อนเขาเทศน์ทำนอง 13 กัณฑ์นี่จะเทศน์ไม่ซ้ำกันเลย ก็จำเหล่านั้นมาใส่เป็นทำนอง แต่ว่าประยุก์เอาตามที่ลีลาตัวเองทำได้ ก็เลยออกมาไม่เหมือนเขา เหมือนกับลูกทุ่งพื้นทาง เหมือนແທ້พื้นทาง”⁷¹

และการแต่งเพลงสอดแทรกทำนองเพลงพื้นบ้านของชาย เมืองสิงห์มีลักษณะไม่เหมือนเพลงที่คนอื่นๆแต่งเพราะในเพลงหนึ่งๆจะมีเพลงพื้นบ้านหลายรูปแบบ ซึ่งเขาให้สัมภาษณ์ถึงการหยิบยกเอาเพลงพื้นบ้านมาประยุก์แต่งเพลงที่เป็นแบบฉบับของตัวเองว่า “เริ่มจากอาจารย์ ไพบูลย์ บุตรขันเป็นผู้ที่ชอบหยิบยกเอาเพลงพื้นบ้านมาผสมกับทำนองไทยสากล เขาแต่งมาให้คนอื่นดังอยู่หลายคน ก็เลยเจริญรอยตามบ้าง เอาอาจารย์ไพบูลย์บวกกับพร ภิรมย์ แล้วก็บวกกับพื้นบ้านเข้ามา ถ้าพูดง่าย ๆ คือผสมແທ້เลย ถ้าเขียนเป็นโน้ต นักดนตรีสายหัว แต่คนฟังๆรู้เรื่องนะ เอ๊ะมันแปลกดี ออกนี่นิตไปออกโน้นอีกแล้ว..”⁷²

⁷¹ สัมภาษณ์ชาย เมืองสิงห์ วันเสาร์ที่ 24 ตุลาคม 2541

⁷² สัมภาษณ์ชาย เมืองสิงห์ วันเสาร์ที่ 24 ตุลาคม 2541

บทเพลงที่ชาย เมืองสิงห์แต่งในนามของสมเศียร พานทอง เป็นทำนองเพลงพื้นบ้าน หลากหลายลีลา ดังเช่น เพลงมาลัยดอกกรัก(พ.ศ.2505) คัดแปลงมาจากเพลงพวงมาลัย ซึ่ง สำหรับความเป็นมาของเพลงพวงมาลัยนั้นก็ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนถึงจุดกำเนิด แต่ก็น่าจะจะมีอายุไม่น้อยเช่นเดียวกับเพลงพื้นบ้านอื่นๆ เพลงพวงมาลัยเป็นเพลงเล่นกันสนุกๆเกี่ยวพาราสิกัน ไปเรื่อยๆแพร่หลายในแถบภาคกลางซึ่งส่วนใหญ่ประชาชนชาวบ้านจะเล่นกันในโอกาสงาน ครุฑสงกรานต์และโอกาสอื่นๆก็มีบ้าง เวลาเล่นขึ้นกันเป็นวงกลม มีพ่อเพลงแม่เพลงร้องเองรำเอง ว่าโต้ตอบกัน และมีเอกลักษณ์ตรงที่มักขึ้นต้นด้วยคำว่า เอ้อระเหยลอมมา...แล้วตามด้วย สร้อยและเนื้อร้อง⁷³ ชาย เมืองสิงห์นำทำนองเพลงพวงมาลัยมาประยุกต์เป็นเพลงมาลัยดอกกรักมีเนื้อร้องว่า

หอมมาลัยที่ชายรับมาจากเจ้า รับมาจากสาวเล่นเอาหัวใจชายสั่น
พวงมาลัยคล้องดวงใจผูกพัน ต่างพยานรักกัน ไม่ว่าคืนหรือวัน
จิตรำพันถึงขอหลับละเมอเพื่อไป แม่พวงมาลัยขวัญใจอยู่ไหนเล่า

ไอ้ละหนอลอยมา ลอยมาแล้วอย่าลอยไป มาลัยเคยมอบให้พี่
จะคว้นรีบหนีจากพี่ไปไหน มาลัยเจ้าอย่าดวงต่อ จงรีบคล้องคอพี่เสียโดยไว
รักน้องหรือจนงามขำ กลัวน้องจะซ้ำเมื่อหลงทางไป เพราะเจ้ายังสาวสดสวย
หลงทางลงห้วยใครจะช่วยเจ้าได้ ผิดนักดอกกรักจะซ้ำ อย่าหลงน้ำคำ
มายาสาโล อย่าให้มาลัยดอกกรัก โรยรากริบหักพลัดพรากกระจาย
มาลัยจ๋าอย่าลืมเจ้าของ เตี้ยยามเข้าหมองจะต้องไปนั่งร้องไห้
มาลัยเจ้าเอ๋ยมาลัย ไอ้แม่พวงไหนเอ๋ยมาลัย จงมอบหัวใจให้พี่ชายคนเดียว

บทเพลงของชาย เมืองสิงห์ที่ปรับประยุกต์จากทำนองเพลงพื้นบ้านมีเป็นจำนวนมาก มี ทั้งที่ปรับคัดแปลงจากทำนองเฉพาะอย่างและที่ผสมผสานกันหลายทำนองหลายประเภท อาทิ เพลงแก่นแก้ว(2505)ทำนองเพลงไทยเดิมปนแหล่ เพลงน้ำนึ่งไหลลึก(2505)ทำนองรำวง เพลง กิ่งทองใบหยก(2506)ทำนองเถิงประยุกต์ เพลงงอนเกินงาม(2506)ทำนองเพลงไทยเดิม เพลงคิงค่าง(2506)แหล่พื้นทาง เพลงคึกคากำ(2506)ทำนองเพลงจีนปนเพลงไทยเดิม เพลงมนต์ เมืองสิงห์(2506)ประยุกต์จากทำนองการเล่นหุ่นกระบอก เพลงขมกลืน(2507)ทำนองเพลงไทย เดิมปนเถิง เพลงน้องรักนักร้อง(2507)ทำนองเถิงปนแหล่ปนลำตัด เพลงแฟนประจำ(2507) ทำนองเพลงไทยเดิมปนเถิง เพลงแม่ขนนางอน(2507)ทำนองเถิง เพลงอกหนุ่มกัสม์รัก(2507) ทำนองลำตัด เป็นต้น

⁷³ เอนก นาวิกมูล, เพลงนอกศตวรรษ, หน้า 329-341.

สำหรับโครงเรื่องของบทเพลงนั้นเอามาจากประสบการณ์ บางทีก็เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นกับตัวเองหรือเก็บเอาจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ดังเช่นบทเพลงพ่อลูกอ่อน(2505)ซึ่งเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างมากเพลงหนึ่งชาย เมืองสิงห์นำเค้าโครงเรื่องมาจากเรื่องเล่าที่ได้ยินมาตั้งแต่เด็ก เป็นเรื่องของผัวเมียคู่หนึ่งที่อยู่แถววัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี มีปัญหาทะเลาะกันแล้วเมียหนีตามผู้ชายไปฝ่ายผัวจึงได้รำพึงรำพันปลอบกล่อมลูก เพลงนี้ประยุกต์ทำนองพื้นบ้านแถวจังหวัดสิงห์บุรี⁷⁴

วัดเอี้ยวัดโบสถ์ปลูกข้าวโพดสาธิต ยามเมื่อผัวคอกยากเมียก็ดี
จากเมินหน้าหนี ไอ้ข้าวโพดสาธิตผัวอยู่ทางนี้ต้องโรยรา

เกณฑ์ชะตคเสียงอีกาบอกข่าว เป็นเหมือนกลางแควกร้าว เรื่องราวข่าวร้ายไฉน
ถึงบันไดเห็นจึงจกคคพลัน ลูกแดงร้องถันไอ้เมียฉันทไปไหน

รอยอาลัยเหลือสไบขาดหล่น มันถึงคราวฮับจน หน้ามนตามผู้คูใหม่
หลงลืมคองหึงลูกอ่อนจากไป ผัวตรอมหมองโหม้มอกคูกน้ำคาพรู
แดงของพ่อ ลูกอย่าร้องเลยหนอ พ่อยังเฝ้ารักเอ็นดู เพราะเมียไกล
หึงถูกไว้นอนอยู่ ต้องอุ้มชู แขนวนแปลให้ให้เจ้านอน

พอเมียจรผัวต้องนอนกล่อมเห่ มือน้อยไกวแกว่งแปล เหนให้ลูก
น้อยขามฮ้อน รับกกรรมซ้ำจำอยู่คู่นอน เลี้ยงลูกอ่อนสาบแน่นอนเรื่องเมีย

การที่ได้นำท่วงทำนองเพลงที่คุ้นเคยคุ้นหูมาผสมผสานกันอย่างหลากหลายเป็นแนวเพลงที่แปลกแตกต่างจากบทเพลงของนักร้องโดยทั่วไป ประกอบกับเป็นนักร้องที่มีลีลาที่น่าเสียงแหลมเล็ก เวลาร้องเล่นลูกคอหลายชั้นอันเป็นแบบฉบับที่ไม่มีใครเหมือนอีกด้วย ทำให้ชาย เมืองสิงห์โด่งดังอย่างรวดเร็ว นอกจากจะแต่งเพลงโน้มนักไปทางพื้นบ้านพื้นเมืองแล้วชาย เมืองสิงห์ยังได้นำทำนองเพลงสากลที่กำลังเป็นที่นิยมมาปรับประยุกต์แต่งด้วย ดังเช่นเพลงลูกสาวใครหนอ

ผูกสมิครรักน้องมานาน หึงใจไม่ปานลูกสาวแม่เอ๋ย
แจ่มจริงยิ่ง ไปกว่าใคร เห็นจะลืมไม่ได้ทรมานเขย รักไม่กล้าเอ่ยนาน
แล้วเคยชอบกันมา คิดจะหมั้นแก้วคา จนใจหนักหนาเกรงว่าแม่ยายจะรัง
แม่สรรกำเนิดเกิดลูกสาวสวยหรู ทำบุญโดยยากรู้กุศลจึงสร้าง ้วยน้อง
แรกรุ่นคฤณี สมส่วนโตภักพวกผู้ชายต่างหวัง เก่งกาจสามารถยอมคน
ทั้งแก่นทั้งชนหน้ามนแก้จ้ง หลงรักน้องอัดแน่นในอก เหมือนคอกขุนนรกหัวอกแทบพัง

⁷⁴ สัมภาษณ์ชาย เมืองสิงห์ วันเสาร์ที่ 24 ตุลาคม 2541

เพลงลูกสาวโครหนอใช้จังหวะออฟบิทซึ่งเป็นจังหวะเพลงสากลแนวร็อก(Rock)ที่เริ่มเข้ามาแพร่หลายในสังคมไทยในระยะหลังสงครามประมาณปี พ.ศ.2498 บรรดาวัยรุ่นไทยนิยมคลัง โคล้ เพลงแนวร็อกกันมากจนถึงกับมีการแต่งกายและสร้างบุคลิกเลียนแบบขึ้นอย่างเก๋ไก๋แปลก และมีผู้นิยมเพลงร็อกบางกลุ่มแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ร่าอย่างสุดเหวี่ยงในที่สาธารณะหรือในโรงหนัง บางครั้งก็มีการตะโกนคำทอกล้อขบขันพวกตลกกันบ้าง จึงทำให้ภาพลักษณ์ของเพลงแนวร็อกได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ลบอยู่บ่อยครั้ง จนกระทั่งทางราชการสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ประกาศห้ามสถานีวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ วงดนตรีที่สังกัดหน่วยงานราชการ ตลอดจนร้านค้าที่มีผู้เพลงเปิดเพลงร็อก รวมทั้งเพลงสากลจังหวะใหม่ๆ ในขณะนั้นเช่น จังหวะทวิสต์และออฟบิทด้วย เพราะเห็นว่าการเดินจังหวะเพลงใหม่นี้มีลักษณะชั่วชู้และโง่เมื่อยไปทางกามารมณ์และเป็นการทำลายวัฒนธรรมประเพณีที่ดีของชาติ⁷⁵ จากคำสั่งดังกล่าวทำให้เพลงลูกสาวโครหนอของชาย เมืองสิงห์ได้รับผลกระทบไปด้วย

“เอลวิสเข้ามาระบาดประมาณปี 2500 ก็กำลังดังพอดี

จังหวะออฟบิทมันเป็นจังหวะของพวกเอลวิสหรือพวกที่มาระบาด
สฤษดิ์แกจะปราบปรามพวกวัยรุ่นก็ประกาศออกคำสั่งมาห้ามเพลง
ที่มีจังหวะเหล่านี้ ห้ามเปิดสถานีวิทยุโดยเด็ดขาด ผลกระทบเพลง
ลูกสาวโครหนออีกพลอยโดนไปด้วย จังหวะออฟบิทเพลงเดียว”⁷⁶

สำหรับเพลงสากลแนวร็อก แม้จะมีการห้ามปราบกันอย่างไร ก็ยังมีสถานีวิทยุหลายแห่งเปิดเพลงแนวนี้กันอยู่มาก แม้แต่สถานีวิทยุในสังกัดหน่วยงานราชการ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงสามยอดของกรมตำรวจ สถานีวิทยุสทร. สถานีวิทยุกรมการรักษาดินแดนและสถานีวิทยุกองทัพบก⁷⁷ มีบทเพลงของศิลปินต่างๆบันทึกถึงบรรยากาศความแพร่หลายของเพลงแนวร็อกเอาไว้ด้วยบ้าง ดังเช่นเพลงโรคคลั่งร็อก(2500)แต่งโดย พยงค์ มุกดาที่ว่า

คลังต่างคนโกธคลัง ได้ฟังเข้าคำ เดินร่าร้องเล่น

เป็นเพลงแนวร็อก แบบร็อก แบบร็อก แล้วยกบอกว่า คีต้า คีต้า คีต้า

ทุกแห่งก็ต้องนำ ต้องนำ ต้องนำ ร็อกแอนดโรลแพร่หลาย

หรือเพลงหมอด่าร็อก (2502) ที่ศักดิ์ เกิดศิริแต่งให้คำรณ สัมบุญฉานนันทชัยร้องในลิลาของเพลงพื้นบ้านอีสาน ที่มีเนื้อร้องว่า

⁷⁵ กอช มท.0201.2.1.3/346 การแสดงเพลงจังหวะร็อก เอน รอลส์(ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2503)

⁷⁶ สัมภาษณ์ชาย เมืองสิงห์ วันเสาร์ที่ 24 ตุลาคม 2541

⁷⁷ ทินกร ศคศรี, “สถานีวิทยุเสียงสังคโลก” เสรีไทย (พฤษศศิที่ 24 พฤศจิกายน 2503)

โอ้...โอ้ละเนื้อ...นวลเอ๋ย...ฟังเดื่อน้องทองใบเนื้ออ่อน

ฟังกลอนลำร็อกแอนครัดเดื่อนาง ซ้อยจะแอ้วเคี้ยวอย่างฝ่าหรั่งอเมริกา
 คาวันแดงแดงแฉดศาดต่องฟ้า ซ้อยแอ้วเดื่อน้องเนื้อทองกานดา
 ซ้อยสิ้มักเจ้าหลายซ้อยบ่กลายมักหน้า ซ้อยบ่มีไผมีข้างซ้อยอยู่อย่างเอกา
 หมอลำร็อก หมอลำร็อก ขอบอกมักเจ้าแม่สิเฮ็ดหยังเล่า ซ้อยรอเจ้าเมตตา
 โอ้แม่สิ้มะคันกินบ่มันแสนเปรี้ยว ฟังซ้อยแอ้ววันเดียวแม่ก็เปลี่ยววิญญา
 ซ้อยแอ้วเพลงร็อกซ้อยสิบอกความรัก แม่สิให้คะหวักซ้อยว่ากวักเรียกหา
 แม่ทำปากนุบมิบแม่กระซิบเหมือนว่าให้ซ้อยนี้มาเวลาดสองยาม...บ่ขอมแล้ว

หมอลำจากบทเพลงดังกล่าวนี้เป็นความบันเทิงพื้นบ้านของคนในภาคอีสานที่มีบทบาทแพร่หลายในสังคมอีสานมาเป็นเวลาหลายพันปี ในสมัยโบราณเรื่องราวทางศาสนาหรือวรรณคดีต่างมีการจารึกลงไว้บนใบลานและเก็บรักษาเอาไว้ในลำไม้ม้วนเรียกว่าหนังสือหนึ่งลำ ใครก็ตามที่สามารถจดจำเรื่องราวต่างๆในหนังสือหนึ่งลำและนำไปเล่าให้คนอื่นฟังเรียกว่าหมอลำ หมอลำในระยะแรกเริ่มนั้นออกโรงเกี่ยวกับงานชาวบ้านโดยได้รับเชิญให้ไปเล่าเรื่องราวต่างๆเพื่อความสนุกสนาน คลายความเศร้าโศกในงานต่างๆ เช่น งานศพ งานทำบุญบ้าน งานเทศกาลประจำปีของหมู่บ้านตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นลักษณะหมอลำพื้นๆที่ไม่มีพิธีรีตองอะไรมากนัก ต่อมามีการสอดเสียงแคนเข้าไปเพื่อเพิ่มความสนใจของผู้ฟัง เวลาเล่าก็จะมีคนเป่าแคนคลอไปด้วย จนกลายเป็นศิลปะเพื่อความบันเทิงรูปแบบหนึ่งขึ้นมาและได้มีการพัฒนาการแยกออกเป็นหลายประเภท มีทั้งลำกลอน ลำซิ่งซู้ ลำซิ่งชาย ลำแมงค้ำเต่า ลำผีฟ้าผีซง ลำเรื่อง ลำเพลิน⁷⁸ หมอลำแคนซึ่งได้แก่การลำหรือการขับร้องกลอนต่างๆโดยมีแคนประกอบนี้เป็นกลุ่มวัฒนธรรมเพลงและดนตรีพื้นบ้านกลุ่มหนึ่งของกลุ่มคนที่ใช้ภาษาไทยลาวซึ่งกระจายอยู่ในหลายจังหวัดในภาคอีสานได้แก่จังหวัดเลย หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ มุกดาหาร ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ยโสธรและอุบลราชธานี ซึ่งในพื้นที่ภาคอีสานนั้นมีกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ลาว เขมร ชนกลุ่มน้อยต่างๆ อาทิ ย้อ แสก กะเลิง กะโซ่ ชาวนน พุไทยและมิแยกย่อยออกไปอีกหลายกลุ่มที่ต่างก็มีวัฒนธรรมทางการดนตรีและเพลงเป็นแบบฉบับของตนเอง อย่างไรก็ตามอาจจัดกลุ่มเพลงและดนตรีพื้นบ้านของภูมิภาคนี้ได้ตามกลุ่มวัฒนธรรมที่สำคัญ นอกจากกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำแคนดังกล่าว ก็ยังมีกลุ่มวัฒนธรรมเพลงโคราชเป็นกลุ่มที่นิยมเล่นเป็นเพลงพื้นบ้านในท้องถิ่นของตนเองอย่างโดดเด่น

⁷⁸ บุญกว้าง วาทยิชา, "ประวัติความเป็นมาของหมอลำ" เอกสารหมายเลข 3 ประกอบการสัมมนาเพลงพื้นบ้านอีสาน จัดโดยวิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยคณาสุวดี มหาสารคาม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างวันที่ 12-15 กรกฎาคม พ.ศ.2524

เด่นในจังหวัดนครราชสีมาและบริเวณใกล้เคียง และกลุ่มวัฒนธรรมเขียง-กันตรึมเป็นการขับร้องเป็นภาษาเขมร โดยมีคำไทยปนอยู่บ้าง เล่นกับดนตรีที่มีกลองกันตรึม แพร่หลายอยู่ในจังหวัด สุรินทร์ บุรีรัมย์และศรีสะเกษ⁷⁹

ลักษณะการสร้างสรรค์งานเพลงของศิลปินเพลงตลาดนั้น ไม่ได้ตั้งวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่นอันเป็นรากเหง้าที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยได้หยิบยกเอาลักษณะของศิลปะการบันเทิงพื้นบ้าน โดยเฉพาะเพลงและดนตรีมาปรับประยุกต์เป็นเพลงไทยสากลต่างๆซึ่งอาจถือเป็นบทบาทสำคัญที่ทำให้คนในท้องถิ่นต่างๆซึ่งมีวัฒนธรรมการบันเทิงหรือเพลงและดนตรีเป็นของแต่ละที่แต่ละถิ่น ได้มีวัฒนธรรมการเสพสิ่งบันเทิงเป็นรูปแบบเดียวกันคือเพลงไทยสากลอันเป็นวัฒนธรรมบันเทิงรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการรับอิทธิพลดนตรีตะวันตกที่แพร่เข้ามาสู่สังคมไทยอีกประการหนึ่งพร้อมกับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่เริ่มขยายตัวมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

กล่าวคือระยะตั้งแต่ปี พ.ศ.2500โดยประมาณ เพลงตลาดหรือเพลงชีวิตได้มีลักษณะที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านอย่างชัดเจน จากการสร้างสรรค์ของเหล่าศิลปินที่ได้หยิบยกเอาลักษณะของศิลปะการบันเทิงต่างๆที่แพร่หลายในสังคมโดยเฉพาะดนตรีและเพลงพื้นบ้านพื้นเมืองหลายประเภทซึ่งเหล่าศิลปินส่วนใหญ่คุ้นเคยหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกันมาโดยตรงมาปรับประยุกต์เป็นเพลงไทยสากล และยังได้สอดแทรกความเป็นท้องถิ่นทางด้านคำร้องทั้งการใช้ภาษาถิ่นและสาระของบทเพลงที่บอกเล่าเรื่องราวชีวิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับคนชนบทแง่มุมต่างๆ ตลอดจนการขับร้องที่เป็นลีลาเฉพาะอย่างโดดเด่น และบทเพลงตลาดหรือเพลงชีวิตซึ่งได้พัฒนาการมามีลักษณะที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านดังกล่าวนี้ถูกเรียกขานเป็นชื่อใหม่ว่า “เพลงลูกทุ่ง”

3.4 “เพลงลูกทุ่ง”(พ.ศ.2507)

เหล่านักร้อง นักแต่งเพลงทั้งเก่าและใหม่ที่เกิดขึ้นเรื่อยๆต่างพยายามสร้างสรรค์ผลงานเพลงใหม่และได้นำเสนอออกมาเป็นแบบตามแนวถนัดของแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การตอบรับจากผู้ฟังผู้ชมก็มีต่างกันไป และในปี 2507 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ได้เชิญวงดนตรีจุฬารัตน์ของมงคล งามนิตยกุลไปแสดงออกโทรทัศน์ ในครั้งนั้น ช่าง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายจัดรายการของสถานีได้ตั้งชื่อรายการให้ว่า “เพลงลูกทุ่ง”

⁷⁹ ปัทมา บุญอินทร์, “การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษาและสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537)

จากข้อเขียนของประกอบ ไชยพิพัฒน์ ผู้จัดรายการในครั้งนั้นได้บอกกล่าวถึงความเป็นมาของรายการ “เพลงลูกทุ่ง” ไว้ว่า ก่อนหน้าในราวเดือนพฤษภาคม 2507 ท้วม ทรนง(ชูชีพ ชำของยุทธ) ผู้กำกับเวทีทั่วไปของสถานีโทรทัศน์ ได้เคยเสนอต่อช่างง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายจัดรายการให้ลองนำนักร้องเพลงตลาดซึ่งกำลังเป็นที่นิยมแพร่หลายมาแสดงออกโทรทัศน์ดูบ้าง ช่างง รังสิกุลอนุญาตโดยให้อาจินต์ ปัญงพรค์เป็นผู้จัดควบคุม คัดเพลงและนักร้องที่เห็นสมควรมาออกโทรทัศน์ได้ และตั้งชื่อรายการให้ด้วยว่า “เพลงชาวบ้าน” นักร้องที่ได้รับคัดเลือกครั้งนั้น 3 คน คือ พร ภิรมย์ ผ่องศรี วรนุชและทูล ทองใจ ความที่ไม่เคยออกโทรทัศน์มาก่อนเลย รายการวันนั้นสถานีถูกตำหนิจากผู้ชมมากมาย บ้างก็ตั้งข้อรังเกียจ ตำว่าผู้จัด หว่าไม่เข้าทำจนอาจินต์ ปัญงพรค์ ผู้ควบคุมรายการขอลีกจัดรายการอีกต่อไป ต่อมาจนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2507 ปีเดียวกันนั้น ประกอบ ไชยพิพัฒน์เองได้เสนอฝ่ายจัดรายการที่จะนำนักร้องเพลงตลาดดังกล่าวมาออกโทรทัศน์อีกครั้ง ช่างง รังสิกุลอนุญาตและตั้งชื่อรายการให้ใหม่อีกว่า “เพลงลูกทุ่ง” ปรากฏว่าเมื่อออกอากาศไปแล้วก็ถูกตำหนิจากผู้ชมอย่างมากเช่นเดิม แต่ก็ยังจัดต่อไป หลังจากเชิญวงจุฬารัตน์มาออกรายการ “เพลงลูกทุ่ง” ครั้งแรกซึ่งมีชาย เมืองสิงห์เป็นนักร้องนำวงมา แล้วครั้งต่อมาก็เชิญคนอื่นๆมาครั้งละประมาณ 4 คน แล้วคัดเลือกเพลงที่เหมาะสม ผสมนักร้องเริ่มใหม่เข้าบ้างเพื่อส่งเสริม นักร้องที่ได้ออกร้องเพลงทางโทรทัศน์ในครั้งต่อๆ มาอาทิ ไวพจน์ เพชรสุพรรณ เพชร พนมรุ้ง ชัยณรงค์ บุญยโชติ พจน์ พนาวัลย์ ไพรวลัย ลูกเพชร เป็นต้น รายการขณะนั้นออกอากาศเดือนละ 2 ครั้ง อยู่จันทร์วันจันทร์ เวลา 18.00 จัดได้ติดต่อกันจนย่างเข้าเดือนที่ 6 ประชาชนผู้ดูโทรทัศน์เริ่มยอมรับและกล่าวขวัญถึงรายการนี้กันมากขึ้น ความนิยมแทรกซึมไปตามวงดนตรีต่างๆ เริ่มเรียกวงของตนเองว่าวงดนตรีลูกทุ่งและนักร้องก็นิยมเรียกตนเองว่าเขาคือ นักร้องเพลงลูกทุ่งด้วย^{๒๐}

อาจินต์ ปัญงพรค์ ผู้ควบคุมรายการของสถานีโทรทัศน์ในช่วงขณะนั้นได้เขียนเล่าถึงการจัดรายการเพลงครั้งแรกที่ตนเป็นผู้จัดและต้องงดเลิกไปตอนหนึ่งว่า

“ตอน “คุณาวุฒิ” ชื่อเรื่อง “เสน่ห์บางกอก” ที่ผมเขียนเป็นละครวิทยุไปสร้างหนัง โดยใช้นักร้องลูกทุ่งแสดงทุกตัว(นอกจากนางเอกคือ ภาวนา ชนะจิต คารามิชื่อ)พระเอกคือ พร ภิรมย์ ซึ่งกำลังดังระเบิดด้วยเพลงแหล่ทำให้ผมได้รู้จักกับพร ภิรมย์ เมื่อผมเขียนบทโทรทัศน์เรื่อง “บางระจัน” พร ภิรมย์ก็รับอาสาเขียนเสริมให้เป็นละครแหล่ และพาคณะลูกทุ่งของเขามาแสดงที่ช่อง 4 บางขุนพรหม ก็ทำให้ผมคุ้นเคยกับเขาถึงขนาดเขาไปมาหาสู่ที่สถานีบ่อยๆ คุณ ช่างงก็เลยคิดรายการ 30 นาที จะให้เป็นการแสดงรีวิวของพวกนักร้องลูกทุ่งและให้พร ภิรมย์นี้

^{๒๐} ประกอบ ไชยพิพัฒน์, “ข้อคิดเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่ง” สารรัฐ ฉบับที่ 10 (กุมภาพันธ์ 2514) : 100-101. ใน กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทยภาค 2 (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534), หน้า 54-55.

แต่ละแสดงในโปรแกรมแรก สั่งให้ผมจัดทำ ผมก็ตั้งชื่อรายการว่า “เพลินเพลงชนบท” แล้วเขียนบทโทรทัศน์ง่ายๆ ให้คิวปล่อยตัวเท่านั้น,สร้างฉากกองฟางคอกควาย,ตัวแสดงก็ออกมาร้องเพลงเดี่ยวหรือคู่ที่เป็นเพลงฮิตของคณะซึ่งพร ภิรมย์ไปตามผ่องศรี วรนุช ราชนิฎกทุ่งคนแรกมาร่วมโปรแกรมแรกนี้ด้วย รายการคืนนั้นมีรสชาติแปลก,แสดงไค้ราบรื่น,ฝ่ายเราผู้จัดถือว่าได้ผล 100 เปอร์เซ็นต์ แต่รุ่งขึ้นผมถูกคุณจ้างงฯ เรียกไปดู เพราะพร ภิรมย์โชว์เพลง “มานมงคล” ซึ่งไม่ใช่เพลงของคณะพร ภิรมย์และไม่ใช่เพลงชนบท เพลงมานมงคลนี้ คุณจ้างงฯ เตรียมไว้ให้นฤมพนธ์ คุริยพันธ์ ขวัญใจคุณยายในแขนงเพลงไทยเดิมร้องในรายการเพลงไทยของสถานีในสัปดาห์นี้แหละ

ผมน้อยใจจึงขอเลิกไม่จัด “เพลินเพลงชนบท” อีกต่อไป

คุณจ้างงฯ จึงสั่งประกอบ ไชยพิพัฒน์ จัดแทนและสั่งเปลี่ยนชื่อเป็น “เพลงลูกทุ่ง” จัดประจำ ลูกทุ่งได้ออกทีวี,ผู้ชมก็ชอบมาก”¹¹

จากข้อเขียนของผู้จัดรายการทั้งสองคน คือ อาจินต์ ปัญงพรรค์ ผู้ควบคุมรายการครั้งแรก และประกอบ ไชยพิพัฒน์ ผู้จัดและควบคุมรายการครั้งที่สอง มีรายละเอียดที่แตกต่างกันอยู่บ้าง หากแต่ก็ระบุตรงกันว่า คุณจ้างงฯ รังสีกุล เป็นผู้ตั้งชื่อรายการให้ว่า “เพลงลูกทุ่ง” ซึ่งสำหรับคุณจ้างงฯ รังสีกุล หัวหน้าฝ่ายจัดรายการของสถานีโทรทัศน์ในครั้งนั้นเคยให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า ที่จริงรายการเพลงแนวลูกทุ่งนั้นคิดกันมานาน วีรธอยู่เป็นนาน จนกระทั่งพ.ศ. 2506 โดยประมาณ จึงให้อาจินต์ ปัญงพรรค์ จัดรายการทดลองก่อน ด้วยการเอาเพลงในแนวลูกทุ่งมาออกอากาศ แต่ไม่ทราบว่าใครที่ได้มาในครั้งนั้น และก็ยังไม่ได้ตั้งชื่อรายการแน่นอน ดูเหมือนจะเรียกว่า “เพลงชนบท” ทำอยู่เพียงครั้งหรือสองครั้งก็เลิกจัดเพราะคนไม่สนใจ จากนั้นไม่นานนัก เพลงเริ่มติดหูผู้ฟังทั่วไป สถานีวิทยุทั่วไปต่างเปิดเพลงแนวนี้เป็นการใหญ่ ตัวท่านเองซึ่งติดตามความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ก็ดำริขึ้นอีกครั้งว่า เพลงกำลังเป็นที่ชื่นชอบของประชาชนมากเหลือเกิน จึงได้จัดการให้ประกอบ ไชยพิพัฒน์ เป็นคนออกติดตามเชิงวงดนตรีลูกทุ่ง หาตัวนักร้องมาออกรายการกันโดยให้มากันเป็นคณะเลย เป็นนักร้องอาชีพตัวจริงที่มีผลงานบันทึกแผ่นเสียงกันมาแล้วบ้าง หรือไม่ก็ได้ แต่ให้เป็นหน้าที่ของแต่ละวงเป็นคนจัดหามาแสดง คุณจ้างงฯ ำได้ว่าวันที่ออกอากาศวันแรกคือ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2507 และรายการนั้นเป็นคนตั้งชื่อรายการว่า “เพลงลูกทุ่ง” วงดนตรีลูกทุ่งวงแรกที่ได้ออกโทรทัศน์คือวงจุฬารัตน์ นักร้องที่ได้มาออกคือ พร ภิรมย์ ชาย เมืองสิงห์และผ่องศรี วรนุช ซึ่งในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงเดียวกันกับที่เพลงแนวคันทรี่ทางอเมริกากำลังคั้งคั้ง ผู้คนกำลังคลั่งกันมาก ก็มีภาพยนตร์เรื่องหนึ่งเข้ามาฉายในเมืองไทย ที่โรงภาพยนตร์คิงส์ คือเรื่อง Your heart in my hand และมีผู้ให้ชื่อภาษาไทย

¹¹ อาจินต์ ปัญงพรรค์, “ใครให้กำเนิดเพลงลูกทุ่งในทีวี” อักษรปากเหล็ก (กรุงเทพฯ : หมึกจีน, 2533), หน้า 234-235.

ว่า “เพลงลูกทุ่ง” ด้วย เมื่อท่านคิดรายการ “เพลงลูกทุ่ง” แล้วต่อมาก็เกิดความคิดขึ้นอีกครั้งเมื่อได้ไปเห็นเนาวัฒน์ วัชรานางเอกหนังเข้านำคาร้องเพลงลูกทุ่งชื่อเพลงลาวแม่กลอง ของพนม นพพร จึงได้จัดรายการเพลง “ลูกทุ่งกรุงไทย” ขึ้นมาอีกรายการหนึ่ง โดยเอาคาราสำคัญ ของสถานีโทรทัศน์ ใต้แก่ รอง เจ้ามูลคดี ศิริพร วงศ์สวัสดิ์ นงลักษณ์ โรจนพันธุ์ ประกอบไชยพิพัฒน์ ฯลฯ มาแสดงออกรายการ คาราโทรทัศน์เหล่านี้มีแฟนมากมายอยู่แล้ว จึงทำให้รายการเพลงนี้ได้รับความนิยมอย่างมาก ทั้ง 2 รายการเพลงลูกทุ่งของช่อง 4 ดำเนินการต่อมาจนปี 2511 ต่อช่วงปี 2512 ก็ล้มเลิกไป²²

จากข้อเขียนของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดรายการเพลงดังกล่าว คำว่า เพลงลูกทุ่ง นั้นต้องการจะตั้งให้เป็นชื่อของรายการทางโทรทัศน์ แต่ด้วยความบังเอิญหรือไม่ที่ทั้งนักร้องและวงดนตรีได้นำไปเรียกเป็นชื่อของตัวเองเสียอย่างเหมาะสม คุณจำนง รังสิกุล ผู้คิดเรียกใช้คำนี้ให้ข้อมูลว่า ไม่ได้ตั้งใจจะตั้งอย่างนี้ เพียงแต่ว่าในระยะนั้นหรือในช่วงนั้น มีการใช้คำว่า พระเอกลูกทุ่ง ชีวิตลูกทุ่งกันออกเกร่อ ก็เลยคิดว่ามี เพลงลูกทุ่ง อีกซักคำก็คงจะดี ก็ไม่ได้คิดว่าจะคิดแต่ก็กลับเป็นคำนิยามสำคัญของเพลงประเภทนี้ตั้งแต่นั้นมา” สำหรับคำว่า “ลูกทุ่ง” ก่อนหน้านั้นมีการใช้กันอย่างประปราย แต่ที่มาเกี่ยวข้องกับทางเพลง ดนตรีเป็นครั้งแรกเห็นจะเป็นภาพยนตร์เรื่อง “ลูกทุ่ง” สร้างโดยบริษัทภาพยนตร์ไทยหรือไทยฟิล์มเมื่อปี พ.ศ.2481 ภาพยนตร์เรื่องนี้มีเพลงประกอบ 5 เพลง ได้แก่ เพลงเงาไม้ เพลงค้อนกระบือ เพลงไม้งาม เพลงเกี่ยวสาว และเพลงสายซันห์ ซึ่งเนื้อร้องส่วนใหญ่เน้นการชมธรรมชาติอันสวยงามตามท้องไร่ปลายนา อย่างไรก็ตามลักษณะของบทเพลงในภาพยนตร์เรื่องลูกทุ่งนี้ ทั้งทำนอง เนื้อร้อง ตลอดจนการขับร้อง ก็มีใจแนวเดียวกับเพลงที่ถูกเรียกว่า เพลงลูกทุ่งนี้ แต่อาจจะนับว่าเป็นการนำคำว่า “ลูกทุ่ง” มาใช้ในวงการบันเทิงที่มีคนกรีเข้าไปเกี่ยวข้องเป็นครั้งแรก²³

เมื่อมีการใช้คำว่าเพลงลูกทุ่งสำหรับเพลงตลาด ก็มีการใช้คำว่าเพลงลูกกรุง เรียกเพลงผู้ดีด้วย นักร้องเพลงลูกกรุงหรือเพลงผู้ดีในช่วงนี้ก็มีทั้งนักร้องเก่าและนักร้องหน้าใหม่เพิ่มขึ้นหลายคนเช่นกัน อาทิเช่น สุเทพ วงศ์กำแหง ชรินทร์ นันทนาคร สวลี ผกาพันธ์ อานิษฐา อินทรเทพ จินตนา สุขตติย์ รุ่งฤดี แพ่งผ่องใส ชรัมภ์ เทพชัย เป็นต้น เพลงลูกกรุงเป็นแนวเพลงที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมมาโดยตลอด จากการจัดประกวดเพลงครั้งต่างๆ ก็จะได้รับ

²² เชนภพ จมกระบวนวรรณ, “ใครคือคนบัญญัติศัพท์ ‘เพลงลูกทุ่ง’ ” *สยามรัฐ* (3 พฤศจิกายน 2531) : 13.

²³ เชนภพ จมกระบวนวรรณ, “บิดาแห่งคำว่า ‘เพลงลูกทุ่ง’ ” *สยามรัฐ* (15 ธันวาคม 2531) : 13.

²⁴ วราห์ วรเวช, “เพลงลูกทุ่งลูกกรุง” *ฉันทนาคนตรี* 1(11 กันยายน 2530) : 32.

พิจารณาให้ได้รับรางวัลอยู่เสมอ ดังเช่นในปี พ.ศ.2507 ได้มีการจัดประกวดเพลงแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน ครั้งที่ 1 ผู้ที่ได้รับรางวัลก็ได้แก่ นักร้องเพลงลูกทุ่งทั้งหลาย เช่น สุเทพ วงศ์กำแหง ชรินทร์ นันทนาคร สวลี ผกาพันธ์ ชานินทร์ อินทรเทพ ฯลฯ

ในการประกวดเพลงแผ่นเสียงทองคำพระราชทานครั้งที่ 1 นั้นได้จัดแบ่งเพลงออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภท ก. เป็นเพลงที่ได้รับความนิยมจากการจัดอันดับของสถานีวิทยุของพลที่ 1 รักษาพระองค์ตั้งแต่ พ.ศ.2498-2506 และประเภท ข. เป็นผลงานเพลงที่นักแต่งเพลง นักดนตรี นักร้องส่งเข้าประกวด ผลการประกวดครั้งนั้น ไม่มีนักร้องเพลงลูกทุ่งได้รับรางวัลเลย ต่อมาสถานีวิทยุ ท.ท.ท. โดยศาสตราจารย์เกษียรดี ได้จัดอันดับเพลงขึ้นมาบ้าง โดยแบ่งเป็นลูกทุ่งและลูกทุ่งอย่างชัดเจน จึงได้นำเพลงยอดนิยมของสถานีวิทยุของพลที่ 1 รักษาพระองค์และสถานีวิทยุ ท.ท.ท. รวมกันเพื่อให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตัดสิน การประกวดเพลงแผ่นเสียงทองคำพระราชทานครั้งที่ 2 จึงได้แบ่งเพลงประกวดออกเป็น 4 ประเภท ปรากฏว่าในครั้งนั้นมีนักร้องและนักแต่งเพลงส่งผลงานเพลงเข้าชิงรางวัลมากมาย ผลการประกวดออกมาเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2509 มีนักร้องประเภทเพลงลูกทุ่งที่ได้รับรางวัลหนึ่งคนคือ สมยศ ทัศนพันธ์ ในเพลงซอทิพย์รวงทอง ผลงานการประพันธ์ของพองค์ มุกดา นับจากนั้นเมื่อมีการจัดประกวดครั้งต่อๆมา งานแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน(จัดต่อมาอีก ในปี 2514 2523 และ2526) งานประกวดเสาศาอากาศทองคำ (จัดในปี 2518-2521) และงานอื่นๆ ก็ได้แบ่งแยกประเภทของเพลงไทยสากลออกเป็น เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุงอย่างชัดเจน

เพลงลูกทุ่งที่ได้พัฒนาจากแนวเพลงตลาดหรือเพลงชีวิตอันหลากหลายลีลาและสาระที่สะท้อนชีวิตสะท้อนสังคมมา มีลักษณะที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นพื้นบ้านอย่างโดดเด่นเกิดขึ้นด้วยเหตุที่การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมส่งผลกระทบต่อให้คนชนบทมีเงื่อนไขวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงมาสัมพันธ์กับเมืองมากขึ้นทั้งต้องพึ่งพาในด้านเศรษฐกิจและเปิดรับวัฒนธรรมความทันสมัยจากเมืองมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้เกิดมีศิลปินชาวชนบทที่นำเอาความเป็นท้องถิ่นมาสร้างสรรคเป็นบทเพลงไทยสากลแนวใหม่และเมื่อเผยแพร่ออกไปก็ได้รับการตอบรับจากคนในสังคมชนบทอย่างกว้างขวางอีกด้วย